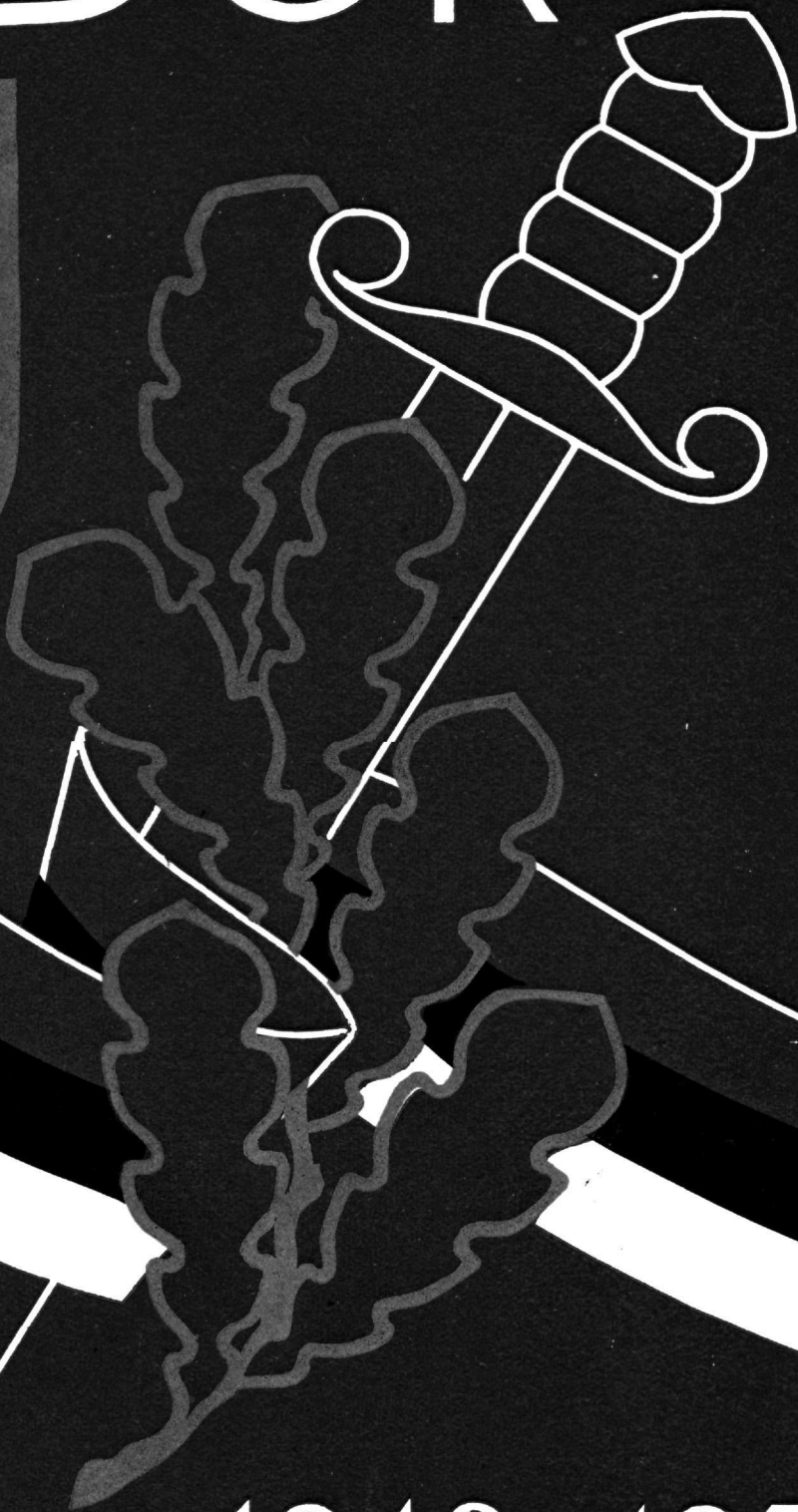

SÖDUR

NR. 7-8

1918-1935

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 7-8 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
Riigikaitse vajadus ja raskus	146	Nécessité et difficultés de la Défense nationale	146
<i>Hans Oidermaa</i> : Üksmeelsus riikliku probleemina	149	<i>Hans Oidermaa</i> : La Concorde comme problème de l'Etat	149
<i>Jaan Lattik</i> : Eesti riigi sünnipäevaks	149	<i>Jaan Lattik</i> : A l'occasion de l'Anniversaire de l'Etat Estonien	149
<i>K. M.</i> : Sõjaline olukord meie väerindel 24. veebr. 1919. a.	152	<i>K. M.</i> : Libération de l'Estonie méridionale au commencement de 1919	152
<i>LEX</i> : Lennuk transpordi ja dessandi vahendina	156	<i>LEX</i> : L'avion — moyen de transports et de débarquement de troupes	156
<i>Kapten E. Paulberg</i> : Uuemaid vaateid soomusautode kasutamisel	160	<i>Capitaine E. Paulberg</i> : Opinions récentes sur l'emploi des autos blindées	160
<i>A. Ke.</i> : Ratsaväe tähtsusest	163	<i>A. Ke.</i> : L'importance de la cavalerie	163
<i>Kapten R. Ustal</i> : Mõnda suurtüki lasu akustikast	166	<i>Capitaine R. Ustal</i> : De l'acoustique des coups de canon	166
<i>Kol.-lt. Laurinaitis</i> : Leedu iseseisvuse päev	170	<i>Lt. colonel Laurinaitis</i> : L'anniversaire de l'Indépendance Lithuanienne	170
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>K. U.</i> : Valiklaskuri (täpsusküti) väljaõpe. — „Przeglad Piechoty“ — jaanuar 1935	173	— <i>K. U.</i> : La préparation des snipers. — „Przeglad Piechoty“, janvier 1935	173
— <i>J. V.</i> : Tankide kasutamine kaitsel. — „Vojennõi Vestnik“ nr. 11 — 1934. a.	175	— <i>J. V.</i> : Emploi des tanks dans la défensive. — „Voienny Vestnik“ No 11—1934	175
— <i>Leedu</i> : „Musu Zinynas“ nr. 119 — veebr. 1935. a.	180	— <i>Lithuanie</i> : „Musu Zinynas“ No 119 1935	180
— <i>Soome</i> : „Sotilasajakauslehti“ nr. 12 — 1934. a.	181	— <i>Finlande</i> : „Sotilasajakauslehti“ No 12 — 1934	181
— <i>Poola</i> : „Przeglad Piechoty“ — veebruar 1935. a.	182	— <i>Pologne</i> : „Przeglad Piechoty“, février 1935	182
— <i>N.-Vene</i> : „Artilleriiski žurnal“ — jaanuar 1935. a.	184	— <i>U.R.S.S.</i> : „Artilleriiski žurnal“, janvier 1935	184
— <i>Prantsusmaa</i> : „La Revue d'Infanterie“ nr. 507 — dets. 1934. a.	186	— <i>France</i> : „La Revue d'Infanterie“ No 507 — 1934	186
<i>Kaitseväe elu</i>	189	<i>Vie Militaires</i>	189
<i>Ametlik osa</i>	191	<i>Partie officielle</i>	191
<i>Veste</i> : Ed. Kippel — Kui moskulane tulega kiusas Tallinnat	192	<i>Feuilleton</i> : Ed. Kippel — Lorsque le Moscovite menaçait Tallinn d'un bombardement	192
<i>Sõdur rindelt jutustab.</i>		<i>Récit d'un soldat du front.</i>	
<i>J. Pert</i> : Soomusdresiina ehk „seitsmes soomusrong“	197	<i>J. Pert</i> : La drésine blindée ou „le 7-me train blindé“	197
<i>Male, bridž.</i>		<i>Echecs, bridge.</i>	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 40
 Kodune kõnetraat Kaitseväe 372

Tegev toimetaja major **J. KÖRGE**
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:
 Toompeal, Toomkooli nr. 7
 Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
 Talitus avat. k. 0800—1500
 Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
 Veerandaastas 1 kr. 50 s.
 Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 7-8

22. 02. 1935.

XVII AASTAKAIK

K. PÄTS

Peaminister, Riigivanema ülesannetes.

RIIGIKAITSE VAJADUS JA RASKUS.

Kui hiljutisel hariduskongressil kõneldi ka riigikaitsest ja seletati, et rahvastevahelises elus võivad tulla ette nähted, kus üks rahvas relvadega tungib kallale teisele, mis pärast viimane peab olema valmis end kaitsema samuti relvadega, siis tähendati kongressist osavõtjate hulgast, et ei olevat hea ega otstarbekohane püüda õigustada sõda.

Kuid siin on tegemist asja täiesti ekslikult mõistmisega. Sõda ei vaja mingit õigustamist, samuti nagu ei vaja õigustamist torm ega maru. Keegi ei püüagi sõda õigustada — ta on olemas ja meil tuleb seda arvestada kui küll väga rasket, aga paratamatut nähet ühiskonnas.

Sest saadik kui inimest tuntakse — mõni hea tuhat aastat — on ta ikka riienud ja kakelnud. Relv ei ole seejuures olulise tähendusega. Kas lingukivi, nui, nool, sõjakirves, vintpüss, kuulipilduja või kahur — mõte on alati sama. Niikaua kui sellelaadilisi nähteid tuleb ilmsiks ühel või teisel kujul kogu maailmas, ei saa meiegi uskuda riigikaitse — mis on rahva endakaitse — ülealusust.

Võib-olla et aegade kestes leiavad inimesed mõne muu viisi, peale sõjariistust jõe tarvitamise, oma suurte ja eluliste tuliküsimuste lahendamiseks. Praegusel ajal seisame tõsiasjade ees ja need hüüavad tungivalt käskivalt: valvel ja valmis olla!

Muidugi Eestil endal ei ole ega saa tulla ühtki tüli, mis võiks viia ta relvis kokkupõrkele mõne teise rahvaga. Meie ei taha mitte üht jalatäitki võõrast maad ega mitte midagi, mis kuulub teistele. Kuid sõdadel on nüüdisajal selline iseloom, et ta kipub haarama ka erapooletuid, hoolimata nende kindlast vastuseisust.

Väärrib küllaltki tähelepanu, et niihästi rootslased kui ka norralased hakkavad viimasel ajal tundma ikka enam hoolt oma maa julgeolu pärast. Paljud nende juhtivad mehed, pahempoolseist erakonnistki, seletavad lausa, olevat vähe lootust, et kui nüüd kord puhkeb uuesti sõda Euroopas, siis vaevalt pääseb Skandinaavia sellest puutumata. On aga päevaselge, et meie geograafiline asend on palju hädaohtlikum Skandinaavia omast.

Muidugi ei ole arvata, nagu seisaks Euroopal sõda ukse ees. On ilmne, et niihästi Rahvasteliit kui ka suurriikide valitsused teevad mis vähegi suudavad nende küsimuste rahuliseks lahendamiseks, mis võiksid

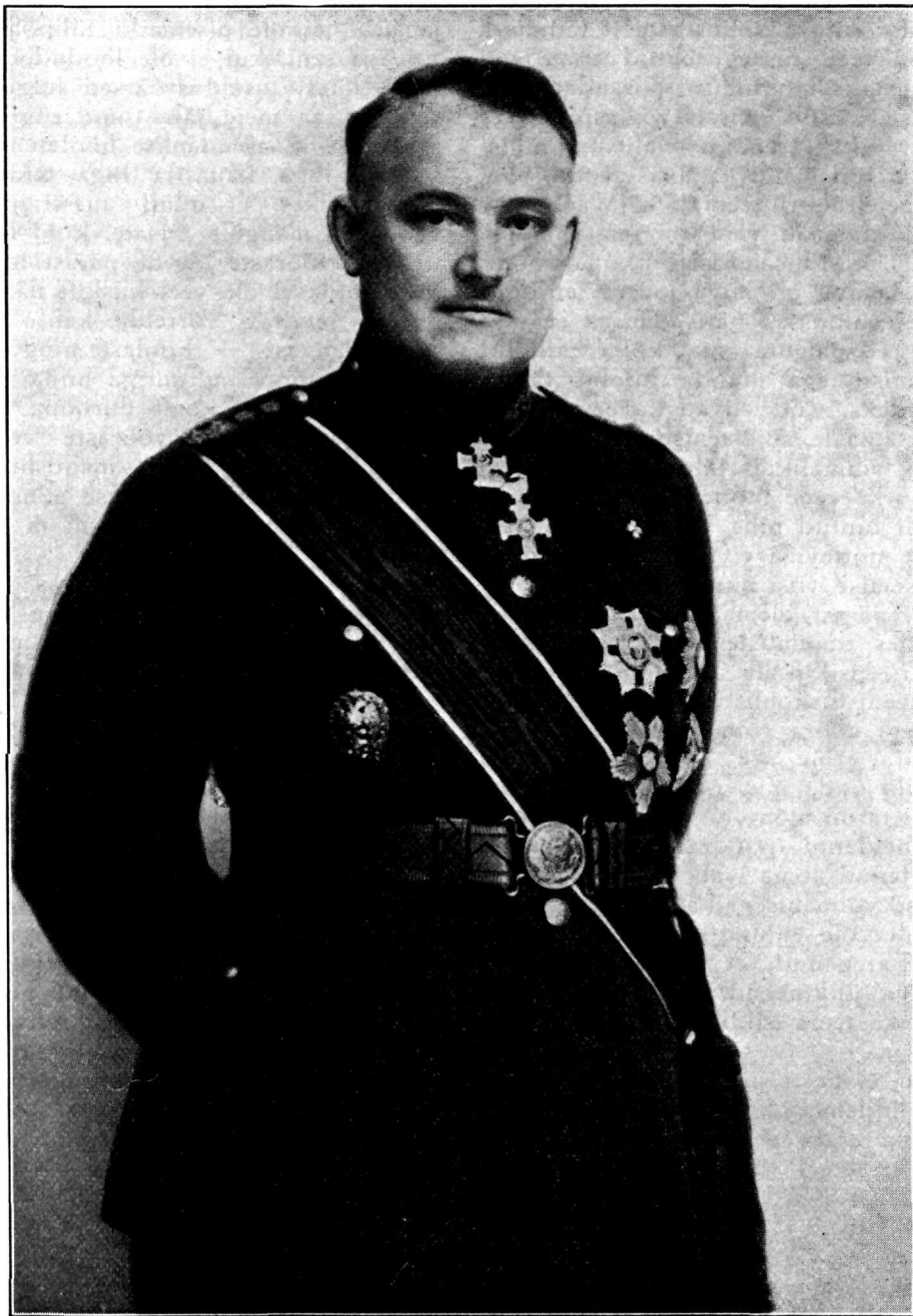
uuesti tekitada Euroopas plahvatuse ja viia uuele hävitavale sõjale. Kuid kahjuks on selliseid argu küsimusi mitte vähe ja nende lahendamine sageli õige keeruline. Igatahes on esiotse relvastuse vähendamisest küll palju kõnet, kuid tegelikult on asunud isegi selline rahvusvaheliselt erapooletuks kuulutatud ja looduslikult võrdlemisi hästi kaitstud riik nagu Helveetsia oma riigikaitse korralduse ja relvastuse täiendamisele. Teiste maade väsimatust tööst ses suhtes ei maksa lähemalt kõneldagi — ajalehed toovad siin kaunis tihti teateid ja mõndki sünnib salaja, mida ei lasta sattuda võõraste kõrvu ja silmi.

Selline talitusviis riikide poolt endakaitse kindlustamiseks on nüüdseil oludel täiesti arusaadav. Esiotse puuduvad tõhusad rahvusvahelised julgeolu vahendid. Kui aga kõigest rahupüüdeist hoolimata sütib ootamatult sõda, siis satub see rahvas väga suurde orjastusse langemise hädaohtu, milline ei ole endakaitseks vajaliselt ette valmistatud — isegi kui ta kõigest hingest püüab säilitada täielist erapooletust. Nii oli lugu Maailmasõja ajal Belgiaga ja seesama saatus ähvardas tabada ka Rootsit, ning on kaunis kindel, et peamiselt kiired energilised sammud, mis Rootsi võttis oma erapooletuse kaitseks tarvitusele, päästsid ta sõjamõllu sattumast.

On hoopis vildak vaade, mis meil tuleb vahel kuuldavale — nüüd valitsevat rahu, sõda ei olevat kuskil näha, milleks siis kõik need kaitsevää kulud, teenistusaja pikendused ja kaitseteenistuse raskused?

Neid kulusid ja neid raskusi oleme pidanud kandma alati ja peame kandma tulevikuski. Vahe on vaid selles, et riigikaitse isiklik kohustus on iseseisvas Eestis tunduvalt kergem kanda, kui võõra rahva surve all.

Vanem põlv mäletab veel väga hästi, milline oli meie meeste teenistus Vene väes. Harva üksikud jäeti kodumaale, kaugelt suurem osa saadeti Poolasse, Kaukasusse, Siberisse ja mujale kaugemaise kohtadesse. Teenistus kestis harilikult 3 a. 8 kuud, eriväeosades veel kauem. Toit oli väga kehv, nii et eesti poisid, kellel oli vähegi võimalik, lasksid endale järjest raha järele saata toidu täiendamiseks. Väga tülikas oli ka vene keele mittemõistmine või üsna kehvalt arusaamine. Ja maa kauguse tõttu ei olnud paljudel kogu teenistuse kestes üldse võis

Kindralleitnant J. LAIDONER
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

malik mitte ühte kordagi oma kodu külastada.

Võrreldagu kaitseväeteenistust vabas Eestis vaid endise vene omaga!

Muidugi on ju nüüd kõikjal sündinud muudatused sõjaväekohustuste täitmisel. Muuseas on teenistusaeg tehtud enam või vähem lühemaks, tootumust parandatud ja muud sellist. Kuid seisab väljaspool iga kahtlust, et ükski võõras valitsus, mille õnnestuks suruda eesti rahvas enda alla, ei laseks meie noori teenida sõjaväekohustuse aega kodumaal, vaid tingimata mujal.

Nõnda seletasid sakslased okupatsioonipäevil, kui nendel oli kõva lootus, et Eesti jääb nende valdusse, päris lausa, et nad mitte üksi ei paiguta siia kolm miljonit saksa kolonisti ega muuda koolid täiesti saksa koolideks, vaid viivad ka eesti noormehed Saksamaale sõjateenistusse, et kogu eesti rahvas võimalikult lühikese aja kestes saksastuks. Ja vene mõtteviis ses asjas on meile küllalt tuntud ning võidakse olla kindel, et seda mõtteviisi ei muuda põhjalikult mingi valitsemise viisi muudatus.

Peaks seepärast olema küll kerge otsustada, millistes tingimustes on kõige otstarbekohasem — isiklikult seisukohalt — täita riigikaitse teenistuskohustust, kas vabas Eestis, või mingi võõra võimu all.

Muidugi ei ole see kohustus ammugi ainuke tõukejõud, mis sunnib elujõulist rahvast, kui ta on mõne tugevama poolt ajutiselt alla heidetud, püüdma vabadusele ja selle saavutanud, oma vabadust ja iseseisvust viimase võimaluseni kaitsma. Aga kui mõni mees ei ole riiklikus mõtlemises veel niikaugele arenenud, et ta mõistaks täiel määral rahva üldhuvisid, siis seisab rahva rippumatus ka tema isiklike huvidega täiesti kooskõlas.

On selge, et Eesti riik läheb kõigi nende püüetega kõhklemata kaasa, mis on suunatud niihästi tema enda erapooletuse kindlusta-

misele kui ka üldise rahu säilitamisele. Eesti võib väita seda oma kindlat tahet täiesti õiglaselt ja otsekoheselt, ilma vähemagi tagamõtteta, sest temal ei ole oma naabritega ega kellegi teisega tõepoolest mingit „maad jagada“, ei ole pisematki tulipõhjust.

Agaseni, kui ei ole loodud rahvusvahelised, täiesti usaldusväärased julgeolu tagatised, ei saa meie jätta oma riigikaitse korraldamist ja arendamist hooletusse. Oleme saanud liiga kaua ja liiga teravalt tunda võõrast iket, et nüüd uuesti panna oma vabaduse mängule ilusate, kuid esiotsa veel väga eluvõõraste ideede pärast igavesest rahust, mida ei ole veel kuskilt näha.

On huvitav võrrelda kahte Kauge-Ida suurt rahvast — hiinlasi ning jaapanlasi. Vana ja kõrge kultuuriga hiina rahvas, kes arvuliselt ületab kogu Euroopa rahvad, on õieti alati seisnud võõraste võimuses — olgu need mongoolid, mandshud või ka eurooplased. Kuid hiinlase silmis on sõjamehe amet kõige madalam ja alaväärtuslikum.

Seevastu on jaapani rahvas olnud alati vaba ja iseseisev ja tema nime lausub igaüks suure lugupidamisega, olgugi ta kõrge kultuuriga hiinlase arust vaid barbar.

Kuid — „ei ole ilusamat õit kui kirsiois ja ei ole väarikamat meest kui sõjamees“ — lausub jaapani vanasõna. Selles ütluses avaldub väga kujukalt jaapanlase mõtteviis üldhuvi esikohale seadmises isiku huvi kõrval. Ei ole seepärast ka ime, kui sõtta saadetud jaapani ohvitseri naine võtab endal elu, et mingi asi ei takistaks meest täitmast oma kohust üldsuse — isamaa vastu.

Meilgi tuleks kasvatada palju enam isamaalist vaimu ja oma isiklike huvide enam tahakohale jätmise meelsust rahva tervikhuvide kõrval. Siis saame nii tugevaks, et võime vaadata julgesti vastu igale hädaohule, mis võiks ähvardada Eesti iseseisvust ja vabadust.

Üksmeelsus riikliku probleemina.

Hans Oidermaa.

Käsilolevas riiklikus ehitamistöös on uudsusena tähelepanndav see, et rahvusliku üksmeele loomine on võetud erilise ülesandena valitsuse programmi.

See on esimest korda meie ajaloo. Üksmeelest on meil ennegi räägitud ja selle vajadust alla kriipsutatud, kuid see on olnud ikka küsimuse pealiskaudne puudutamine, teoreetiline käsitlemine. Ta on tulnud üksikute poolt n. ö. eraalgutuse korras ja erilist mõju Eesti tegelikule politikale pole sel olnud.

Nüüd on see probleem üles tõstetud aga hoopis uues käsitluses: üksmeelsuse tekitamine rahva seas ja selle alalhoidmine ning kaitsmine on asetatud riikliku politika sihiks, on välja kuulutatud valitsuse tähtsaimaks ülesandeks.

Muidugi on olemas ka neid, kes lahkkelides ja poliitilises killunemises näevad midagi loomulikku ja paratamatut. Sellisel võidakse ju küll mõelda, kuid põhjendada ei suudeta seda igatahes mitte. Oli aeg, kus ka taudide laastavat levimist peeti loomulikuks ja paratamatuks. Ometi on valitsuste plaani ja sihikindla töö tagajärjel taudid muutunud õige harvadeks külalisteks, kelle laastavust on suudetud suurel määral vähendada või kohati hoopiski kaotada.

Sedasama võib sündida ka lahkkelide suhtes. Olukord, mis neid tekitab, on ka teatud mõttes haiglane, ebaloomulik. Kui seda tervendada hakata, kui hakata ka töö-

kestama lahkkelide pisilaste levimist, siis on täiesti võimalik stabiliseerida meeleolusid ja saavutada seda püsivat tasakaalu, mis on igale riigile ideaaliks.

Hingelise tasakaalu ja üksmeele loomine on uut teed rajav suund meie poliitilises elus. Tema teostamine vajab iseenesestki mõista suurt vaimlist paenduvust ja järeljätmata püsivust. Kuid siht, mida sellega taotletakse, on niivõrd suur ja määrav meie rahva saatusele, et selle saavutamiseks ei tohiks liig suur olla ükski pingutus ega vaev.

See üksmeele loomise küsimus on arusaadavalt eriti lähedal meie kaitsevæele, sest üksmeelse rahva relvastatud jõudude kõlbeline tugevus ning sõjaline löögivõime on kindlasti suurem, kui seda on killunenud rahva oma.

Sellega on üksmeele loomine ja alalhoidmine riikliku probleemina asetatud hoopis uuele alusele ja meie võime loota, et tema lahendamine annab tagajärgi. Eesti rahva arv ei ole suur, seepärast kirjutab elu ja loomulik mõistus talle ette sellise tegevuse, mis hoiab ära igasugused ajastatud jõuraiskamised. Üksmeele teadlik kultiveerimine riiklikus elus on igatahes niisugune jõuraiskamist ärahoidev talitusviis. Seda jätkates oleme täiesti õigel rajal, seepärast jääb ainult loota, et see valitsuse üksmeele alalhoidmise politika kõikide teadlikkude kodanikkude poolt hindamist ning toetamist leiab.

EESTI RIIGI SÜNNIPÄEVAKS.

Jaan Lattik.

Nagu üksik inimlaps tuleb maailma, nii sünnivad ka riigid ja vabad rahvad. Kanatus, valu ja pisarad on esimesed tervitajad ja õnnesoovijad, kes seisavad alati tulija kätki läheduses. Sama pisar, mis elas ema silmas, kes andis elu lapsele, läigib ka nende tuhandete ja tuhandete palgel, kes elavad kaasa rahva ja riigi valusat sündi. Ei ole mingit vahet pisara ja pisara vahel.

Mida aga pisaratega maailmale on antud, see on kindlasti armas ja kallis. Kui sün-

nib riik ja astub üks rahvas vabana teiste rahvaste perre, siis on ta visanud vaekaussi oma suurimad ja kaunimad vaimuväärtused, mis temal üldse on. Ta ei ole laotanud vaid lilli ja rohelisi puuoksi tulijale teele, ei ole riideid seljast võtnud, et nendega katta tolmust maanteed pehmeks, seda kõike oleks olnud vähe. Rahvas annab heitluses vabaduse ja kodu eest südamest poole ehk ka terve südame, kui seda nõutakse, suurtel loomis- ja sünnipäevil muutub kuldkki tuhaks,

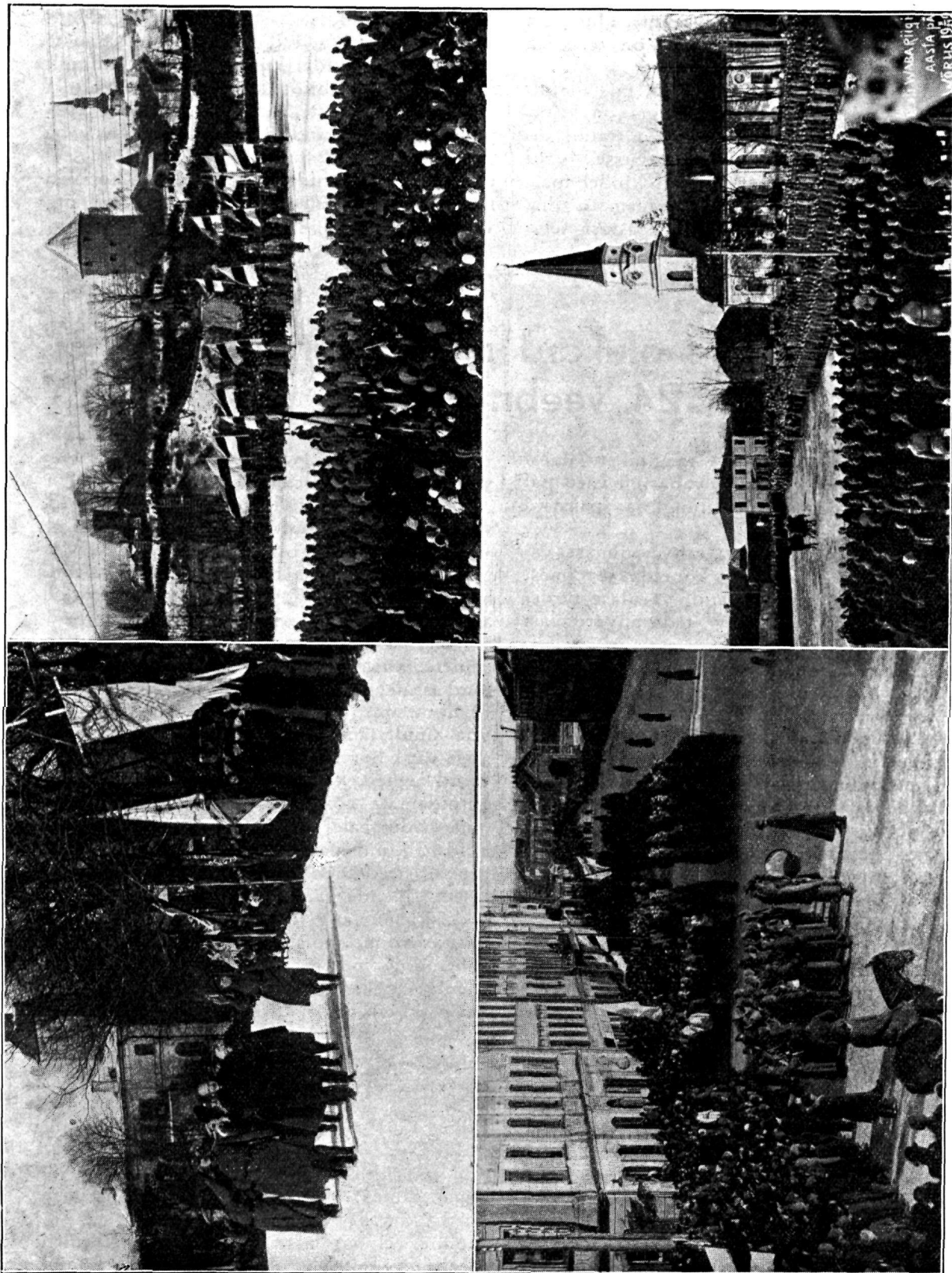
kallid ehted ja soe tuba kaotab oma meelitava ja kutsuva mõju täiesti: et võetagu, kui tahetakse, antagu aga selle eest natukegi vabadust ja õnne ning päikest. Meil ei ole nud ju ei tea kui palju rikkust ja vara. Vae sed olime läbiseigi kõik, niihästi Vene ajal kui kaugeil Rootsi päevil ja veelgi kaugematel aastatel. Võrreldes suurte rahvastega olid meie hoiusummad pankades ja meie maalapid täpe hiigla varamägede kõrval. Aga et meil siiski nii palju vaimuvarasid oli, see ilmses alles siis, kui elu meile ette viskas raudse küsimuse: (kas olla või mitte olla) kas elada või surra. Nagu maapõuest kerkisid päevavalgele juhid ja karjased. Tulid ohvitserid ja sõdurid, ilmusid vana Eesti kombe kohaselt isegi rahamehed, kes salaja maja nurga taga pistsid veeringu sellele pihku, kellele seda oli vaja. Ja millised toredad Eesti naised jälgisid Eesti rahva ja riigi vabadussünni, seda igäiks ei teagi. Toppis mehele ja pojale leivakotti igatseltsi asju, silitas uksel sõttamineja pead ja lausus: mine, mine. Mis sest, et pisarad endal hääle lämmatasid. Pühkis kord käega ja olidki kadunud. Üks ema, kelle poeg lahingus langes, tõi koguduse kantseleisse surma käsu. Kui õpetaja poja nime kirikuraamatust maha kustutas, haaras emal tal käest kinni ja ütles: ärge tehke seda, on valus, kole valus on, just südamesse torkab. Ta toibub aga varsti ja kõneles nagu endale tasa ja vaikselt: saagu tema surm vähemalt teistele õnnistuseks...

Need olid päevad, nädalad ja tunnid täis tapvat valu, igatsust, lootust ja sõprust, mida pärast enam kunagi ei nähta. Sinna Eesti riigi ja rahva vabadussünni saladusse tungib täna silm ja otsib sealt oma rahva rikkust, südamekulda ja tema vaimseid väärtusi, millega Jumal meid nii rikkalikult on õnnistanud. Kahju vaid, et kõik põlved ei saa näha Eesti rahva kannatusmänge, mida mängiti aastate eest. Oleks see võimalik, tõstaks lapsi kätele ja näitaks neile üht surmavast kuulist läbipuuritud südant ja näitaks mehiste heitlemist, mida peeti kõrgil aladel ja kõikjal. Oli iga mees omal kohal. Aastad on ees. Silm neist ei näe läbi. Aga meie kõneleme oma tulevikule südamesse, et meie riigisünni tervitasid pisarad ja valu...

Sellest suurest minevikust ammutame endale alati uut jõudu raskeks igapäevaseks rännakuks ja rünnakuks. Minevik on muidu tühi ja väsitav sõna, vahib otsa kustunud, aukuvajunud silmadega. Aga kui teda äratatakse surmast üles ja kutsutakse õnnistama

olevikku, siis muutub ta elavaks. Nagu päike, kui ta loojeneb, ometi kõiki oma kiiri jäädavalt ja igavesti ära ei vii, nii ei sure ka minevik põrmu surma, kui leidub tänu-like inimlapsi, kes teda une pealt üles äratavad. On vaja alati kaasas kanda usku hommikusse, küll siis muistsed päevad ja aastad omavad päikese soojuse ja silitavad meid läbi kaugete aastate.

Kas meil on usku oma rahva eluhommikusse, see on küsimus, millele otsime vastust oma riigi sünnipäeval. Kõik teised küsimused võivad täna vaikida. Nende jaoks on argipäev. Aga pühapäev kuulub eranditult meie usule, meie lootusele ja armastusele. Kui palju meil seda on? Paneme käe südamele ja sorime natuke küsimustega ringi oma mõttemaailmas. Milline oleks meie elu, kui meid korruga haaraksid võõrad käed ja võõras rahvas vallutaks meie maa? Võõras keel, külmad sõnad ja karmid lauluviisid kostaksid kõrvu? Meie lapsi hakkaks kasvatama kaugelt tulnud kasvataja. Ja meie tohime vaid salaja mõelda oma mõtteid ja rääkida sõbrale kõrvu, kui raske on elu. Eesti haritlaskond, Eesti põllumees ja äri-mees, — kõik kutsed, niipalju kui neid on, peaksid armuta valguma laiali nagu linnulapsed ja otsima endale leiba ning ulualust võõrastelt. Kui sarnast mõttekäiku linnu lennultki edasi arendada, siis tunned, et silmade ees lööb ööks, ei taha lõpuni mõelda ja otsid otsekohe teisi paremaid mõtteid. Kõik, kes on elanud võõrsil, need oskavad hinnata kodumaa väärtust. Õpime neilt koduarmastajailt austust ja lugupidamist selle kodu vastu, mille ilu meie sageli kodus olles ei näe. Ja veel rohkem on meile tarvis, kui vaid õppida, üht kui teist. On vaja kuulata vere häält, millest nii mõnigi kord kirjutatud ja kõneldud. Veri häälitseb ja just kui räägib üsna tasa. Ta nagu otsib midagi. Ööd kui päevad liigub rahutult ringi. Kunagi ei uinu veri. Ei ta tunne väsimust. Ema veri jutustab lapsele igavest muinasjuttu emaarmastusest ja lapse veri vallatab emale ning isale tänu ja sõprust, mis ei kustu haua ääres. Vendade ja õdede vere ringvool haarab uusi sõpru, ja nii tekibki jõuküllane vere hääl, mida kuuleb terve rahvas. Üks olla ja ühte jääda, kõnelda üht keelemurret ja kanda ühiseid päevaraskusi, seda nõuab meilt meie vere hääl. Ei tohi tulla segama riigi sünnipäeval meid lahkeliid ja lahkarvamisid. Ei ole ruumi ega maad etteheidetele, mis üks on jätnud tegemata ja mida teine on unustanud. On tehtud palju suurt ja

Pilte Eesti Vabariigi esimestelt aastapäevadelt.

Ülesvõtted Vabadussõja muuseumi kogust.

Ülal: paraad Tallinnas 24. veebr. 1919. All (vasakul): paraad Tartus 24. veebr. 1919; paremal: paraad Võrus 24. veebr. 1920.

ilusat tööd. On olnud eksisamme, olnud ka kaotusi ja võite. Eesti rahvas on terve ja jääb terveks.

Alpides on vana rippuv sild, mis ulatub üle sügava kuristiku. Silla jalgel on luitunud kirjaga tahvel, kuhu on joonistatud sõnad: mitte vahtida alla sügavusse, vaid vaadata ettepoole, kust paistab kindel maa.

Meiegi astume igakord üle nägematu silla, kui läheme ja rändame ühest aastast teise

ja ühest pidulikust aastapäevast teise. Sild viib üle kuristiku, üle raskuste, üle sarnaste elusügavuste, mida kunagi ei näe inimlik silm. „Mitte vahtida alla, mitte mures olla ja tunda väsimust, vaadata igal juhul ettepoole, seal on kindel maa... Seal on vaba Eesti kodu, armastatud Eesti muld ja seal on Eesti riik, mida kannavad ja hoiavad meie pojad ja tütreid, kui vanad kord ära väsivad...“

Sõjaline olukord meie väerinnetil 24. veebr. 1919. a.

Maailmasõja ajaloo räägitakse imest Marne jõel, kus Prantsuse vabariigi väed püüdsid seisma sakslaste pealetungi ja päästsid Pariisi.

Meile sõbraliku Poola rahva viimase vabadusevõitluse ajaloo kõneldakse imest Visla jõel, kus seisma pandi vaenlase pealetung ja vabastati Varssav teda ähvardavast hädaohust.

Meie oma Vabadussõja ajaloo võime täieõigusega rääkida samasugusest imest Tallinna väravatel, Jägala jõe, Priske, Valkla joonel, kus seisma pandi pealetung ja kuu aja jooksul vabastati kogu Eesti maa-ala.

Kuid praegusel ajal ei sünni imesid. Need olid hoopis teised tegurid, mis tõid pöörde Marnel, Vislal ja Tallinna väravatel. Tähtsamaks murrangu tekkimise põhjuseks Tallinna väravatel on olnud meie enda suur tööriigikaitse organiseerimisel.

Vaatamata kõigile puudustele ja häädetele, viletsustele ja raskustele, nii väerinnetil kui ka sisemaal, meie riigi ja rahvaväe juhid eesotsas pea- ja sõjaminister K. Päts'iga ning ülemjuhataja kindral J. Laidoner'iga ei kaotanud lootust ja usku lõplikusse võidusse ja seepärast ei väsinud organiseerimast, käskimast ja korraldamast. Sellel suurel tööol oli ka tagajärgi.

1. Loodi ikka uusi ja värskeid väeosi: jalaväeosad, soomusrongid, suurtükiväeosad, ratsaväeosad, inseneriväeosad, merejõud, mis kõik saadeti võitlusse vaenlase vastu.

2. Jätkati meeste mobiliseerimist väeosade täiendamiseks.

3. Kõrvaldati esialgsed puudused sõjaväe kõrgemas juhtimises: loodi operatiivstaap, asutati Ülemjuhataja instituut, kutsuti ametisse täieõimuline ülemjuhataja.

4. Loodi uusi väekoondisi eesotsas teo- võimsate vanemate juhtidega.

5. Siseriigis pandi maksma kindel kord, valitsuse võim tugevnes.

6. Pandi toime rekvisitsioone rahva ja rahvaväe toitmiseks ja varustamiseks, milleks seltskond ise „Ühistöö“ kaudu kaasa aitas.

Niiviisi organiseerides meie jõud nii väerinnetil kui ka siseriigis kasvasid, vastase jõud rindel aga sulasid kokku.

See suur organiseerimistöo võidi läbi viia ainult tänu sellele, et meie väerinne, olgugi väga hõre, siiski püsis. Need kohused truud mehed, kes selles raskes olukorras vahetpidamata võitluses vastasega jäid truuks oma kodumaale ja igal võimalikul juhul hoidsid kinni iga maalapikest meie kodumaa pinnal, need mehed on meie tõsised kangelased. Nende sangarliku vastupanu varjul tekkiski murrang. Pööret sõjategevuses meie kasuks võime tähistada 3. ja 7. jaanuari ajavahemikul, mil meie väed löid tagasi kõik vaenlase pealetungid ja ise võtsid ette terve rea retki vaenlase hävitamiseks. Samal ajal soomusrongid olid 25 km sügava kiiluna tunginud vaenlase asetusse, tekitades tema ridades paanikat.

Selleks ajaks parajasti saabusid rindele kolm Soome vabatahtlikkude kompanit. Nüüd andis Ülemjuhataja kindral J. Laidoner käsu üldiseks pealetungiks. See oli meile väga edukas: 12 päeva möödudes olid meie väed Narvas. Oli tagasi võidetud see ajalooline eelpost lääne- ja idakultuuri piiril. Veebruari alguseks oli vabastatud ka Lõuna-Eesti linnadega Tartu, Tõrva, Valga, Võru ja Petseri. Vaenlase kätte jäi ainult väike osa Võru- ja Petserimaad.

Pilte Vabadussõjast.

Kuid vastane ei tahtnud leppida nii kergesti kaotusega, vaid asus koondama oma jõude meie vastu. Meie vastase väejuhatas nimelt hindas oma üldist olukorda sõjas Vene valgetega küll täiesti edukaks, kuid punaste lääne väerindel, mille hulka kuulusid ka Eesti vastu võitlevad väed, tekitas olukord punaväe juhatusele tõsist muret sel põhjusel, et meie pealetungi jätkates oli ähvardatud Leningrad ja Pihkva. Vastase seisukohast lähtudes oli tõepoolest põhjust karta: meie Viruväerinde väeosad olid ju 12 päevaga jõudnud Järgala jõelt Narva, ära käies 175 km, ja Narvast Leningradi on vaid 160 km. Meie Lõunarinde väeosad olid 3 nädalaga Põltsamaalt Aidu juurest jõudnud Petserisse — 150 km, Petserist Pihkvasse jäi ainult 50 km. Eesti vägede ülemjuhatusel tol ajal ei olnud aga vähematki kavatsust vallutada ei Leningradi ei ka Pihkvat, kuid vastase väejuhatas ei võinud seda muidugi teada. Veel rohkem, vastane tol ajal kartis pealetungi ka Soome poolt.

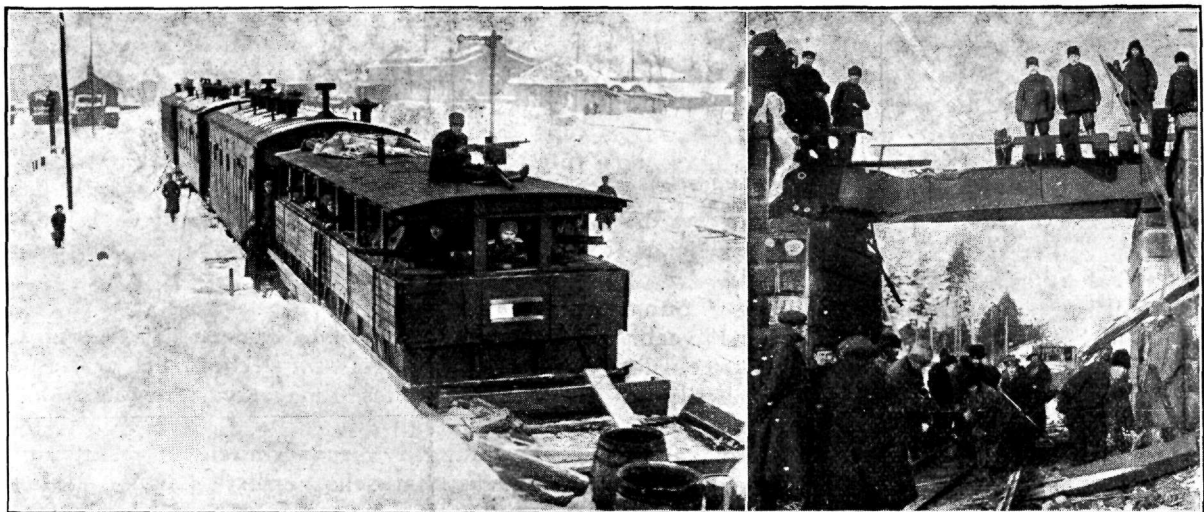
Nii viisi olukorda hinnates punaväe juhatas oli otsustanud asuda vastupealetungile, mille lõplik eesmärk pidi olema Eesti vallutamine.

Soomusrongide juhid Kalevlaste staabis Petseris nõu pidamas edaspidiste tegevuste üle.

Viruväerindel juba 25. jaanuarist alates arenesid ägedad võitlused, mis kestsid kuni kuu lõpuni. Vaenlase pealetungid varisesid kokku. Meie jäime Narva linna peremeheks. Narva keskjooksust allapoole meie vallutamisega koguni külad jõe idapoolsel kaldal.

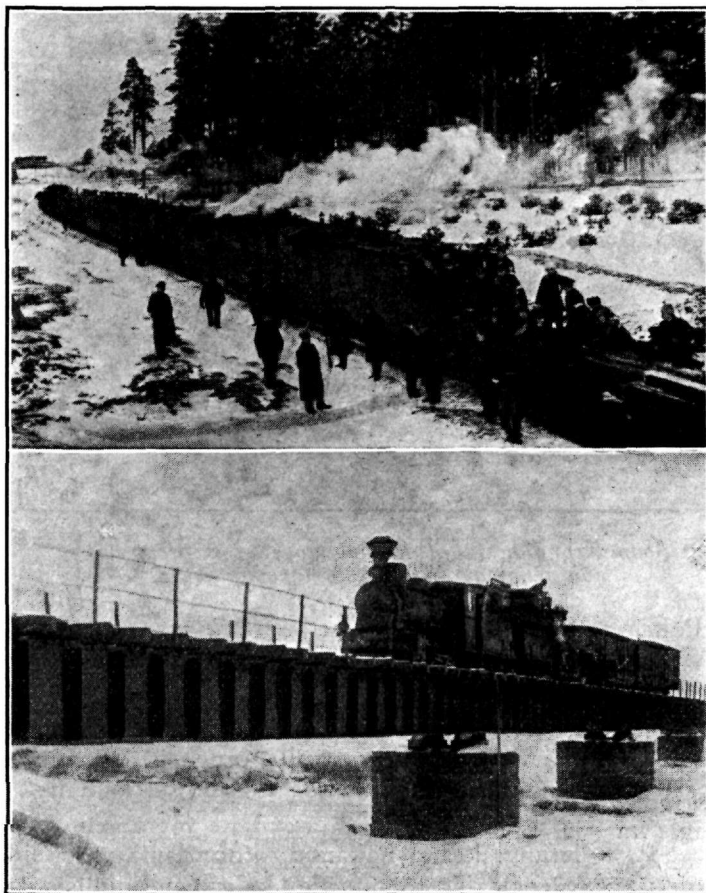
Lõunarindele oli vaenlane juba meie pealetungi kestel hakanud koondama värsked väeosi. Ta tõi juurde kaks vene diviisi ja punase läti kütibrigaadi. Punased läti kütid olid seni enamikult võidelnud Kuramaal Läti rahvusliste vägede vastu. Läti kütide lahing-

Vasakult: L. R. Soomusrong nr. 2 Valgas pärast linna vallutamist. — Punaste poolt taganemisel purustatud raudtee silla parandamine Valk 2-ses.

Ülesvõtted Vabadussõja muuseumi kogust.

Pilte Vabadussõjast.

Ülal: K. R. Soomusrong nr. 2 ühes skautidest dessantmeeskonnaga Valk 2-ses pärast linna vallutamist. All: Mustjõe sild, pildistatud üks päev pärast tema vallutamist skautide poolt (vt. „Sõdur“ nr. 5/6 — 1935 „Mustjõe silla vallutamine“).

Ülesvõtted Vabadussõja muuseumi kogust.

väärtus kahtlemata oli kõrgem, kui vene väeosadel.

Meie pealetung jaanuari lõpul oli aga kõik need väed segamini lõõnud. Vastasel kulus tervelt kaks nädalat oma vägede korraldamiseks, mille järele ta veebruari keskel algas uut pealetungi Eesti vallutamiseks.

Seekordne pealetung algas meie Lõunaväerindel 16.veebr. ja Viruväerindel 18.veebr. 1919. a. ja kestis Viruväerindel 26. veebruarini, Lõunaväerindel — ulatas aga üksikutes rinde osades veel märtsikuisse. See pealetung sattus ühte Vabariigi aastapäevaga ja seepärast on teda nimetatud pealetungiks Eesti iseseisvusele.

Nii siis 16 aastat tagasi Eesti iseseisvuse aastapäeval oli käimas vaenlase pealetung kogu meie väerindel, mis ulatus Heinaste,

Ruhja, Valga, Marienburgi, Peterseri kaudu Pihkva järveni, edasi Peipsit mööda Vasknarvani ja Vasknarvast piki Narva jõge Soome laheni.

Viruväerindel vastase pealetung jõudis haripunkti aastapäeva eel, 22. veebruaril, mil kogu rindel olid käimas ägedad võitlused. Vaenlane oli koondanud 6500 püssi ja mõõgameest meie 4500 mehe vastu.

Vasknarvas olid vaenlase väed tulnud üle Peipsi järve jää Balti pataljonile seljataha. Vaenlase pealetung löödi aga suurte kaotustega tagasi.

Narva jõe keskjooksul Kriuksi rajoonis 1. ratsapolgu ja 4. jalaväepolgu osadel olid ägedad võitlused pealetungiva vastasega, kes püüdis siit välja tungida Auverresse ja Vaivarasse — Narvat kaitsvate vägede seljataha. 1. ratsapolgu kaitselõigus Kalevlaste Maleva kaitses Ustje Žerdjanka ja Suur Žerdjanka külasid. Erilist visadust kalevlased näitasid üles Suure Žerdjanka küla kaitsmisel. See küla asetses täiesti eraldatult meie üldise kaitsejoone ees soode ja metsade keskel. Küla kaitsesid 60 kalevlast. Neil puudus suurtükite toetus. Punaste pataljon võttis ette korduvaid kallaletunge. Jalaväge toetasid küla otsesesse lähedusse toodud suurtükid. Kuid kalevlased jäid siiski küla peremeheks.

Narva linna ees 5. jalaväe polk löi tagasi vastase korduvad kallaletungid, mis võeti ette jalaväe poolt ägeda suurtükite toetusel. Tulest kannatas ka Narva linn.

Narva linnast põhja pool Riigi küla ees ja Narva-Jõesuust idapool võitles 1. jalaväepolk ülekaalukate vastase jõududega. Siin ei pääsenud vaenlane kaugemale Narva jõe idakaldast.

Kokku võttes, kõik need pealetungid, mida korraliti veel 25. veebruaril, varisesid kokku meie tules, ilma et vastane oleks saavutanud mingit edu.

Pealetungid Viruväerindel ei tekitanud meie väejuhatusele erilist kartust, kuna Ülemjuhataja käsutuses varus oli veel värskeid jõude, nimelt Soome vabatahtlike pataljon. Soomlased saadeti küll rindele, kuid tegevusse pealetungi tagasilöömiseks

nad ei astunud, kuna meie ise oma jõududega vastasest jagu saime.

Meie Lõunarinde vastu vastane oli koondanud ülekaalukad jõud: kogu rinde kohta oli temal ligi kahekordne ülekaal — meie 13.000 mehe vastu oli vaenlasel 23.000 püssi ja mõõgameest. Üksikutes rindeosades oli see ülekaal veelgi suurem.

Meie Lõunarinde parem tiib ulatus Riia lähene Heinaste juures. Veebruari keskel meie väed olid vallutanud Heinaste ja Salatsi. Riia lahe ja Valga—Volmari raudtee vahel asuti kaitsele Salatsi ja Säde jõgede ja Sauleki jaama üldjoonel. Seda üle 100 km laia rinnet kaitsesid Pärnu Kaitsepataljon, Kuperjanovi Partisanide pataljon ja 6. jalaväe polk, kokku 2500 tääki ja mõõka. Kesk suuri metsi ja soid püüti kinni sulgeda kõik Lätist Eestisse viivad teed. Kuid vastane oli koondanud siia ülekaalukad jõud, ümmarguselt 4000 tääki, ja 16. veebruaril asus pealetungile. Temal läks korda tagasi võtta Heinaste ja Salatsi ning ülekäigud üle

Salatsi ja Säde jõgede, kuid kaugemale ta siit ei pääsenud. Meie kätte jäi Ruhja ja Ruhja—Valga vaheline kitsaropaline raudtee.

Valga—Volmari suunas vastase pealetungid varisesid kokku 3. jalaväepolgu ja laiaropaliste soomusrongide tules. Soomusrongide mõjuval toetusel meie kaitse oli siin aktiivne.

Valga—Marienburgi ja Võru—Marienburgi suunades suutsid meie Lõunarinde väed algatuse vaenlaselt enda kätte kiskuda. Valgast kitsaropalise raudtee suunas Põhja poegade rügemendilt ettevõetud pealetung meie kitsaropaliste soomusrongide, skautide ja Tallinna Kaitsepataljoni toetusel andis 22. veebruaril meie kätte koguni Marienburgi linna. Nii lehis Vabariigi aastapäeval Marienburgi raekoja tornis sini—must—valge lipp. Kell 1000 Marienburgi turuplatsil Soome vabatahtlikud „Pohjan Pojat“ Porilaste marsi helidel pidasid paraadi.

Marienburgi vallutamisega meie kaitsejoon ulatus kolmmurgana Valgast Marien-

Pilte Vabadussõjast. — Meie sõjasaak.

Ülal vas. paremale: Võrus punastelt võetud soomustatud vedur. — Sõjasaagina saadud ja meil tarvitusele võetud soomusautod. — Petseris punastelt võetud patareid. All vas. paremale: Stakelni jaamas punaste poolt raudtee tõkestamiseks silla avasusse aetud vedur, mis meie vägede poolt tervelt välja võeti. — Vangivõetud punased hiina sõdurid. — Kärstna lahingus vangilangenud punased.

Ülesvõtted Vabadussõja muuseumi kogust.

burgi kaudu Petserisse. Maastik sellel joonel pakkus küll kaitse mõttes mõningaid soodustusi, kuid see joon oli liiga pikk meie väikesearvulistele väeosadele. Vastase ülekaalukate jõudude survele tuli veebruari viimasel päeval Marienburg maha jätta.

Petseri-Pihkva raudtee suunas meie soodmusrongid olid vallutanud Irboska jaama. 2. jalaväe polk Petserist lõuna pool, oli surnud vastase umbes 10 km linnast eemale, kuid siin kohtas ta 16. veebruaril ootamatult vaenlase vastu pealetungi. Meie vastu võitlesid siin punased Eesti polgud, kes pärast Narva langemist meie kätte olid ümber paigutatud Lõunarindele. Vastase ülekaalule vaatamata

2. jalaväepolk kogu veebruarikuu ja veel märtsi alul suutis kaitsta Petseri linna.

Seega siis ka Lõunaväerindel vaenlane 1919. a. veebruaris ei saavutanud nimetamistväärt edu.

Kokku võttes näeme, et meie sõjaline olukord väerindeil 24. veebruaril 1919. a. oli meile võrdlemisi edukas: olime puhastanud kodumaa vaenulikkudest vägedest ja tagasi löönud vastase tõsised pealetungid.

Maa vabanedes vaenlasest Ajutine Valitsus võis asuda akuutsete päevaküsimuste lahendamisele. Peale selle meie noore rahva väe sõjaline edu oli viinud Eesti nime Lääne-Euroopa avalikkuse ette. **K. M.**

Lennuk transpordi ja dessandi vahendina.

Kolonelleitnant Vauthier oma raamatus „Le danger aérien et l'avenir du pays“ meenutab järgmise episoodi Prantsuse-Saksa sõjast:

Õösel vastu 21. jaanuari 1871 jõudsid 300 vogeesi kätti kapten Bernard'i juhatusel Fontenai'sse Toul'i lähedal, kus Pariis-Strasbourg'i raudtee ületab Mosel'i, tungides umbes 100 km sügavusse vaenlase seljataha. Prantslased likvideerisid raudtee valve ja lasksid õhku ühe sillasamba, katkestades sellega Pariisi piirava saksa sõjaväe peaühenduse 15 päevaks.

Tänapäeva sõjas on raske ette kujutada sellise väikese salga läbimurdu vaenlase seljataha tähtsate ehitiste lõhkumise otstarbel. Selliste julgete ettevõtete teostamiseks on meil praegu uus abinõu lennukite abil. On tõenäoline, et juba lähemas tulevikus sõdivate poolte õhujõud on võimelised tegema dessante vastase maale. Pärast oma ülesannete sooritamist võivad dessantüksused lennukitel tagasi pöörata oma baasidesse. Kuid võib oletada, et palju tähtsaid lõhkumistöid täidetakse julgete ja kartmatute meeste poolt, kes lennukilt langevarjuga maabudes ei looda tagasitulekule, otsustades end ohverdada ülesande sooritamisele.

Kuid vastase poolt, kellel õhus suur ülekaal, võib oodata isegi tervete õhu dessantoperatsioonide korraldamist tagalas. Neil juhtudel langeb lennukite peale ka maabunud väeosade varustamise ülesanne.

Juba Maailmasõjas tekkis olukordi, kus lennukitelt tuli varustada hädaohus või iso-

leeritud väeosi; hiljem on seda teed käinud prantsuse eskadrillid Marokos ja Süürias. Praegu on teada, et inglise lennukite neid viise meetoodiliselt uuritakse ja täiendatakse ja juba mõnda aega praktiseeritakse ka õhudessante.

*

„Royal Air Force“ on üheks Suur-Britannia julgeoleku elemendiks. Umbes pool lennukite koosseisust on määratud emamaa kaitseks. Ülejääk — 50 eskadrilli ümber — jaguneb sõjalaevastiku ja üle terve maailma laialipillutud baaside vahel. Siia kuuluvad üksused on alaliselt „sõjategevuses“, olles rakendatud „pax britannica“ kindlustamisele.

Suez ja Punane meri, Irak ja Pärsia laht on kaks elulise tähtsusega tuiksoont Briti emamaa ja Aasia ning Austraalia asumaade vahel. Nende ümber on kontsentreeritud suur osa lennukite üksusi: Kesk-Idas ja Irakis — 11 eskadrilli, nendest 2 eri-eskadrilli n.-n. „bomber-transport“ lennukite; Põhja-Indias — 8 eskadrilli. Kokku 123 lennukit umbes 300-pealise meeskonnaga.

Selle jõu tähtsamaid elemente on „bomber-transport“ lennukid, millised võimeldavad väeosade kiiret ümberpaigutamist õhuteel igasse ähvardatud punkti. Kuni tänaseni on selle ülesande teostamiseks jatkunud kahest eskadrillist; neist on üks asupaigaga Heliopolis'is Kairo juures, teine — Hinaidi's Bagdadi lähedal. Tarvitusel on suured kahemootorilised Vickers „Victoria“ lennukid (1230 HJ, kiirus 209 km/t, tegevus-

raadius 1290 km); lennukid mahutavad 22 meest täie varustusega.

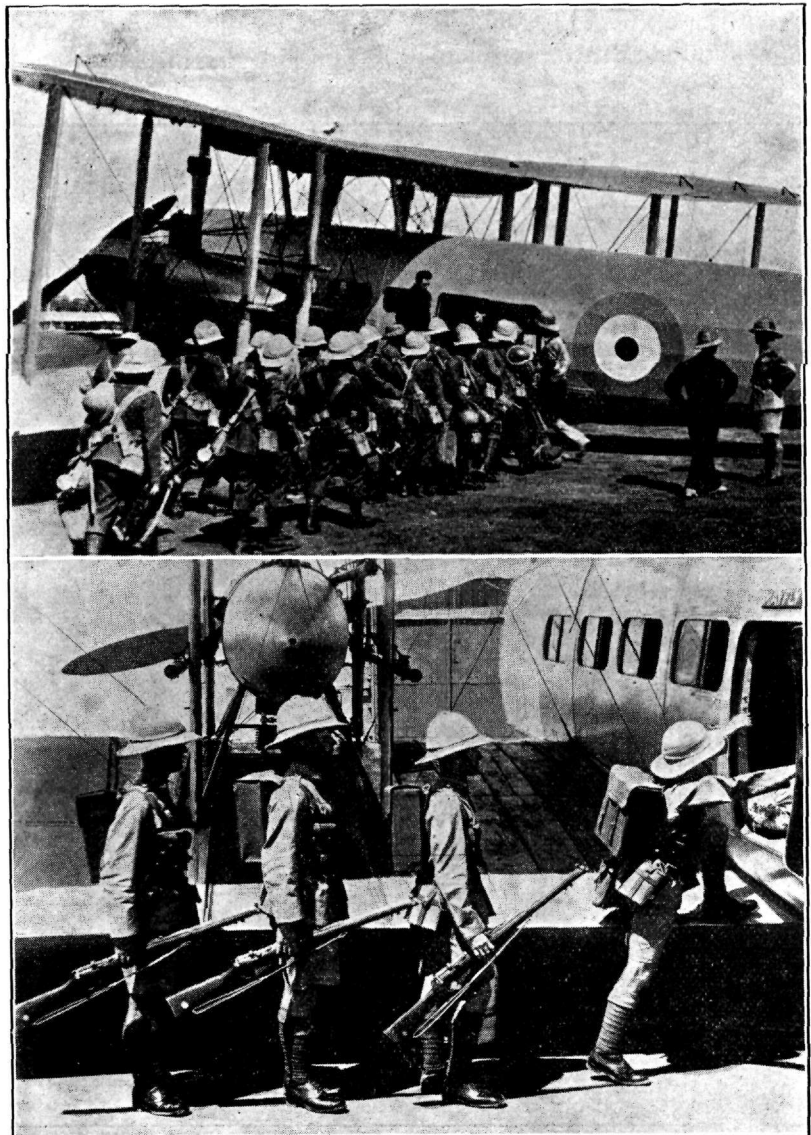
Sõjaväe transport-lennukitel on juba oma ajalugu. Afganistani mässu ajal septembris 1928. võis oodata kõige halvemat; kardeti 1841. a. tapatalgute kordumist. Appi tuli Royal Air Force: septembrist 1928. kuni veebruarini 1929 evakueeriti Kabulist kokku 586 inimest ja 25 tonni kraami.

Oktoobris 1931 puhkes verine mäss Küprose saarel. 22. okt. tuli lennuväele korraldus „Kings regiment'i“ ühe kompani transporteerimiseks Heliopolisest Nikosiasse. Tund aega hiljem startisid 7 „Victoriat“ ning pärast öösisst peatust El Ramle's, Palestiinas, jõudsid järgmise päeva hommikul kell 1100 sihtkohta, 900 km Heliopolisest. Juba 5. novembril jõudsid „Victoriad“ lagasi oma baasi. Edasilagasi lennul eskorteeris transpordet Bassora'st raadioteel väljakutsutud „Rangoon“-tüübiline vesilennuk.

Raskem ülesanne tuli õhu-transportidel täita 1932. a. juunis pärismaalastest valvemeeskondade passiivse vastupanu puhul briti lennuväele kuuluvatel maaladel Irak. Kuna 1928. a. Irakist lahkus viimane inglise jalaväepataljon, siis puudusid kohapeal jõud tarbekorral pärismaalaste asendamiseks. Valgete vägede kohaletoomiseks Egiptusest rakendati mõlemad transportide eskadrillid: üks Heliopolises, teine — Hinaidis. Iga 9-st lennukist koosnev eskadrill tõi päevas üle 140 meest. Operatsioon kestis 22., 23., 25. ja 26. juunil; viimasel päeval sattusid eskadrill nr. 70 „Victoria'd“ liivatormi ning olid sunnitud maanduma kõrbes; Hinaidi'sse jõuti alles teisel päeval. Lennali kolmes etapis — 400, 480 ja 420 km. Kokkuvõttes 18 lennukit, tehes igäüks kaks koormaga otsa, transporteerisid kuue päeva jooksul 15 ohvitseri ja 540 meest relvastuse ja varustusega 1300 km kaugusele. Kiirus paistab olevat nõrk, kuid põhjuseks on siin ainuüksi transportva-

hendite väike arv: 36 lennukit, ühel ajal välja lennates Heliopolisest, oleks võinud sooritada ülesande ühe matkaga, ühe päeva jooksul. Ka seekord olid võetud tarvitusele ettevaatusabinõud: Saadeti lennuteele kaks „Victoria't“; ühel asus abimeeskond tagavaraosadega, teisel — arstlik personaal. Lennukeid ühendas raadioside.

Tuleb ära märkida, et nende „lendavate veoautode“ omamine pakub uusi võimalusi veel paljudel aladel. Neil transporteeritakse kõike: propellereid, üksikuid lennukiosi, vett ja toiduaineid, tagavaramootoreid jne. Nende abil teostuvad ka õhujõudude isikliku koosseisu ümberpaigutused — meeskondade vahetused ja isegi puhkuseleminejate vedu. Suurendades selliselt liikuvust, püütakse

Crown copyright.

Pilt nr. 1.

isikliku koosseisu vähendamise poole. Maa- ja lennukite koostöö harjutustel Egiptuses on korraldatud tervete kolonnide varustamist vee ja toiduainetega öö-päeva normis.

Briti lennukite on katsetanud ja võtnud tarvitusele mitmet liiki langevarje ning eripakendeid, mis võimaldavad esemeid heita lihtsalt õhust „üle parda“, ilma et karta oleks katki- või rikkiminekut. Lennukite meeskondadele korraldatakse siin sellel alal isegi õppusi. Ohudessandi meeskondadena ettenähtud jalaväeüksustele korraldatakse omakorda perioodilisi pealelaadimise õppusi. Ohudessantide kordaminek oleneb lähtsäl määral nende läbiviimise kiirusest, seepärast pannakse õppustel suurt rõhku laadimise-eeskirjade täpsele täitmisele. Momente nimetatud harjutustest kujutavad juuresolevad ülesvõtted. (Nr. 1 ja 2).

Teiseks Kesk-Idas ja Irakisis asuvate Briti õhujõudude tähtsamaks elemendiks on kahe-

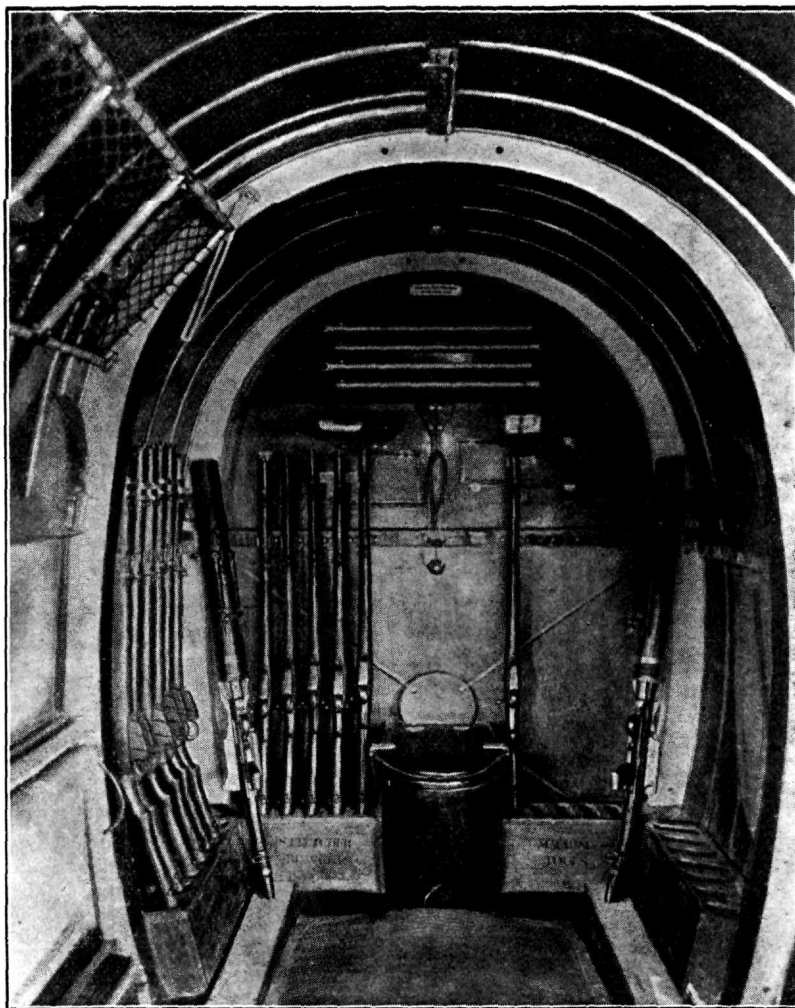
istmelised pommituslennukid, mille ülesandeks peale muu on lennukite järelevalve. Hinaidis asuv pommitajate eskadrill üksi vastutab umbes 100 lennukite korrashoiu eest (üldse on Irakisis 200 lennukit ümber); iga lennukite peab külastatama ja päevapildistatama vähemalt kord kolme kuu jooksul. Lennukite meeskonna ettekannete ja päevapildi uurimise tulemuste põhjal tehakse korraldused lennukite korrashoiu kohta. Suuremaid sõjaretki pommituslennukite osavõtul olid operatsioonid 1931. a. šaik Mahmud'i vastu ja 1932. a. šaik Ahmedi vastu.

Edasi tuleks nimetada õhujõududele allutatud soomusautode rühmi, üht veelennukite eskadrilli Bassora's ning üht jalaväega koostöötamise eskadrilli Heliopolises. Inglise jalavägi puudub Irakisis.

Kõik need üksused teostavad ülesannet, millele inglased on pannud nimeks „air control“ — „valitsemine lennukite abil“. See tähendab, et peaväeliigiks on lennukite, kellele on allutatud teised. See valitsemise süsteem põhjeneb lennukite kiirusel ning sel otsustaval üleolekul, mida kiirus kindlustab sellele, kelle monopoliks ta on neis maades, kus on rasked ja juhusliku laadi liikumisvõimalused. Eriti selgelt on see süsteem välja kujunenud Irakisis, andes häid tagajärgi ja võimaldades suurt kokkuvõtet senise „jalaväe režiimiga“. Prantsuse arvestuse järgi on „õhuvalitsus“ 11 aasta jooksul inglastele annud eelarves tervelt 3 miljardi franki kokkuvõtet.

*

Seoses dessantide korraldamisega lennukite tohiks pakkuda huvi Nõukogude Venes viimasel ajal levitatav uus spordiala, millele venelased on pannud nimeks „parašütism“ ja mille sisuks on langevarjuhüpete sooritamine. Uut sporti propageeritakse ametlikult ning avitatakse igapäev kaasa selle levikule laiades rahvahulkades. Allgajatele ehitatakse 25—30 m

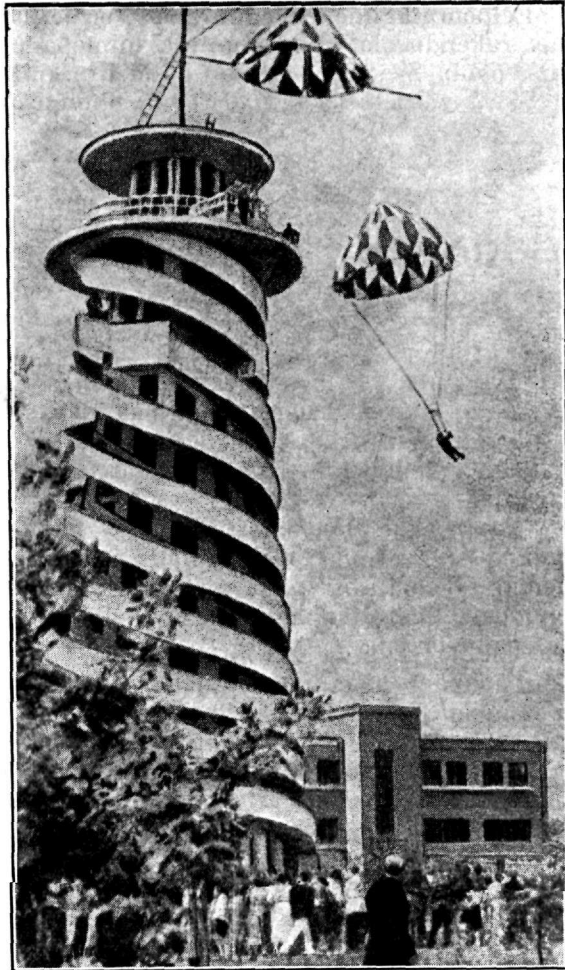
Pilt nr. 2. — Dessantmeeskonna relvade paigutus lennukis.
Crown copyright reserved.

kõrgusi hüppetorne; sõjaväes harjutatakse massilisi langevarjuhüppeid. Ohudemoustratsioonil punase õhulaevastiku päeval 18. aug. 1934 Moskvas näidati grupihüppeid suurtelt pommituslennukeilt. Selleks oli rakendatud 3 lennukit; igähelt hüppas alla 25 meest. Käimas on ka dessandi harjutused.

Milleks on vaja Nõukogude Venel arendada massilist „parašütismi“? Sellele küsimusele annab selge vastuse Osoaviahimi lennuasjanduse valitsuse kõrgema langevarjukooli ülem J. D. Moškovski „Ogonjoki“ lennuasjanduse erinumbris 18. 08. 34. a. Ta kirjutab muuseas: „Parašütism kindlustab tervist, kasvatab tahtejõudu, julgust ja kindlust... Peale selle tuleb pidada meeles, et tulevikusõda nõuab väga paljude hästi ettevalmistatud vahvate võitlejate-parašütistide olemasolu vaenlase seljatagusesse saatmiseks ja seal dessantide tegemiseks.“ Sellest tingitult on sõjatehnilise miinimumi programmis igale komsomoltsile ette nähtud hüpe „langevarjutornist“ (pilt nr. 3). Seda sellepärast, et langevarjuhüppeid lennukeilt ei ole võimalik igalpool sooritada tarvilikude abinõude puudumisel. Hüppetornide ehitamine on aga võimalik igalpool ning hüpe tornist on ettevalmistuseks hüppele lennukist.

Kava kohaselt pidi 1934. a. jooksul sooritama tornihüppeid vähemalt 1.000.000 komsomoltsi ja kolhoosi noort. Harjutuste läbi viimiseks pidi ehitatama kuni 400 torni ning ette valmistatama vastavad õpekaadrid erikoolides ja kursustel.

Sama aasta kavas oli ette nähtud 40.000 purjelenduri ettevalmistamine, 6 purjelennu-

Pilt nr. 3.

Hüpped langevarju-tornist Moskvas.

Langevarju-meeskonna asumine lennukisse „A. N. T. — 14“ demonstratsiooni hüpete sooritamiseks.

kooli, 200 lennujaama ja 1000 lennuringi asutamine. Kui neile arvudele juurde lisada, et Nõukogude Vene lennukitehased on võimelised välja laskma iga päev ühe neljamootorilise pommituslennuki, missugune tarbekorral võib võtta peale kuni 40 inimest ning et käimas on katsetamised veel suuremate tüüpidega (01. 05. 34 valmis 8 mootoriga hiiglalennuk „Maksim Gorkij“, mille koormaks 6-mehelise meeskonna juures 72 inimest) — siis saame teatud ettekujutuse õhuvalitsemisele suunatud pingutustest meie idanaabri juures.

Eelpool nägime, et lennurelvale on leitud uus rakendusala õhuhüdroantide toimepanemise näol. See tähendab uut hädaohtu, mille vastu võitlemiseks tuleb leida abinõusid

ja mida tuleb tõsiselt arvestada, eriti neil nõrkade õhujõududega riikidel, kes asuvad tugevaid õhu-armaadasid omavate suurriikide läheduses. **Lex.**

Uuemaid vaateid soomusautode kasutamisel.

Kapten E. Paulberg.

Esimestel aastatel peale Maailmasõda jäi soomusautode areng teatud määral teiste lahingmasinate arvel hooletusse. Suuremat rõhku pandi teistliiki lahingmasinatele, s. o. tankidele.

Tank, kui maailmasõjaaegne leiutus, polnud sõja lõpuks veel küllalt välja arenenud. Temal oli palju puudusi ja need puudused just tõmbasid suurel määral tähelepanu endale.

Tänapäev aga pühendatakse soomusautodele jälle suuremat tähelepanu. Kõik riigid on oma sõjajõude arvurikkalt täiendanud soomusautodega, millised nüüd on ka suuresti arenenud oma tehniliste omaduste poolest.

Vaatame lühidalt, millises suunas uuemaaja soomusautod on arenenud. Iseloomustavamad omadused uuemaaja soomusautodel on peamiselt suur kiirus, suur tegevusraadius, rippumatus teedest, tasane käik ja soomuse suurem vastupidavus. Need oleksid tähtsamad alad, millises suunas soomusautode areng väljendub

Keskmiseks kiiruseks tuleb lugeda praegusel modern-soomusautol 35—45 km tunnis, maksimaalne kiirus 90—100 km tunnis, üksikutel võib-olla ehk pisut rohkemgi. Siinjuures tuleb aga tähendada, et ajakirjanduses leiduvad andmed on ehk liialt reklaamitud ja neisse tuleb suhtuda teatud tagasihoidlikkusega. Tegevusraadius ulatab 300 kuni 400 km *). Teedest rippumatust saavutatakse järgmiselt: Viimasel ajal ehitatakse suurem osa rasketest soomusautodest kolmeteljelised, s. o. kuue rattaga, kusjuures vedu 2 teljel, omavad tugevajuulise mootori — 60 HP ümber, mõned isegi võimsama. Säärane ehitusviis võimaldab teatud määral sõitu maastikul.

On ka tarvitusel soomusautod, millel tagumistel ratastel kummilindid. Neid on rohkesti Prantsusmaal. Nad on suuremal

määral suutelised küll sõitma murdmaastikul, kuid selle tagajärjel kannatab kiirus teedel.

Kolmanda liigina võiks nimetada selliseid, mis liiguvad teedel ratastel ja maastiku sõidul asetatakse tagumistele ratastele käigulindid. Kasutamisel neid on veel võrdlemisi vähe ja nimelt selle tõttu, et lintide pealepanemine ja mahavõtmine on väga tülikas ja ebapraktiline. Missugune liik loetletud kolmest pääseb võidule, seda näitab muidugi tulevik.

Praegu ehitatavatest domineerivamad igatahes on kolmeteljelised soomusautod. Viimaste pooldamine oleks täiesti õigustatud juba sel põhjusel, et väljaspool teid tuleb liikuda ajutiselt, kuid peamine liikumine sünnib ikkagi teedel, kus on võimalik ja ka vajalik saavutada maksimaalset kiirust, s. o. üht tähtsamat soomusauto omadust ära kasutada.

Tasase käigu saavutamiseks kasutatakse soomusautode ehitamisel kõige paremat materjali. Näiteks Inglismaa firmad: „Rolls-Royce“ ja „Landchester“ tarvitavad soomusautode ehitamisel sellist materjali, misugust leidub ainult kõige kallimatel lukussõiduautodel.

Ka soomuse suuremas vastupidavuses on viimasel ajal saavutatud tagajärgi, peamiselt on püütud pakkuda kindlamat kaitset meeskonnale, tarvitades selleks paksemat soomust. Maksimaalne soomuse paksus, mida tarvitatakse uuemaaja soomusautode ehitamisel, on 10 mm ümber ja kaitseb ainult hariliku kuuli eest.

Nii näeme, et praegusaaja soomusauto peamiseks ja tähtsamaks omaduseks on tema kiirus, mis võimaldab kiiret teadetemuretsemist ja õigeaegset kättetoimetamist ning on ka ühtlasi sealjuures heaks kaitseks. Me teame, et soomusauto võib ühtlase kiirusega sõita nii edaspidi kui ka tagurpidi. Ta omab kaks rooli, üks ees ja teine taga. Säärane roolide asetus võimaldab temal kiiret taandumist ja mõjuva tule piirkon-

*) Relvastus mitmekesine, kuid igatahes selline, et laskmine oleks võimaldatud igas suunas.

nast lahkumist kokkupõrkel vaenlasega või tõketele satumisel.

Teiseks tähtsamaks omaduseks tuleb lugeda tema võimet, liikuda teatud määral väljaspool teid. See omadus võimaldab mööuda teedele ehitatud tõketest, mööduda asulaist, neid läbibistamata, kasutada halbu teid, ilmuda ootamatult vaenlasele sealtpoolt, kus puuduvad üldse teed. Siinkohal tuleb aga tähendada, et kiirus murdmaastikul on muidugi märksa väiksem, olenev soomusauto võimest, ja kõigub tunnis 15—25 km vahel. Ja siiski maastikul ei ole soomusauto suuteline võistleva tankiga.

Inglismaal modern-soomusautode ehitamisel on seatud üles nõudmine, et nad oleksid ka vaikse käiguga, mis võimaldaks tähelepandamatult vaenlasele läheneda ning sellega saavutada ootamatust.

Soomusautode kasutamisel tuleb arvestada ülemaltähendatud tehnilisi omadusi, sest see võimaldab teda maksimaalselt ära kasutada.

Soomusautode kasutamise põhiideeks on endiselt — ootamatus ja liikuvus. Sõjas on ootamatus kõige mõjuvam ja tugevam abinõu. Ootamatus loob olukorra, milles vaenlasel puudub võimalus teha ettevalmistusi tugevamaks vastupanekuks ja takistuste moodustamiseks. Üheks heaks abinõuks ootamatuse saavutamiseks on soomusautode kasutamine. See asjaolu ongi põhjuseks, et viimaseil aastail on rõhku pandud soomusautode arendamisele. Nüüd ehitatakse peamiselt sääraseid soomusautosid, mis on suutelised sõitma ka väljaspool teid, s. o. „teedest ärarippumatud“, et suuredada ootamatust.

Soomusauto on kiiresti liikuv relv ja tema tehniliste omaduste tõttu ei ole soovitatav ega otstarbekohane teda rännakutel panna liikuma ühiskolonnis teiste väeliikidega, mis oleks kahjulik tema materjalosale. Nemed peavad liikuma iseseisvalt hüpetega peajõudude ja eelväe vahel või hüpetega esemest esemeni. Liikumine meie oludes sünnib eranditult teedel. Rännakud, rasketel teedeoludel, sündigu päeval, kuna õine liikumine oleks liig aeglane ning väsitav meeskonnale. Ootamatuse saavutamiseks pole aga alati võimalik hoida kinni

Pilte Vabadussõjast.

Kaitseväge Ülemjuhataja tervitab soomusronglasi Võrus pärast linna vallutamist.

sellest nõudest. Kiirus rännakul on kõikum ja oleneb sellest, kas rännak toimub päeval või öösel, heal või halval teel, ning soomusauto enda võimest. Mitmest soomusautost koosneva kolonni liikumiskiirus on aeglasem kui ühel soomusautol.

Liikumiskiirus inglise eeskirja järele on järgmine:

teedel, päeval	— 40 km tunnis
murdmaastikul	— 15—25 „
teedel, öösel	— 30 km „
murdmaastikul	— 10 km „

Päevane teepikkus oleks umbes 250 km.

Kiired ja painduvad soomusautod võimaldavad iseseisvate retkede ettevõtmist vaenlase tiival ja seljatagusel. Kiirus võimaldab soomusautodel tegutseda kaugel oma väeosadest ja teha suuri ringe ootamatuse kindlustamiseks ja tõkete vältimiseks. Peab tähendama, et soomusautode kasutamisel ei tohi kunagi kohkuda suurte ringide tegemisest, sest need kaugused, näiteks kas või meie oludes 15—20 km, mis muidu paistavad nii suurena, on ju soomusautodele iseenesest tühised. Neid aga tegutsema panna teele pealiikumise suunas võib osutada otstarbetuks suurtükitele tõttu.

Üheks peamiselt tähtsamaks ülesandeks soomusautodele on luureteenistus ja nimelt kaugeleulatav luure, s. o. teadete ja andmete muretsemine ja kogumine vaenlasest ja eelseisvast maastikust, millel oma vägedel tuleb tegutseda, ning nende kogutud andmete kiire ja õigeaegne kättetoimetamine juhatusele. Soomusautode kaugemaa

luure on üheks abinõuks ka lennuväelt saadud andmete täiendamiseks ja kontrollimiseks. Soomusautod kaugemaa luurel peavad võimalikult lahingut vältima, aga mingil tingimusel ei tohi ise lahingut otsida, meeles pidades, et soomusautod ei suuda iseseisvalt läbi viia pikema vältusega tulevõitlust; kuid juhtumitel, kus tuleb jõuga antud ülesannet täita, tuleb ka võitlusse astuda. Taktikaliseks luureks lühida maa peal on soomusautod vähem sobivad, eriti veel need, millised teedega seotud. Siin saavad nad suurtükitele alla ja võivad kergesti hävineda, sest neil puudub võimalus enese kaitseks ära kasutada oma tähtsamat omadust — kiirust.

Kaugemaa-luureks ei tohi kasutada üksikut soomusautot, vaid siin peab kasutama juba vähemalt rühma, sest neil tuleb tegutseda iseseisvalt. Soovitav on siin veel koostöö lennuväega, kus neil tuleb üksteist informeerida kogutud andmetest. Kaugemaale saadetud soomusautode patrulli tagasisõidu kindlustamiseks kasutatakse abisoomusautosid või motoriseeritud jalaväge, kes tagasisõidu teel võtavad oma alla tähtsamad punktid, hoiavad niiviisi lahti tagasisõidutee ja tagavad õigeaegse teadete kätetoimetamise. Väga tähtsaks asjaoluks on kaugemaa-luurel õigete teede valik. Peab tähendama, et ülesande kättesaamisel esimeseks kohuseks on täpne kaardi uurimine. Seega oleks patrulliülem teadlik eelseisvatest raskustest ja saaks nende kergendamiseks ja kõrvaldamiseks ette näha teatud abinõusid. Luurel tuleb valida edasi- ja tagasisõiduks üks ja sama tee. Kaugemaa-luurel ei ole soovitav tarvitada selliseid teid, mis läbivad linnadest, küladest, jne.; teedel, mis väga tolmavad, tuleb sõita tase, oma kavatsusi tuleb hästi varjata ning kiirust täiel määral ära kasutada. Et kaugemaa-luure peaülesanne on teadetekogumine ja mitte võitlus, siis tuleb ka selle asjaoluga arvestada teede valikul. Nagu juba eespool nägime, tuleb soomusautodel tihti valida sõiduks pikemad teed, kuid see valik osutub tarvilikuks just selle tõttu, et lühemat teed kasutades võiks ülesanne jääda hoopis täitmata, sest siin võivad kergemini kerkida esile suuremad takistused. Patrulliülem, kelle käsutusse on antud soomusautod, liigub edasi kiirete hüpetega, saadab soomusautod ette, kuna ise jääb südamikuga tahapoole, kus võtab vastu, kogub ja toimetab edasi teateid.

Soomusautode määramist luurpatrulli tingib suurel määral maastik ja teedevõrk, olgugi, et uuemaaja soomusautod võivad

sõita väljaspool teid, kuid igatahes mitte igasugusel maastikul, nagu näiteks: metsas, soos jne. Kui on vaja kindlaks teha vaenlase olemasolu teatud asulas, või on tarvis vaenlast asulast välja lüüa, siis selleks on väga otstarbekohane kasutada soomusautosid. Siin peavad soomusautod arvestama neid ootamatusi, mis neid sel juhul võib tabada, nagu näiteks majadest võidakse masinatele pilduda käsigranaate ja miine, nad võivad kergesti sattuda mõnda lõksu. See asjaolu nõuab aga soomusauto ülemalt vilunud silma olukorra hindamiseks ja kiiret ning julget otsust raskustest väljatulemiseks. Linnades peavad soomusautod liikuma hüpetega tänava nurgast tänava nurgani, kiirusega vähemalt 20 km tunnis. Laskma peab rohkem külgede peale kui ette, vastasel korral võidakse tee eest sulgeda langenutega.

Juht, kelle käsutuses on soomusautod ja kes neid kasutab luureks, peab oma kavatsusi hästi varjama. Vastasel korral vaenlane on teadlik oma vastase soomusautode kavatsustest ja võtab tarvitusele vastavad kaitseabinõud ning tagajärg oleks see, et luure ei anna mingit tulemust.

Enamjaolt tuleb soomusautosid rakeda tegevusse tiibadelt, sest seal on neil kergem võimalus ootamatult vaenlasele kallale tungida ning vaenlase tiiva haaramisel tema tagalas kiirete tulelöökidega sünnitada suurt segadust ja kahju.

Üldiselt soomusautod tegutsuvad koos teiste väeliikidega, kuid viimased ei tohi pidurdada soomusautode liikumist. Harilikult neid tuleb kasutada ühenduses ratsaväega ja luureks ka tankettidega. *)

Tähtsamad soomusautodele antavatest ülesannetest oleksid veel järgmised:

1. Tähtsamate punktide vallutamine, nagu teedesõlmed, sillad jne., kuid siin peab tähendama, et nende punktide käeshoidmist tuleb nõuda ratsaväelt või autodel kohale transporteeritud jalaväelt.

2. Pealetungil ühenduses teiste väeliikidega, määrates neid luureorganite või eelväe koosseisu, kus nad edukalt võivad toetada teiste väeliikide operatsioone.

3. Ootamatul kallaletungil vaenlase tagalas liikuvaile kolonnidele ehk vooridele, seda eriti vaenlase taandumisel.

*) Viimasel ajal on hakatud sagedasti kasutama motoriseeritud jalaväge, millise koosseisu on väga otstarbekohane määrata soomusautosid, sest säärasel viisil soomusautode kasutamine ei pidurda nende vormalset liikumist, vaid vastupidi, seal võivad nad, kasutades oma kiirust, olla tugevaks jõuks ja luureorganiks.

4. Üldiselt iseseisvaks ootamatult kal-
laletungiks vaenlasele, kus olukord seda
vähegi lubab.

Ehk küll soomusautod saadetakse tihti-
peale iseseisvate ülesannetega kaugele ette
või tiibadele, ei tule neid lugeda iseseisvaks,
vaid nad alluvad väeosa ülemale, kelle kuu-
luvusse nad on määratud ja kelle ülesandel
välja sõidavad. Väiksemaks taktikaliseks
üksuseks on rühm 3—5 soomusautot.

Ülesannete andmisel soomusautodele
peab silmas peetama asjaolu, et soomus-
autode rühma killustamine pole soovitatav.
Neid tuleb tegevusse rakendada olukorra
kohaselt seal, kus on vaja anda ootamatut
ja kiiret lööki, arvestades seda, et soomus-
auto on hea abinõu ootamatuse saavutamiseks

seks ja tema heaks omaduseks on võimas
tuli.

Nagu juba nägime, tegutsevad soomus-
autod tihti oma tehniliste omaduste tõttu
iseseisvalt. Siin tuleb pidada silmas nõuet,
et mida kaugemale meie soomusautosid
saadame, seda rohkem neid peab olema.

Raskematel silmapilkudel on lubatud
mõnes kohas kasutada ka üksikut soomus-
autot, kuid peamiselt ainult sidepidamiseks.
Tuleb tähendada, et see kasutamiseviis on
väga otstarbekohane ja tagab suuremal
määral teadete ja korralduste õigeaegset
kättesaamist.

Lõpuks tuleb veel tähendada, et eraldi
ülesannetega teotsevad soomusautode rüh-
mi ei tohi määrata ühele teele, vastasel
korral on nad üksteisele ainult takistuseks.

Ratsaväe tähtsusest.

Ratsaväe üheks iseärasuseks on asjaolu,
et tema olemasolu õigustus satub küsimuse
alla sagedamini teistest väeliikidest. See
nähe ei ilmne ainult praegusel ajal, vaid rat-
savägi kogu oma ajaloolise evolutsiooni kes-
tes ei ole alati käinud sirgjoonelisel rada.
Ratsaväe ajalooline areng on tihti käinud
progressi teed, tihti aga ka regressi teed.
Kord on ratsaväge peetud tähtsaimaks väe-
liigiks lahinguväljal, kord on ta tähtsus lan-
genud miinimumini jne. Selline tõus ja mõõn
iseloomustab ratsaväe kui iseseisva väeliigi
ajaloolist arenemiskäiku kogu tema ulatuses
ja suuremal määral, kui mõne teise väeliigi
juures.

Ka praegu on teataval määral selline pe-
riood, kus siin-seal sõjakirjanduses, eriti aga
sõjavägede motoriseerimise ja mehhaniseeri-
mise fanaatiliste pooldajate seas (nagu inglase-
sed Fuller, Liddel-Hart j. t.) tuleb kuuldavale
häält, et ratsavägi kui iseseisv väeliik tulevi-
kusõjas ei etenda lahinguväljal mingit osa,
olles kaotanud oma tähtsuse modernsõja
mehhaniseeritud õhkkonnas.

Vaatleme kõigepealt, millest on tingitud
selline arvamine ja kas ta on põhjendatud?

Ratsaväe alahindamise põhjusi tuleb otsi-
da Maailmasõjast. Võime julgesti öelda, et
Maailmasõja kestes langes ratsaväe tähtsus
ja me võime seda sõda iseloomustada ratsa-
väe languse ajajärguna. Millest see oli tin-
gitud? Tingitud oli see sellest, et riigid as-
tusid Maailmasõtta ratsaväe kasutamise alal

selliste vaadete ja tõekspidamistega, mis ei
vastanud Maailmasõjas tekkinud olukorrale,
uutele relvadele ja uutele sõjapidamisviisidele.

Vaatamata sellele, et tulerelvade areng oli
teinud suure hüppe edasi, valitses peaaegu
kõikides riikides vaade, et ratsavägi ainult
ratsarivis teotseks ja peamiselt oma külmi
relvi kasutades võib saavutada otsustavaid
tagajärgi. Ratsaväe normaalseks teotsemise-
viisiks ka suurte ratsaväeüksuste tarvis peeti
lahingut ratsarivis. Kõigi riikide määrusti-
kud toonitasid, et sedasi tuleb teotseks kõigi
väeliikide vastu ja igas olukorras. Tulevõit-
lust peeti teise järgu tähtsusega asjaks ja ja-
lastatud tegevusele mindi üle alles hädasun-
nil. Seega, vaatamata sõjatehnika ja eriti tu-
lerelvade võimsale arengule, kasvatati ratsa-
väge enne Maailmasõda ikka veel Napoleoni
sõdadest päritolevate traditsioonide vaimus.

Kuid tuntud tõsiasi, et ennesõjaegsed
tõekspidamised peaaegu kunagi ei vasta järg-
nevas sõjas üleskerkivatele nõuetele, on täiel
määral maksev ka ratsaväe kasutamise alal
Maailmasõjas.

Juba esimestel sõjakuudel selgus Lääne-
rindel, et ratsavägi, olles ette valmistatud
teotsemiseks peamiselt mõõga ja piigiga, ei
suutnud kohaneda lahingupidamise uute viisidega,
milles domineerivat osa etendas hävitav
tuli nii kuulipildujatest kui suurtükki-
dest. Massilised ratsarünnakud, ka vastase
ratsaväe vastu, ei annud kuigi suuri tule-

musi, rääkimata rünnakutest jalaväe vastu. Saksa hästi väljaõpetatud ratsaväel ei õnnestunud peaaegu üldse lüüa Lääne-rindel ratsalahinguid, kuna vastane hoidis nendest meelega kõrvale.

Seega esimeseks ratsaväe tähtsuse languse põhjuseks Maailmasõjas oli asjaolu, et ratsaväes liiga vähe oldi arvestatud tule mõjuga. Ratsavägi ise oli ka liiga nõrgalt tuleabinõudega varustatud. Ratsadiviisi tulejõud jalastatult võrdus ühe jalaväepataljoni tulejõuga. See asjaolu andis ennast aga parandada ja me näeme, kuidas Maailmasõja kestes järkjärgult tõuseb tulerelvade arv ratsaväes. Maailmasõja algul ei olnud näiteks ei Prantsuse, Saksa ega Vene ratsarügemendis ühtki kuulipildujat. 1918. a. oli Prantsuse ratsarügemendis juba 4 rk ja 24 kk, Vene — 4 rk ja 8 kk, Saksa — 6 rk ja 12 kk. Praegu on kuulipildujate arv ratsarügemendis veelgi suurem.

Me näeme seega tulerelvade arvu järjekindlat tõusu ratsaväes Maailmasõja kestes, millega kaasas käis jalastatud lahingu tähtsuse tõus. Jalastatud lahing omandas niisama suure tähtsuse, kui lahing ratsarivis. Kuid ratsaväe suur puudus siinjuures seis selles, et teda ei olnud õpetatud teotsema jalarivis. Jalastunud ratsavägi oli halb jalavägi!

Eriti suurt mõju ratsaväe lahingulisele kasutamisele avaldas positsioonisõda. On ju täiesti selge, et positsioonisõja tardunud olukorras ratsaväel puudub teotsemise vabadus. Ta ei saa täiel määral kasutada oma tähtsamat omadust — liikuvust. Positsioonisõja teene on igatahes see, et eriti Lääne-rindel algas nn. ratsaväe „jalastamise“ protsess. Ratsaväelt võeti lihtsalt hobused ära ja anti need kas suurtükiväele või isegi vooridele. Ratsavägi ise asetati kaevikutesse jalaväena, kuigi, nagu öeldud, halva jalaväena. Maailmasõtta astus Prantsuse ratsavägi 60 ratsarügemendiga, sõja lõpuks oli järel 36 rügementi. Saksa ratsaväes olid vastavad arvud 66 — 37. Kahtlemata satuti siin ühest äärmusest teise ja reaktsioon oli liialt järsk. Kui Maailmasõja algul ratsaväe võimeid oldi ehk ülehinnatud, siis hakati neid Maailmasõja kestes liialt ja teenimatult alahindama. Ratsaväe katastroofiline vähendamine ei jätnud end kätte tasumata juba Maailmasõja enese kestes. Näiteks, kui sakslased 1918. a. märtsis teostasid oma kuulsa Ludendorffi läbimurde Lääne-rindel, siis tundsid nad suurt puudust ratsaväest, et saavutatud edu ära kasutada. Jalavägi oli selleks liiga aeglane ja läbimurdele pandi piir. Nüüd tunnustavad

tagantjärele kõik Saksa sõjaasjanduse autoriteedid, et oleks sakslastel tookord olnud küllaldaselt kiiresti liikuvat ratsaväge, kogu sõja lõpp oleks võinud omandada teise ilme.

Ratsaväe tähtsuse languse üheks põhjuseks oli veel asjaolu, et ratsaväge tihti ei osatud õieti kasutada. Talle asetati tihti ülesandeid, mis ei olnud talle jõukohased, tihti jäeti aga ratsavägi kasutamata seal, kus teda tingimata oleks tulnud kasutada.

Lääne-rindel oli ratsaväe tegevusele üheks takistavaks põhjuseks veel sõjateatri maastikuline iseloom. On ju täiesti selge, et Lääne-Euroopa kultuurmaastik, tihedasti asustatud alad, väikesed maalapid, piiratud kraavide ja aedadega jne. — see kõik ei ole kasuks ratsaväe manöövrivabadusele. Ida-Euroopa sõjateatritel oli olukord hoopis teine ja seepärast leiamegi siin ratsaväe kasutamise mõttes rohkem positiivseid näiteid kui Läänerindel.

Kokkuvõttena võime siiski öelda, et ratsaväe tähtsus Maailmasõja kestes langes. Vastavalt Maailmasõjast saadud kogemustele on riigid kujundanud ka oma ratsaväe lahingulise kasutamise ülddoktriini. Nendes riikides, kes pidasid peamiselt positsioonisõda, vaadatakse hobusele veel praegugi ainult kui liikumisvahendile, aga mitte kui ratsaväe tähtsamale relvale. Ratsavägi nendes riikides on muutunud „ratsasoitvaks jalaväeks“, milline ainult liikumisi väljaspool lahinguvälja teostab ratsa, lahingut aga põhimõtteliselt lööb jala. Seega ratsaväe alahindamine, mis oma alguse sai Maailmasõjast, püsib osalt veel praegu.

Ratsaväe alahindamise periood langes kokku pärast sõjaaegse mehhaanilise transporti gigantse arenguga, mis veelgi andis tõuget ratsaväe alahindamiseks. Motoriseerimise ja mehhaniseerimise fanaatilised pooldajad muutusid ühtlasi ratsaväe vastasteks. Püüde hobust täielikult asendada mootoriga ja ratsaväge moto-mehhaniseeritud osadega on tänapäeval vägagi levinud. „Ratsaväe põhiomadus on ju liikuvus“, ütlevad mehhaniseerimise pooldajad, „kuid mootori jõul liikuv mehhaniseeritud võitlusvahend on veelgi liikuvam. Järelikult mehhaniseeritud osad asendagu ratsaväge.“

Vaatame lähemalt, kas see asendamine on võimalik.

Kõigepealt — kas mootor saab asendada hobust? Muidugi saab ja tal on isegi hobusega võrreldes rida paremusi: a) hobune väsib, masin ei väsi, b) hobune on tundeline, eriti gaasisõjas, c) hobuseid tabavad haigused, epideemiad, d) hobused nõuavad

Läti sõjaväe esindajate vahetuse puhul Eestis.

Kolonelleitnant J. Streipa.

Kolonelleitnant R. Veckalniņš.

8. veebruaril lahkus Eestist senine Läti sõjaväe esindaja Eestis ja Soomes kolonelleitnant Janis Streipa, et asuda uute ülesannete täitmisele oma kodumaal. Kolonelleitnant Streipa asus meie liitriigi sõjaväe esindaja ülesannete täitmisele 1929. a. oktoobris ja viibis seega Eestis üle viie aasta. Selle aja jooksul kolonelleitnant Streipa on loonud tihedad ning sõbralikud sidemed nii Kaitseväge, Kaitsealiidu kui ka seltskonnaga. Soovime kolonelleitnant Streipale palju edu ja õnne ta edaspidises töös ja tegevuses.

Läti uus sõjaväe esindaja Eestis ja Soomes kolonelleitnant Reinholds Veckalniņš on sündinud 20. apr. 1896. a. Cēcise maakonnas Skujone vallas. On võtnud osa Maailmasõjast ja Läti Vabadusesõjast. 1932. a. lõpetanud Läti Sõjaväe Akadeemilised Kursused. Enne Sõjaväe Esindaja ametikohale määramist kolonelleitnant Veckalniņš oli Ohvitseride Kursuste grupi ülemaks.

enese juures alalist järelevalvet, e) hobune sööb alati, masin ainult siis, kui töötab jne. jne. Kuid mootoril on ka rida olulisi puudusi, mille all hobune ja ühes sellega ka ratsavägi ei kannata:

a) Hobuse toitu on võimalik saada peaaegu alati; hobune võib olla päeva või kaks ka toiduta, kuid kui lõpeb otsa bensiin, seisab mootor ja ükski jõud ei pane teda liikuma. Bensiini aga ei leidu alati ja igal pool.

b) Mootorsõiduk (ratastel) saab liikuda ainult teedel. Motoriseeritud osa oma lahingutegevuses on seotud teedevõrguga. Seega motoriseeritud koondistel on hea teotseda seal, kus on hea teedevõrk (Lääne-Euroopa). Ida-Euroopa sõjateatrite oludes, ka Eestis, leidub küllaldaselt kohti, kus just ainuüksi ratsaväele väljaspool teid liikudes avanevad tänuväärt teotsemisvõimalused.

Mehhaniseeritud võitlusvahendid (tankid, tanketid) võivad liikuda küll ka murdmaastikul, kuid mitte igasugusel. Väiksempi tõke kraavi näol on näiteks tanketile juba suureks takistuseks, kuna ratsanik pääseb sealt kergesti üle. Luurel tundmata maastikul on tank ja tankett võrdlemisi pime relv. Luure alal ei suuda ratsaväge asendada ükski väeliik.

c) Mehhaniseeritud võitlusvahendite halb külg on veel see, et nad ei saa ise saavutatud edu ära kasutada. Masinaga võib küll rinnet läbi murda ja väga sügavalegi vastase tagalasse tungida, kuid masinaga ei saa okupeerida maala.

Tulevikusõda ennustatakse just manöövrirõjana. Seda peavad tagama mehhaniseeritud väekoondised, kes ei lase rinnetel tarduda, vaid järjest teostavad läbimurdeid.

See on õige. Kuid kuna mehhaniseeritud võitlusvahendid ei saa iseseisvalt edu ära kasutada ja jalavägi on selleks liiga aeglane (igale poole ei saa teda tuua mootori jõul), siis avanevad tulevikusõjas ka massilise mehhaniseerimise juures ratsaväele laiad tegevusvõimalused.

Kahtlemata mehhaniseerub ka ratsavägi ise tulevikus ikka rohkem ja rohkem, täiendades oma organisatsiooni järjest uute tehniliste ja mehhaaniliste võitlusvahenditega. Peamiseks relvaks ratsaväele jääb aga ikkagi hobune, sest *moto-mehhaniseeritud* väed ei saa asendada ratsaväge. *Moto-mehhaniseeritud* väed ja ratsavägi võivad üksteist küll vastastikku täiendada, kuid mitte asendada. See vaade on viimasel ajal igal pool ka läbi löömas.

Maailmasõjast põhjustatud negatiivsed vaated ratsaväele hakkavad pikkamööda kaduma ja maad andma vaadetele, mis annavad ratsaväele kui iseseisvale väeliigile täieliku eluõiguse teiste väeliikide kõrval. Ratsavägi jääb ka tulevikusõjas täitma samu ülesandeid, mis ta on täitnud aastasade jooksul ja milliste täitmisel teda ei saa asendada teised väeliigid. Sõjatehnika ja tsivilisatsiooni üldine areng on teinud nende ülesannete täitmise ratsaväele ainult tunduvalt raskemaks. Neid raskusi tuleb tasakaalustada ratsaväe kohandamisega uutele lahingupidamisviisidele, eriti tehniliste võitlusvahendite juurdeandmise näol, ja hea väljaõppega rahualjal.

A. Ke.—

Mõnda suurtüki lasu akustikast.

Kapten R. Ustal.

Tulistades suurtükist, mille algkiirus on *kõlakiirusest* väiksem, levib lasu kõlalaine sfääriliselt ja ühesuguselt. Kui mürsu algkiirus on suurem kõlakiirusest, möödub mürsk suundme kõlalaine piirist ja liigub edasi kahaneva kiirusega. Säärasel juhul mürsk tekitab õhus võnkeid, mis suruvad õhku laiali, nagu laev laineid, ning tekitavad mürsu külgpinnale tihenduse.

Tihendustest tekkinud laineline liikumine muutub iseseisvaks võnkumiste keskuseks ja levib õhus sfääriliselt, tavalise kõlakiirusega. Seega võib väita, et lastes mürsuga, mille kõlakiirus algkiirusest suurem, liigub mürsust tekkinud kõlalaine suundme kõlalaine ees. Sellest tingitud jõuab ka mürsu kõlalaine kõlavastuvõtjani varem ja kõlamõõtja registreerib kaks üksteisele järgnevat lasku.

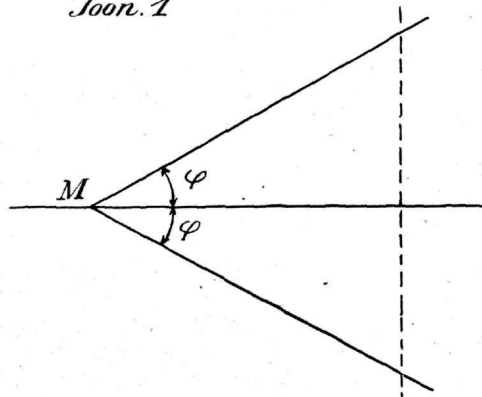
Tugevam ja teravam — neist (ballistiline laine) on esimene, mis tingitud mürsust.

Inim- ja automaat-registreerijad reageerivad alati esimesele kõlalainele, võimaldades silmapilkselt jäädvustada laine kohaletuleku momenti. Kolme baasiga määratud mürsulaine kõla asukoht ei oma midagi ühist laskja patarei asukohaga. Kõla sälkimise suunad, mis saadud sellisel mõõtmisel, lähevad lahku õigest suunast kuni 20°; selle tulemuseks lõikuvad kolme baasi

kiired mitte ühes punktis, vaid moodustavad vigade kolmnurga, mille pindala tõuseb vahest mitme ruutkilomeetri suuruseks. Märgi tõeline asukoht ei oma selle tõttu mingit kausaalset sidet selle kolmnurga raskuspunsti suhtes.

Mürsu kõlalainest tekkinud kõlaefekt on kuulda vaid rajoonis, mis on piiritletud nurgaga φ (joon. 1.). Seda nurka leitakse valemiga $\cos \varphi = \frac{a}{V}$, kus a — on kõlakiirus ja V — mürsukiirus vastava lendjoone punktis M .

Joon. 1

Energia, millega mürsu kõlalaine levib õhus, on väga suur ja kuulatakse isegi siis,

kui suudme kõlalaine pole kuulda. Mürsu kõlalaine muudab kaugusega oma iseloomu ja sarnaneb lõpuks suudmelaine kõlale; see nähtus võib tekitada segavaid eksitusi mõõtmistel. Mõlema kõlalaine erisuste uurimiseks kasutatakse registreerimisaparaati, mis registreerib seda isesuguse kõverjoonega. Aparaaadi liikuvale lindil saadud kõverjooned lubavad väljendada ja määrata algkiiruse suurust, patarei süsteemi ja kaliibri, mürsu ja süütaja liiki; ühtlasi eritleda, kas toimus tegelik lask või detoneeris moondamiseks kasutatud paukmürsk. Moodsad aparaadid eraldavad ka laske, mis on antud „helgiga“ või „helgita“, võimaldades ühtlasi kindlaks teha, kas laskmisel oli kasutatud kõlasumbutajat või mitte. Nad suudavad anda andmeid, mis võimaldavad määrata, kasutades mürsu kõlalainete registreerimist mürsu lenda ja ga katsetamise teel, mis seni on leitud vaid arvutusega.

Erilised helid, mis tekivad laskmisel.

Peale mürsu- ja suudmekõlalaine helide, mis omavad alalise faasi, mürsk tekitab õhus veel perioodilise faasiga helisid; nende periood muutub lendjoonel ühes mürsu asukoha muutmisega.

Nende helide olemasolu on tingitud:

- a) mürsu telje ebakindlast asetusest oma lendjoone riiwaja suhtes,
- b) õhuta ruumist, mis on mürsu taga, kus tekivad võimsad põrutusnähted, mis tingitud mürsust, eriti tema põhjaosa kujust.

Igal juhul, kui ilmuvad põrutused, on tegemist perioodiliste liikumistega, mis olenevad tasakaalu kaotamisest koormatuse mõju suurenemisel.

Mürsu lendamisel on seepärast kuulda väga võimas heli, perioodiliselt suureneva faasiga, mis kõrvale akustiliselt avaldub „vilega“.

Prantsuse teadlase Esclangon'i vaatluste põhjal omavad mürsud, millel eriti soodus kuju, vaid nõrga „vile“ (vaatamata suurele algkiirusele 900 m/s), kuid õige tugeva mürsukõlalaine detonatsiooni. „Vile“, oma füüsilise kuuluvusega on täiesti eraldatud mürsulaine küljest. On olemas mürske, mis ei tekita „vilet“, kuid kunagi pole neid, kus puudub mürsukõlalaine ja temale järgnev akustiline detonatsioon.

Vaatlused on tõestanud, et, lastes suurtele kaugustele, hoiab „vile“ ka langeval harul oma kogu jõu alal.

Massiliselt ja halvasti konstrueeritud

suurtükkidel ja mürskudel võib liikumisel „vile“ olla katkendiline nagu „kaagutamine, siristamine“, mis pikapeale muutub ühesuguseks. Paremini ehitatud suurtükkide ja hea laskemoona materjali kasutamisel omab „vile“ katkendamatu iseloomu.

„Vile“ pole musikaalne ja sarnaneb kitsast avausest rõhumise all väljuvale auru- le, või mürale, mis kuulub kiire rongi möödumisel; erijuhtumitel on ta saadetud veel kaunis musikaalsehelilise kassinäugumise- ga, või nagu seda teevad praegused moodsad veekeedu kannud, mis varustatud sirenivilega. See heli algab õige kõrge ja tugeva tooniga, mis järk-järgult langeb ku- ni ta intensiivsus langeb nullini. „Vile“ jääb aga kuuldavaks ja ta heli on seda tugevam, mida halvemini mürsk end hoiab lendjoonel või mida ebaühtlasem on mürsu kuju. Vahest on kuulda vilet ka pärast mürsu lõhkemist; see on tingitud eriti korrapäratutest kildudest. Laskmisel sageli kuulnud „vile“ heli kohta arvatakse, et see on tingitud mürsu juhtvöö maharebimisest; see ei pea alati paika, vaid õhukese juht- vöö tõttu, rauast väljalennanud mürsk kõi- gub ja teatab sellest „vilega“.

Kõlaliste helide registreerimine.

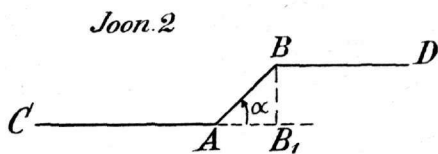
Detonatsioonid ja lõhkemised on eritiik akustilisi nähteid, milliseid ei saa lugeda musikaalseteks helideks ega ka müraks. Akustiline detonatsioon, kuigi vahest õige nõrk, tundub alati erilise kõlana ja on kõr- vale vastuvõetav ka õige suurtelt kaugus- telt. Sageli pole detonatsiooni kõrvaga kuul- da, kuid keha, pea ja kukal siiski tunneb teatud põrutust või vapustust.

Detonatsiooni põrutust tuntakse järsu rõhumise muutmisega, vaatamata sellele, et tal puudub helikõrgus ja täämbr. Kuigi de- tonatsioonil on vahest tunda helilist kõla, kuulub see hoopis järgnevatele võnke-liiku- mistele, mis mõjuvad kui müra ja muusika- line heli.

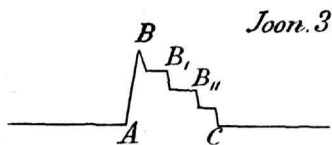
Rõhumise muutust CABD (joon. 2) ise- loomustab amplitud BB^1 ja rõhumise suu- renemise ajavahemikku AB^1 . Lugesid $BB^1:AB^1$ rõhumise suurenemise mõõduna näitab mürsk detonatsiooni akustilist vastu- võtmise suurust.

Mürsu kõlalaine, mis samuti kuulub detonatsioonina, on tingitud rõhumise muut- misest. Rõhumine tõuseb kiiresti A ja B vahel ja langeb siis regulaarselt või hüpe- tega (joon. 3).

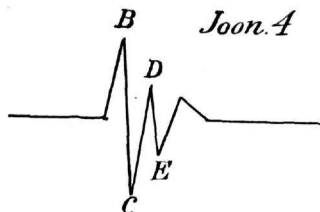
On mürsu kuju, juhtvöö, peaosa jne. ideaalsed, siis kujutab joon BC sirgjoone

(joon. 4). Suudme kõlalaine registreerimisel on algul nähtav rõhumise kõrgenemine AB, sellele järgnevad mõned rõhumise võnked CDE, enne kui nähtus tasakaalustub.

Kogu nähtuse vältus on mõni kümnendik sekundit, kuid nähtuse peapõhjuseks on ikkagi vaid esialgne rõhumise tõus AB.

Wahest on allaminev osa BC õige järsk, mis võimaldab kaliibri määramist, kuid oma läheduse tõttu ülesmineva AB osaga on ta tavaliselt õige raskesti eraldatav, seepärast peab registreerimise lint õige kiiresti liikuma.

Kui äärmiselt nõrga või üldse mitte kuuldava detonatsiooni juures on lang ülespoole (mis iseloomustab rõhumise suurenemise kiirust) siiski hästi märgatav, on seda tekitanud infraheli kõlalaine. Mida teravam (kuivem) on detonatsiooni kõla, seda järsumaks muutub rõhumise muutuse kõverjoone lang. Sageli on kergetel kahuritel kuulda kõvemat detonatsiooni kui rasketel; siiski aga tunneb kõrva trumminahk ja pea-kukal rasketel kaliibritel tugevamat dünaamilist põrutust, sest suudme kõlalaine laieneb ka kaugemale, tänu suuremale energiahulgale, mis teda sünnitas. Üldiselt on raske tõmmata paralleeli detonatsiooni suuruse ja kuulmise tugevuse vahel; näiteks patarei juures ülesseatud telefonijuhtme teises otsas võib kergekahuri lasku väga hästi kuulda mitme km kaugusele, suurekaliibrilise kahuri, eriti aga haubitsa lasukõla on harilikult kas õige nõrk või mittekuuldav. See on tingitud sellest,

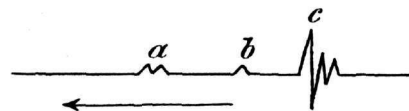
et tavaline telefoni mikrofoni annab küll edasi terava kõlaga kergekahuri laskekõla, mitte aga tumedakõlalise raskehaubitsa oma.

Infrahelid tekivad lainetest, mille võnkumise perioodid on pikemad kui $\frac{1}{15}$ m/sek. või lühemad kui $\frac{1}{40000}$. Õhus infralained valguvad laiali oma sitkuse tõttu ja nende arenemisvõime läheb sedavõrd nõrgaks, et neid on võimatu vastu võtta inimese kõrvaga. Infralained ei sünni ainult detonatsioonide tõttu, vaid igas olukorras, näiteks ukse või akna avamisel või sulgemisel sünnib kohalik rõhumise muutus, mis valgub laiali. Infralainete laialivalgumise kiirus, välja arvatud mõni nõrk, on võrdne kõla levimiskiirusele. Ukse sulgemisel valguvad infralained kõikidesse suundadesse ja vabasse õhku; valgudesse laiali tasase tempoga, infralained suudavad tungida ka läbi õige kitsaste avauste. Infralainete rõhumise muutus on aeglane ning ta tundelisus on proportsionaalne manomeetrilise ruumi mahule; siiski ei tohi selle maht olla üle teatud suuruse.

Infralainete vastuvõtmiseks on tarvis manomeetrilisi mikrofone, mis õhurõhumise muutmise läbi elektriliselt annavad võnkeid edasi vastavale registreerimisaparaadile.

Välismaail tehtud katsete põhjal lubab registreerijaaparaat märkida jooksva lindil suudme-, lõhkemis- ja mürsulaineid ise-

Joon. 5

Joonisel 5 on a — mürsulaine, b — lõhkemislaine ja c — suudmelaine (laskmine kuuldemikrofoni suunas).

suguste kõverjoontega. Väikestel kaliibritel on suudme kõlalaine registreerimisel õige nõrk, suuritel — aga iseloomustatav mitme võnkega. Lõhkemiskõlalained on oma iseloomu poolest mitmesugused, olenedes kaliibril, mürsuseinte pakususest, lõhkeaine erinevusest; sama kaliibri ja kahuri juures nad ei esine mitte sedavõrd regulaarse kõverjoonega nagu suudme kõlalained. Kuna lõhkemiskõlalaine arenemise intensiivsus on väga kiire ja kohe laialivalguv, võimaldab see neid kergesti eraldada mürsu- ja suudmelainetest. Lõhkemiskõlalaine iseloom on ka maastikust, mürsu sissetungi sügavusest maa-

pinda, lehtri-suurusest ja kujust. Suurte kaliibrite lõhkemiskõlalained, vaatamata maapinna neelavast mõjust, hoiavad alal väga suurt levimisvõimsust ja sageli on neid kuulda 10—30 km kauguseni, suudme kõlalaineid säärastel kaugustel on tavaliselt vaevalt kuulda.

Laskmisel tekkiva leegi põhjuseks on väline plahvatus, kus rohu gaasid ja õhk segunevad. Gaasi ja õhu teistkordse plahvatuse ärahoidmiseks kasutatakse leegikututajat, mis jahutab gaasi ja õhu segu või muudab selle füüsilis-keemilist koosseisu. Moodsa registreerimisaparaadi lindil võib teha vahet, kas on tegemist helgi- või helgita lasuga. Helgiga lasul on suudmelainel alati regulaarne kuju, helgita laskmisel võib registreerimislindil iga lasu kujutis olla isesugune. Kui kasutatakse helgi vähendamiseks ka lihtsamat abinõu, nagu kaalisalpeetrit, on kõla registreerimisel selgesti märgata irregulaarsust; samuti võib muutuda ka suudmelaine kõverjoon, sest kaalisalpeeter vähendab osaliselt suudmelaine tugevust.

Mürsu kõlalainete registreerimistel on leitud, et nad samal kahuril on isesugused ja nende ärasegamine teiste patareidega on seega võimalik.

Väga rasketel kaliibritel on mürsu kõlalaine registreerimispikkused kuni 1 m ja pikemad, nad omavad mitmeid miinimume ja maksimume. Mõnedel esinevad, kui langeval harul kiirus tõuseb teistkordselt üle kõlakiiruse, isegi kaks mürsulainet. Need kõlalained panevad vahest vibreerima aknaklaase, mida tavaliselt ei juhtu mürsu kõlalainega. Mõnikord esinevad nad ka mitmeist, üksteisest teatud lühemate või pikemate ajavahemikkudega eraldatud detonatsioonidega.

Seepärast on tarvis kõlamõõtetehnikas alati kindlaks määrata mürsu ja suudme kõlalaine registreerimise vahemikke, et lei-

da ühte, samale suurtükile kuuluvaid registreerimisi; samuti on soovitatav ka vastava lasu kohta registreerida mürsu lõhkemiskõlalainet.

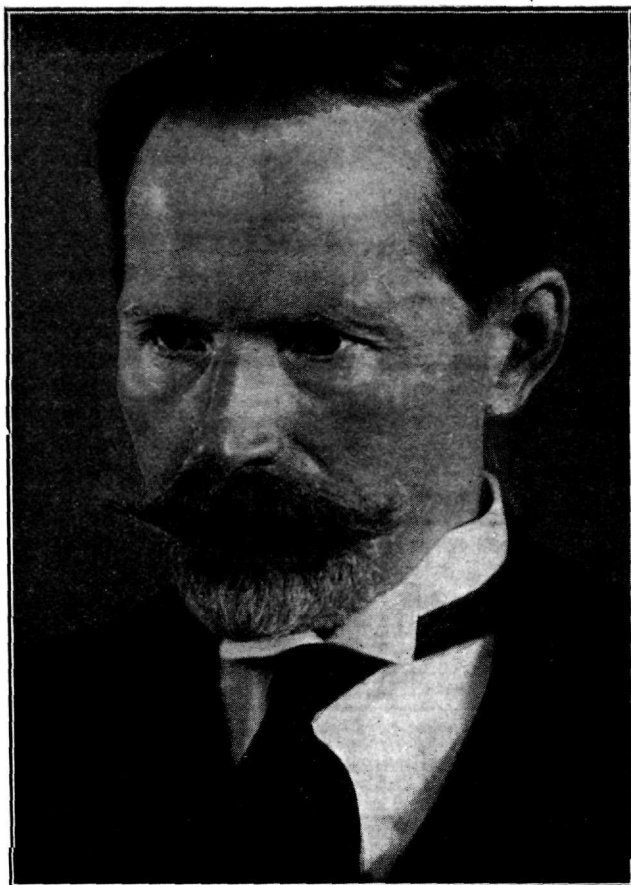
Ülaltoodud nähteid on võimalik uurida, kui on olemas hea kõlamõõteaparaat; ta peab aga vastama ka kõigile uuemaaja nõuetele ning lubama eraldada üksteisest mürsu, lõhkemis- ja suudmelained. Kui tekib võimalus aparaadi abil eraldada mürsulainet, siis võib ka leida neid patareisid, mis kasutavad kõla- ja helgisumbutajaid, sest lastes ühte märki peavad vahemikud mürsu- ja suudmelaine kõlade vahel olema ühepikkused.

Kuna mürsu kõlalaine mõõtmise ja väljendamise tehnika läheb lahku suudme kõlalaine kindlakstegemise tehnikast, püüan allpool lühidalt seda valgustada.

Mürsu- ja suudmelaine ajavahemikkude määramiseks tuleb arvutusega valmistada läbipaistvaid malle, mis vastavad kõlamõõteplaani mõõtkavale $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{10}$ sek. Iga suurtüki süsteemile tehakse neid 4—8 tk. vastavalt neljale kuni kaheksale kaugusele. Algul tehakse vastase suurtüki asukoht umbkaudselt (~ 500) täpsusega kindlaks, kasutades selleks umbkaudselt leitud mürsu-kõlalaine ja sälkimisega leitud mürsu lõhkemiskoha andmeid. Nende andmetega tõmmatakse plaanil joon mürsu lõhkemise punktist üle kindlaksmääratud mürsukõlalaine punkti. Tulistab patarei uut märki, leitakse nagu eespoolgi suund laskja patarei poole. Sääraselt leitud kahe joone lõikepunkt annab juba täpsemaid andmeid vastase patarei koha uurimiseks. Võrreldes registreerijaaparaadis saadud suudme- ja mürsukõlalainete andmeid oma vahel, võib hõlpsasti välja valida laskude registreerimisi, mis kuuluvad vastase mõõdetavale patareile ja sellest välja minnes, kasutades vaid suudmekõlalaine andmeid, määrata otsitava patarei koordinaadid.

Leedu Vabariigi
aastapäeva puhul
16. veebruaril 1935. a.

Antanas Smetona
Leedu Vabariigi President

LEEDU ISESEISVUSE PÄEV.

Polk.-ltm. Laurinaitis.

Säilinud mälestusena keerleb mul selgelt tormine 1917 aasta oma suure ajaloolise sündmusega punases Petrogradis.

Seal, kuulsa vene imperialistliku armee kokkuvarisenud riismetel, koondavad ennast vähemusrahvad: eestlased, leedulased, poolakad, ukrainlased ja mussulmanid ühiseks rahvuslikuks blokiks, et ühist teed ja võimalust leides asuda oma rahvuslike väeosade loomisele, millistel pidi lasuma reaalne jõud noorte iseseisvate riikide rajamisel.

Lätlastel olid sel ajal juba omad rahvuslikud polgud olemas ja seepärast nad organiseerimistööst osa ei võtnud, vaid jäid pealtvaatajaiks ja sõbralikeks nõuandjaiks.

Kõikide nende vähemusrahvaste tuline soov oli ühiselt saavutada seda, mida hiljemalt igapähele neist õnnestus üksikult kätte

saada, kuid kõik see nõudis aega ja suuri jõupingutusi. Selgelt on mul meelde jäänud 1917. aasta 2. september, millal Leedu Sõjaväe Keskliidu istungist võtsid osa Eesti esitajatena Vladimir Tomson ja Voldemar Tõrike. Nad selgitasid oma (eestlaste) sõjategevuse kava ja ühenduses sellega eelseisvaid raskusi. Oma tõekspidamiste juures tuli meil raskeid aegu läbi elada. Meil oli tung kätte võita rahvuslikku vabadust, mida aga revolutsionäärid kõigiti püüdsid takistada. Meie abistajaks oli tolleaegne olukord.

Elu aga lendas iseenesest muinasloolise kiirusega, olukorrad muutusid kui pildid kinolinal. Nii kadus ka jäädavalt vähemusrahvaste blokk ja igapähele tuli astuda võitlusse üksikult oma enese jõudude määral.

Esmakordselt 17 aasta järele tuleb mul kokku puutuda eesti sõjaväelastega ja juba

selliselt muutunud olukorras, et võime endid tunda oma riikide sõjameestena, — kodanikkudena, ja ei mitte enam mõne võõra võimu all ägavate orjadena.

Kuid see pole kaugeltki kõik nii: me ei tohi olla üksikeisest lahutatud, ei tohi hoolt ja muret kanda ainult üksi enda eest, kui üksikeisest mõistjad sõbrad peame töötama käsikäes ja ühiselt kindlustama omale tuleviku. Meile on täielikult selgunud, et kõike, mida ühisel jõul oleme saavutanud, ehki üksikeisest lahus võideldes, peame ka kaitsma ühiselt töötades.

Sellise kaastöö esimene tingimus seisab selles, et kõigepealt õpi tundma oma sõpra!

Mida ma öieti tahan teile selgitada, eesti sõjaväelased? Oma iseseisvuse pühast!

Täitsa otstarbetu oleks siinkohal palju seletada, oleks küllalt kui meie 16. veebruar ümber asetada Eesti 24-da veebruariga ning sellega oleks kõik selgitatud. Eriti tahaksin siinkohal eesti sõdurit põhjalikumalt tutvustada selle päeva tähtsusega.

16. veebruaril 1918. aastal kuulutas Leedu Rahvuslik Nõukogu ennast Vilnos iseseisvaks Leedu riigiks. Vilno, kui Vene riigi piiriäärne linn, oli tol ajal sakslaste poolt okupeeritud.

8 päeva pärast järgnes Leedule Eesti, kes 24. veebruaril kuulutas välja Eesti Iseseisva Vabariigi ja sedasama tegi eelmise kahe riigi eeskujul sama aasta lõpul ka Läti. Nii tekkisid Baltikumis kolm uut naaberriiki. Neist kolmest vastvõrsunud riigist on Leedul oma ajalooline minevik: tal on õnnestunud sel hetkel, kui eestlased ja lätlased langesid saksa ikke alla, koondata oma kodanikke kokku ühiseks riigiks, missugune jõudis Euroopas kahe aastasaja kestel tõusta oma hiilguse kõrgustippu.

Ajalooost teame, et ka suured ja kuulsad maailmariigid, nagu muinasaegne Egiptus, Püha Rooma impeerium ja mütoloogiline Hellas Kreekas ei suutnud oma hiilgust alal hoida ja hiljemalt varisesid kokku. Eelmiste selgitustega oleme laskunud liiga kaugesse minevikku. Oleks küllaldane, kui piirduksime viimaste sündmustega Euroopas ja vaatleksime lähemalt seda, mis on aset leidnud otse meie omil üleelamistel.

Sellise ajaloolise protsessi (keerise) on üle elanud ka Leedu, kes peale oma hiilguse langust ja kestvut võitlust Saksa orduga, slaavlastega ning lahtipuhkenud sisemiste rahutuste tagajärjel oli sunnitud loobuma etnograafiliselt soodsast rannikust, hiljem sattus saatuslikku uniooni Poolaga, mis teda lõpuks ühes viimasega (Poolaga) viis üle Vene võimu alla. Sellele võimule olid

alistunud eestlased ja lätlased juba enne leedulaste langust.

Nii tabas kõigi kolme naaberriigi rahvust ühine saatus: nad olid sattunud vene võimu alla ja olid sunnitud sinna jääma kuni Vene keiserriigi languseni.

Millise tulemuse osalisteks oleksid võinud saada need kolm naaberriiki, kui nad oleksid esialgse vabaduse hetkel liitnud oma jõud?

Leedu on veel praegugi sunnitud üle elama rasket ajaloolist heitlust. Viimased 14 aastat on Leedul tulnud nii poliitiliselt kui ka diplomaatiliselt pidada ägedat võitlust.

Viimasel ajal on õige teravalt kerkinud päevakorrale mereranniku ja seega ühenduses oleva ainsa kaubasadama kuuluvus, millise küsimuse lahendusel on suur tähtsus Leedu suhtes. Ei saa üksinda piirduda ajaloolise õppetunni üleelamisega, vaid tuleks meelde tuletada seda saksa autorit, kes 1915. aastal suure vaimustusega kirjeldas Leedu okupeerimist, seejuures alla kriipsutades: „Viimaks ometi varises kokku raudne sein, mis eraldas meid Kuramaast!“

Selline Leedu pühitsebki nüüd oma 17. iseseisvuse väljakuulutamise päeva. Rõhutan just väljakuulutamise päeva pühitsemist, mitte aga riikliku iseseisvuse aastapäeva, kuna iseseisvuse väljakuulutamise momendist kuni riikliku eksisteerimiseni järgnes 9-kuine vaheaeg. Selle aja jooksul (9 kuud) tuli Leedu Rahvuslikul Nõukogul ära lahendada palju takistusi.

Ei saadud asuda riikliku aparaadi korraldamisele ega ka sõjaväeüksuste formeerimisele, vaid tuli eeskätt lahendust leida Saksa võimudega, kes okupeerinud maa.

See küsimus ei olnud sugugi kerge lahendada, sest Leedu Rahvusliku Nõukogu poliitiline programm oli diametraalselt vastand saksa politikale. Sakslased ei tunnustanud Leedu iseseisvust ja seetõttu oli Leedu Rahvuslikul Nõukogul riiklikus elus piiratud võim, mis seisid ainult sakslaste informeerimises kohalikkude olude üle.

Leedu Valitsusel avanes tegutsemiseks võimalus vast siis, kui Saksa võim sai murtud, olid sunnitud alistuma võitjate nõuetele ja evakueerima ida fronti.

Peale saksa okupatsiooni vägede lahku mist maalt tuli kiirelt haarata relvade järele oma kodu kaitseks, samuti kui seda olid sunnitud tegema Eesti ja Läti. Viimasel kahel (Eestil ja Lätil) tuli sõdida kahel frondil, kuna leedulastel koguni kolmel.

Kui meie praegusel ajal katsume omi mälestusi värskendada nende sündmuste suhtes, mis aset leidnud aastasadade jook-

sul praeguse Leedu Riigi pinnal, mille suurus 56.000 km² ühes 2.452.000 elanikuga, siis näeme, et ta algusest peale on olnud sõdade tallermaaks.

See on maa-ala, kus pörkasid kokku vanasti kolm kultuuri, samuti kannatas ta Maailmasõja koleduste all ja sai tunda Saksa okupatsiooni võimumeeste rüüstavat kätt. Kuid kõigi nende raskuste peale vaatamata on Leedu rahval suurte jõupingutustega korda läinud korraldada oma riigis juhtivat võimu (aparaati), formeerida sõjaväge ja kaitsta oma iseseisvust. Sarnane organiseerimine oli seotud raskustega, kuna puudus Leedu riigil kaubanduse puudusel kapital — raha.

Kõigest sellest võime järeldada, et Leedu rahvas niisama kui ta lähemad naabridki, on vääriliselt iseseisvuse ära teeninud.

Leedu on asunud rahu ajal energiliselt

oma majanduse, eriti põllumajanduse arendamisele, on ehitatud uusi raudteid ja hooldatud maanteede korrashoiu eest, asetatud rida monumentaalseid ehitusi, sisse viidud haridusalal sunduslik õppeaeg koolides ja avatud kolm kõrgemat õppeasutust, rõhku pandud nii sise- kui ka välispolitika arendamisele ja asunud riigi piiride kindlustamisele. Palju, mis öeldud ja vast võiks ehk veel rohkemgi lisada, seda kõike tuleks kirjutada Eesti arvele.

Tohin loota, et nii mõnigi eesti sõdur võiks leida mõnda õpetlikku tundi Leedu rahva võitlustest ta iseseisvuse ja olemasolu eest. Ei või salata, et raske on seda teed mööda sammuda, mis viib rahvad vabadusele ja teeb neid iseseisvateks. Seepärast tuleb vabadust hoida ja kaitsta, päevad-ööd ta kasuks töötades.

Vankumatult jäägu püsima kolme Balti riigi iseseisvus!

Album „Eesti Vabadusristi Kavalerid”.

Major J. Tomson.

16. veebruaril s. a. laskis Riigi Trükikoda välja albumi „Eesti Vabadusristi Kavalerid“ esimesed eksemplarid ja mõned päevad hiljem algas tema laialisaatmine Vabadusristi Vendade Ühenduse osakondadele. Seega on Vabadusristi kavalerid E. V. 17. aastapäevaks siiski saanud ammuoodatud teose, mille kohta mõnel võib-olla tekkis juba kahtlusi, kas ta üldse ilmub. Tõepoolest — kavaleridele oli antud juba mitu tähtpäeva, milledeks album pidi ilmuma (Vabadusristi 5. päev 6. augustil 1933. a., 1934. a. sügis jne.), kuid mitmesugused takistused (välisvaluuta puudumine kriidipaberi ostmiseks, rahalise toetuse hankimine, et teha album kavaleridele odavahinnaliseks jne.) ei võimaldanud ülesseatud tähtaegadest kinni pidada. Ka viimane tähtaeg — Eesti Vabariigi 17. aastapäev — oleks võinud jääda paberile, kui lugupeetud Kaitsev. Ülemjuhataja kindral Laidoner poleks isiklikult astunud töö kiirustamiseks trükikojas kõige energilisemaid samme.

Allpool toon selle teose tutvustamiseks ja tema kättejuhatamiseks ostjatele-tellijatele mõned read. Teose arvustamisest peab nende ridade kirjutaja loobuma juba sellepärast, et seisab tema koostamisele liiga lähedal.

Album sisaldab üldse 1343-me kavaleri pildid ühes elulooliste andmetega. Kuna Va-

badusrist on annetatud 2078 Eesti kodanikule, siis 735 kavaleri pildid-elulood puuduvad. Sellest on kahju, kuid kõigi üleskutsete ja muude katsete peale vaatamata osa kavaleri või nende omaksed ei saatnud oma pilte ega eluloolisi andmeid, kuigi kogumistöö kestis üle viie aasta. Kavaleride-välismaalaste pildid-elulood jäeti albumist mitmesugustel põhjustel seekord meelega välja; võib-olla koostatakse kord nendest albumi II osa.

Albumis esinevad kavalerid, arvult 1343, on paigutatud Vabadusristi järkude järjekorras, kusjuures iga järk omakorda on seatud tähestikuliselt järjekorda. Erandina väljaspoole tähestikulist järjekorda — teose etteotsa — on paigutatud järgmised silmapaistvamad Vabadusristi 1. järgu kavalerid: Riigivanem Konstantin Päts, Kaitseväge Ülemjuhataja kindralleitnant Johan Laidoner ja end. riigivanemad Jaan Tõnisson, Otto Strandman, Ants Piip, Juhan Kukk, Jüri Jaakson ja August Rei. Üldse on albumis:

Vabadusristide 1. järgu kavalerid —	27,
2. ” —	73,
3. ” —	1243,

Peale selle sisaldab album Vabadusristi kavaleride üldnimikirja nii Eesti kodanike kui ka välismaalaste kohta. Eesti kodanike suhtes täidab see nimekiri ka sisujuhataja

aset: lehekülje number kavaleri nime järel näitab, kust teda leida; kui leheküljenumbrit kavaleri nime taga asendab kriips, siis tähendab see, et kavaleri pilti ning elulugu albumis pole. Välismaalaste nimestiku järele on Vabadusristi osaliseks saanud:

1) Argentiina	kodanikke	—	2
2) Belgia	"	—	3
3) Briti	"	—	130
4) Jaapani	"	—	3
5) Itaalia	"	—	11
6) Kolumbia	"	—	1
7) Leedu	"	—	2
8) Läti	"	—	50
9) Poola	"	—	40
10) Portugali	"	—	1
11) Prantsuse	"	—	35;
12) P.-Am. Ühendr.	"	—	43
13) Rootsi	"	—	18
14) Soome	"	—	666
15) Taani	"	—	48
16) Ungari	"	—	2
17) Vatikani	"	—	2

Kokku 1057

Silmapaistvamatest Vabadusristi kavaleridest-välismaalastest olgu mainitud alljärgnevad: Tema Majesteet Belgia Kuningas Albert I, Tema Majesteet Briti Kuningas George V, Tema Majesteet Itaalia Kuningas

Vittorio Emanuele III, Tema Majesteet Rootsi Kuningas Gustav V, Tema Majesteet Taani Kuningas Christian X, Ungari Riigihoidja admiral Horthy, Läti end. President Čakste, Leedu end. President Stulginski, Poola end. President Woiciechowski, Prantsuse end. President Doumergue, Poincaré ja Milerand, Soome end. President Relander ja Ståhlberg, Itaalia Peaminister Mussolini, marssalid Pilsudski, Foch, Petain j. t.

Albumi algul, pärast saatesõna, on toodud värvitrükis Vabadusristide embleemid ja albumi lõpus — Vabadusristi statuut.

Album võtab oma alla 404 suurekaustalist lehekülge luksuslikul kriidipaberil. Trükikoja andmetel on albumi ühe eksemplari omahinnaks umbes 15—16 krooni, kuna väljamüügi hinnaks on Riigi Trükikoda arvestanud 20—25 krooni. Vabadusristi kavalerid aga, kes albumi ette tellisid, saavad ta vastavatest Vabadusristi Vendade Ühenduse osakondadest 3 krooni eest (V. V. Tallinna osakonna liikmete albumid annab välja Ohvitseride Keskkogu majavanem).

Kuna albumit trükiti 1100 eks. (1000 eks. V. V. Ü. Keskjuhatuse tellimise peale ja 100 eks. Riigi Trükikoja poolt), ettellimisi on aga ainult üle 500, siis läheb osa neist ka müügile. Tallinnas võib neid osta kas Ohvitseride Keskkogu kasiino kantseleist või Riigi Trükikojast.

Bibliograafia.

Valiklaskuri *) (täpsusküti) väljaõpe.

„Przegląd Piechoty“, jaan. 1935. a.

Vaatamata tehnika ja relvade arengule, pole üksiklaskuri tähtsus põrmugi vähenenud, vastupidi — üksiklaskur on jäänud igas sõjaväes esiplaanile. Maailmasõda näitas, et valiklaskurid täitsid hästi nendele pandud ülesandeid. Positsioonisõja lõppajajärk kujunes sageli kahevõitluseks vastaste valitud üksiklaskurite vahel.

„Militär Wochenblatt“ ja „Krasnaja Svesda“ pühendatakse palju tähelepanu täpsusküti tähtsusele ja tema väljaõppele.

„Milit. Woch.“ märgib muuseas: on väga tarvilik hoolitseda üksiklaskuri väljaõpetamise eest, õpetades neid tasapinnani, mis võrduks jahimehe näpsamise võimeten. Vahest ei suuda terve jagu laskmisega saavutada seda, mida saavutab üksik kindel ja rahulik täpsuslaskur. „La Revue d'Infante-

rie“ toob näite ühest saksa laskur-näpsajast saksa vägede taandumisel 1918. a. lõpul. Taandumisel üks rk kompani jättis kõrgustiku harjale ühe oma vaatleja, kes täpsa lasuga pähe, niitis maha iga prantsuse sõduri, kes ilmus kõrgustiku jalale, sel moel hoides üksinda pealetungijaid kinni ligemale öö-päeva.

„Milit. Woch.“ arvab, et sageli on klp. vastu otstarbekohasem kasutada valitud laskurit kui tervet jagu, sest üksiklaskur, kellel abiks hea vaatleja, sunnib kuulipilduja juba 600 meetrilt vaikima kiiremalt, kui jagu: ta suudab avada tabava tule pal-

*) Valiklaskuri nimetuse all mõistetakse poola armees täpsuskütte (ingl. „sniper“, saksa „Scharfschütze“, vene „snaiper“) jne. Toim.

ju varem, kui jagu komando järele, niisama suudab ta ennast koos oma vaatlejaga varjata vastase kuulipildurvaatleja eest paremini kui terve jagu, millepärast kuulipilduritel raske võidelda üksiklaskuriga, ka võimaldab täpsusküti tuli suurt laskemoona säästu.

Idanaaber kutsub oma täpsuskütte snai-periteks (ingl. „snipper“ — „näpsaja“).

„Krasnaja Svesda“ toonitab, et tänapäeval neli paari häid snaipereid suudavad teostada sama ülesande, mis omal ajal suutis teostada terve laskurkompani, tarvitades seejuures 8—10 korda vähem laskemoona ja aega.

Edasi sama leht kirjutab: laiaulatuslikult läbiviidud väljaõppe aktsioon andis 80. j. diviisile 300 snaiperit; niisama andsid suure arvu snaipereid 4., 32. ja 64. j. diviis ja teised väekoondised. Sama idanaaber on asunud ka snaipeer-kuulipildurikompanide organiseerimisele. On välja töötatud head üksikasjalikud juhendid snaipeerite väljaõpetamiseks, kus täpsalt ette nähtud ka snaipeeri ja snaipeer-vaatleja ülesanded mitmesugustel lahingfaasidel ja olukorras.

Poola „Przeglad Piechoty“ leiab, et ka nemad hindavad valitud laskureid ja nende olemasolu, kuid tänini puuduvad selleks üksikasjalised korraldused, mis normeeriksid seda küsimust. Valitud laskuri võimete omandamiseks meil, poolakatel, on suured inimtagavarad, ütleb „Przeglad Piechoty“. Omame ju sünnipärase armastuse laskeasjanduse vastu, sest meis pesitseb esisade kütivaim. Niisuguses olukorras ei jää meil muud üle, kui algada teotsemist laiema ulatusel.

Kogemusist on teada, et sundaja teenistuse vanemal kutsel pole aega süstemaatilisteks laskeharjutusteks, sest nemad teotsevad igasugustel kompani ja pataljoni õppustel, kus noorsõduri kasutamine absoluutselt võimatu ja samuti pole läbi viidud ka täpsuslaskuri plaanikindel täielik väljaõpe. Nõuded valiklaskuri omadustele on ka suured: ta peab omama hea nägemise, kuulmise, füüsilise vastupidavuse, kiire orienteerumise võime, närvide valitsemise ja tahtejõu lahingu ajal. Paljudki laskurid, keda õpetatakse valitud laskureiks, ei oma neid nõudeid; paljudele peab neid võimeid külge pookima. Paljudel on omadus, et ei suuda valida sihtpunkti mitmesuguste distantside ja kujude suhtes. Laskurist on kerge õpetada granaadipildurit, kuid granaadipildurist laskurit õpetada on juba palju raskem.

Igal relval, eriti laskmisel kaugematele distantsidele, on oma „vembud“, mis laskuril tuleb õppida hästi tundma.

Kõigest sellest tehes järeldusi, jõuame veendumuseni, et valitud laskurite väljaõpetamiseks tuleb moodustada erirühmad.

Asudes valiklaskurite õpetamisele, tuleb kindlaks määrata eesmärk, milleni tarvilik välja rühkida. Selleks on tarvis: a) juhte ja instruktoreid, b) laskureid, c) relvi, d) aega, e) väljaõppe kava.

Selgitame neid nõudeid järjekorras:

a) Juht ja instruktorid.

Valiklaskurite rühma ülem peab olema noor ohvitser, kes eeskätt on andekas laskeala-instruktor, silmapaistev laskur, laskeala tundja ja armastaja. Niisugused ohvitserid tuleb välja otsida tervest sõjaväest ja saata vastavatele kursustele. Noorus ja kestev edasirühkimine kindlustab niisugusele ohvitserile kestva ja viljaka tööpõllu.

Sobivaid instruktoreid-allohvitseri võib alati leida väeosa koosseisust heade laskurite hulgast.

Rühmaülem annab nendele juhatusi ja ergutab ja püsivalt arendab nendes huvi ja armastust laskeasjanduse vastu.

b) Laskurid.

Vaatamata sellele, et iga allüksus tahab omada paremaid laskureid, tuleb siiski allüksustest võtta ära parimaid teadlikke laskureid ja koondada erirühma väeosa „valiklaskurite“ nimetuse all. See rühm tuleb määrata ühe laskurpataljoni juurde, pataljoniülema järelevalve alla.

c) Relv. Valiklaskureid tuleb varustada hea püssiga; kui see algul võimatu, siis igale kaasa anda vähemalt see püss, millega laskur saavutanud väga head tagajärjed.

Kõiki valiklaskureid peab tutvustama optilise sihikuga. Reservis olevatele, optilise sihikuga mitte tuttavatele valiklaskuritele õpetatakse seda esimesel kordamisõppusel.

d) Aeg. Kui valiklaskurite rühma moodustamine sünnib kohe peale noorsõduri kursust, siis kui intensiivseks väljaõppeks aega jätkub. Õpetamisel tuleb pidades meeles, et valiklaskur ei teotse üksinda, vaid koos vaatlejaga, moodustades laskur-vaatleja paari.

Teatavasti vaatleja silmad väsivad teatud aja jooksul, siis tuleb osad vahetada. Seepärast peab vaatleja olema kui mitte valitud, siis vähemalt väga hea laskur.

Seega peavad valiklaskurid läbi tegema ka laskur-vaatleja kursuse.

Töö tuleks jaotada aasta-ajale vastavalt.

September, oktoober, november — põhjalik tutvumine laskur-õpilas-tega, ebaõigete harjumuste kõrvaldamine. 2. laskekursuse läbivõtmine. Laskmised jaotada nii, et taliperioodil oleks ainult üks laskeharjutus nädalas, saavutatud lasketa- sapinna alalhoidmiseks.

Detsember, jaanuar, veebru- ar — vaatlejate kursused. Laskuri välja- õppe teostamine talioludes. Laskmine kord nädalas.

Märts, aprill — lahinglaskmine ja vaatlus maastikul. Teise laskekursuse la- hinglaskmised.

Mai, juuni, juuli — osavõtt laskur- vaatlejatena vanema kutse, rühma-, kom- pani- ja pataljoni-lahingõppustest igas olu- korras, põhjendades ka siin osa aega kur- suslaste erialalisele maastiku vaatlemise oskuse täiendamisele.

Kolmanda laskekursuse laskmised.

Valiklaskurite koondamise ajajärgul: intensiivne lahingväljaõpe rühma, kompani ja pataljoni raames oma kasvatajate ja instruktorite vahetel järrel- valvel. Õppe-lahinglaskmised ja võistlused väeosa ja diviisi piires.

e) Õppekavad olgu ühised terve kaitseväge valiklaskurite rühmadele. Sama- sugune kava olgu ka vaatlejatele.

Ergutuseks ja täpsusküti kutseuhkuse säilitamiseks tuleb korraldada diviisi valik- laskurite rühmadevahelised laskevõistlused.

Valiklaskurite reservilaskmisel peab neid tingimata varustama eritunnistusega, et kiire tarviduse korral neid oleks võimalik eraldada ja varustada omal erialal. Reserv- valiklaskurite õppused teostatakse vasta- vates erirühmades.

Kui jätame tähelepanemata valiklasku- rite organiseerimise, siis kaotame mitu tu- hat head silmapaari, kes võimelised vaen- lasele juba kauge maa tagant kaotusi tooma.

Niipalju „Przeglad Piechoty“ arvamisi.

Lõpuks üks näide mitte just lähemast minevikust.

Umbes 35 aastat tagasi algas sõda ing- lise maailmariigi ja buuride (Oranje) vaba- riigi vahel. Sõda kestis tervelt kaks aastat, enne kui suudeti võita käputäis vabariik- lasi-buure. See oli tingitud eeskätt buuride üksiklaskurite hiilgavatest lahingvõimetest. Seda laskekunsti õppisid nad juba poisi- kestena jahil kiskjatele loomadele, s. o. ilmuvatele ja liikuvatele, sageli hästi moon- datud märkidele.

Tankide kasutamine kaitseks.

Primenenie tankov v oborone. — Karatsuba. „Vojennõi Vestnik“ nr. 11 — 1934. a.

Kaasaja tingimusi väekoondisele tava- liselt antakse juurde tankiosi mitte ainult pealetungi- vaid ka kaitselahingus. Tan- kide kasutamise küsimust kaitselahingus tuleb seepärast samuti peensusteni uurida ja läbi töötada nagu tankitõrje jne. küsi- musi.

Käesolevas artiklis autor toob mõnin- gaid taktikalisi olukordi tankide kasutami- ses kaasaja kaitselahingu tingimusi. Näi- ted illustreeritakse skeemidega.

Kaitselahingus, perioodil, mil vastane organiseerib kallaletungi ja rünnakut vastu- panupositsiooni eelserva vallutamiseks, ka- sutada võiks tanke:

- iseseisvaks rünnakuks vastase jala- väeosade pihta, millised asuvad kas koondamiskohtades või kallaletungi lähtealusele;
- vastase suurtükiväeosade ründami- seks (seda muidugi juhtumil, kui tankid on varustatud suurtükki- dega);
- vastase tankiosade ründamiseks, kes on koondunud lähtealusele;
- vastase jalaväeosade üldiseks rün- damiseks koos kaitsja jala- ja suurtükiväega.

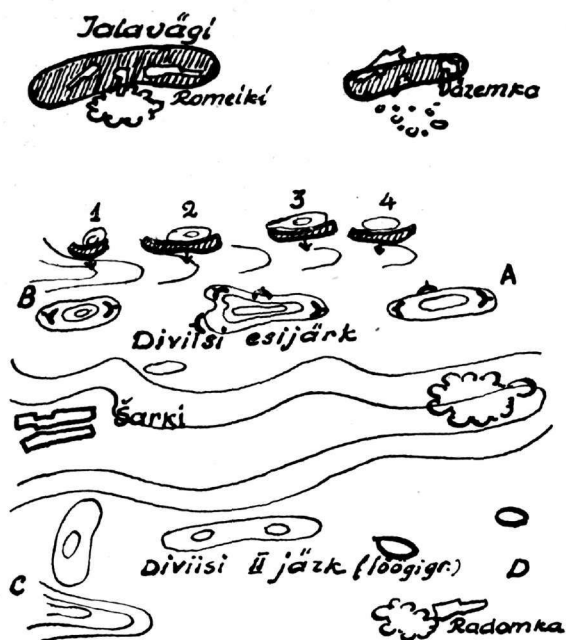
Lahinguperioodil, kui vastane tungib sisse vastupanupositsiooni sügavusse, võiks kasutada tanke:

- liikuvate patareidena vastase tanki- de vastu võitlemiseks (seda juhul, kui tankid on varustatud suurtükki- dega);
- vastulöögiks kooskõlas ja üheaeg- selt väekoondise löögigrupiga vas- tase jalaväe vastu, ja
- vastase jälitamiseks pärast õnnes- tunud vastulööki.

Nii siis esimesel lahinguperioodil, s. t. kuni vastase poolt eelserva ründamiseni on toodud neli võimalikku varianti tan- kide kasutamises; teisel perioodil, s. t. vastupanupositsiooni sisse murdnud vas- tase vastu võitlemiseks — kolm varianti.

Allpool üksikasjaliselt toodud põhimõ- tetest.

1. Punaste tankipataljoniga kõvendatud diviis kaitseb lõiku ABCD. (Skeem nr. 1.)

Skeem nr. 1.

26. 07. vastane surus oma eelosadega tagasi punaste eelpostid ja jõudis välja kõrg. 1, 2, 3 ja 4 üldjoonete. Samaks ajaks punaste lenn vägi avastas vastase jalaväeosade koondamise Väzema, Romeika rajoonides. Olukorra kohaselt vastane, kasutades ära 26. 07. lahingu edu, kavatses 27. 07. hommikul rünnata punaste vastupanupositsiooni eelserva.

Vastase ettevalmistamise ja organiseerimise periood punaste vastupanupositsiooni läbimurdmiseks osutub soodsaks hetkeks tankide kasutamiseks kaitsel.

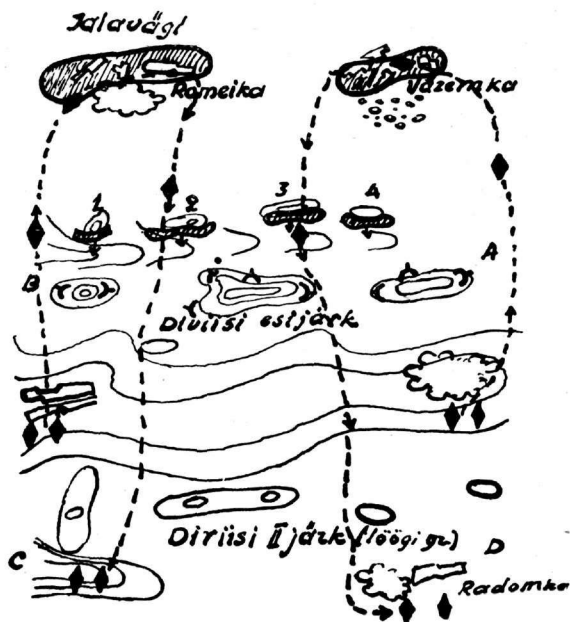
Tankide rünnak kogumiskohtadesse koondunud vastase jalaväeosade pihta. (Skeem nr. 2.)

Seda varianti kasutatakse, kui vastase jalavägi asub kaitsja vastupanupositsiooni eelservast mitte kaugemal kui 5 km ja vastase osade asukohad on õhuluure poolt täpselt tehtud kindlaks.

Sügavama vastase asetuse atakeerimisel kaitsja riskib panna oma tankid raske seisukorda nende tagasituleku! pärast määratud objekti ründamist.

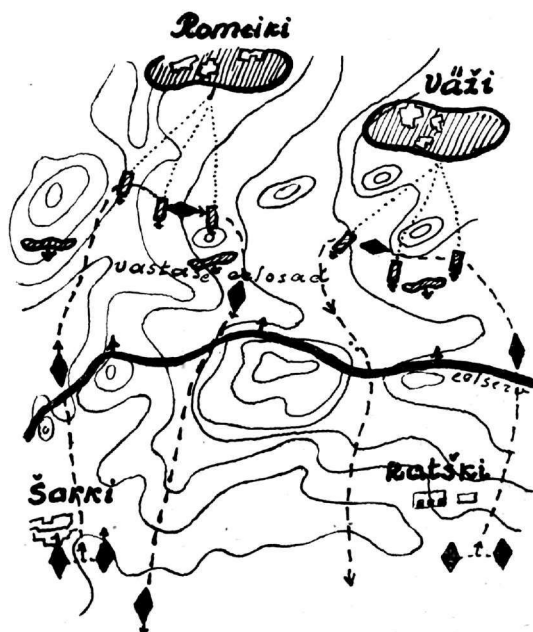
Siin mainitakse, et tankiüksuste juhid enne vastase eelosade lähenemist teostaksid vastupanupositsiooni eelserva eel asuval

maastikul 5—6 km ulatuses tankiluuret, et hiljem, saades kindla ülesande vastase ründamiseks eelserva eel oleval maastikul, oleksid teadlikud, kust ja kuidas juhtida oma tanke rünnatava objekti juurde.

Skeem nr. 2.

Tankirünnak vastase jalaväe pihta hetkel, kui see asub koondamiskohtadest kallal tungilähtealusele. (Skeem nr. 3.)

Skeem nr. 3.

Sellise rünnaku edukaks läbiviimiseks on eeldatav ja tarvilik:

- evida õhus ülekaal ja seega pidev õhuluure tegevus;
- rünnakuvalmis olevad tankid (või tankiüksused), millised varjatult asuvad võimalikult eelserva lähedal.

Siinjuures tankirünnakut abistatakse lennuväe poolt ja tankid juhatakse vastase jalaväekolonnide pihta. Selline tegevuseta tankirünnak võib halvemal juhul osutuda lõõgiks tühja.

Tankirünnak vastase jalaväe pihta, kui see on asunud kallaletungi lähtealusele. (Skeem nr. 4.)

Skeem nr. 4.

See rünnak võetakse ette kohe pärast seda, kui vastane on jõudnud välja kallaletungi lähtealusele, sest siis vastane ei ole veel valmis vastu võtma vastulööki (vasturünnakut) kaitsjalt.

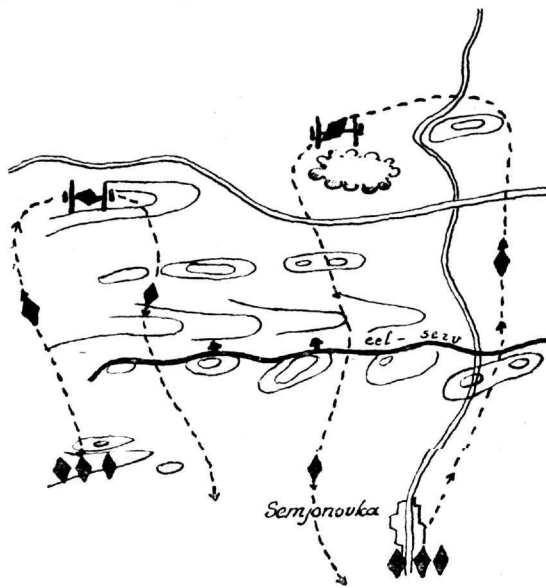
Ülaltoodud juhtude kasutamine sõltub täiel määral konkreetsest lahingu olukorrast. Šablooni siin olla ei saa, kuid tuleb meenutada, et tankirünnakuid tuleb teostada kiirelt, et mitte anda vastasele aega oma tankide ja suurtükiväe ärakasutamiseks kaitsja tankide vastu hetkel, kui need ründavad määratud objekte ja samuti kui

nad asuvad tagasitulekule oma kaitselõikudesse.

Ülaltoodud tankide kasutamise viisid kaitsel, kuigi nad ei taotle pealetungiva vastase täielikku hävitamist, igal juhul saavutavad kaitsjale:

- väärtuslikke luureandmeid vastasest ja
- tagavad vajaliku ettevalmistusaja vastase rünnaku paralüüsimiseks.

2. Iseseisv tankirünnak vastase suurtükiväe pihta hetkel, kui see on asumas tulepositsioonile ja ette valmistamas tuld. (Skeem nr. 5.)

Skeem nr. 5.

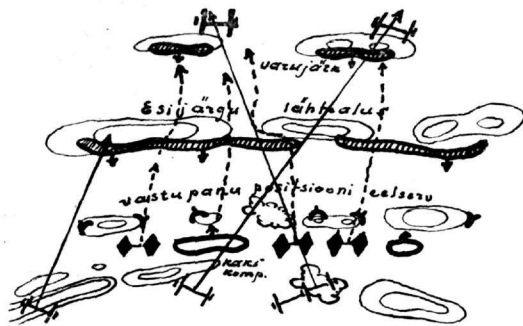
Mõlematel juhtudel vastase suurtükivägi vähim on valmis võtma vastu kaitsja poole tankirünnakut. On loomulik, et sel juhul tankidelt võib oodata edukaid tulemusi. Siinjuures tankirünnaku teostamise ajaks tuleb valida kas videvik või hämarus.

3. Kallaletungi lähtealusel asuvate vastase jalaväeosade ründamine kaitsja tankidega koos jala- ja suurtükiväe tegevusega. (Skeem nr. 6.)

Kahes eeltoodud variandis tankirünnakud olid piiratud ülesannetega. Käesoleval juhtumil tankirünnakut võetakse ette ka otsustava eesmärgi saavutamiseks.

Sellise manöövri küllalt osav ettevalmistus ja saladuses hoidmine tema teostamisel võib tuua vastasele suuri kaotusi, võib täielikult paisata laiali tema esijärgu osi ja visata teda tagasi teatud sügavusse, et

uuesti korraldada enda julgestus- ja eelosi. Parimal juhul võib sundida loobuma vastast pealetungist enam-vähem pikemaks ajaks.

Skeem nr. 6.

Soodsais tingimuses ja vastase vägede nõrga moraali juures selline vasturünnak või vastulööök võib lõppeda vastase vägede täieliku haaramisega. Sel juhtumil kõrgem ülem peab olema valmis organiseerima õigeaegset ja tugevat jälitamist kergete osadega.

Sellise vastulöögi organiseerimiseks ja edukaks täitmiseks on vajalik võimaluse korral koondada kaitseleoleva väekoondise suurtükivägi, kes ootamatu ja lühiajalise tule ettevalmistusega (5—10 min.) naelutab maa külge kogu vastase elavjõu tankirünnaku ribas ja üks või poolteist pataljoni jalaväge diviisi teisest järgust, äärmisel juhul rügemendi varujärgust.

Säärane ettevaatusabinõu on vajalik selleks, et ebaedu korral väekoondise esijärgu osad oleksid lahinguvalmis võtma vastu pealetungiva vastase vasturünnakut.

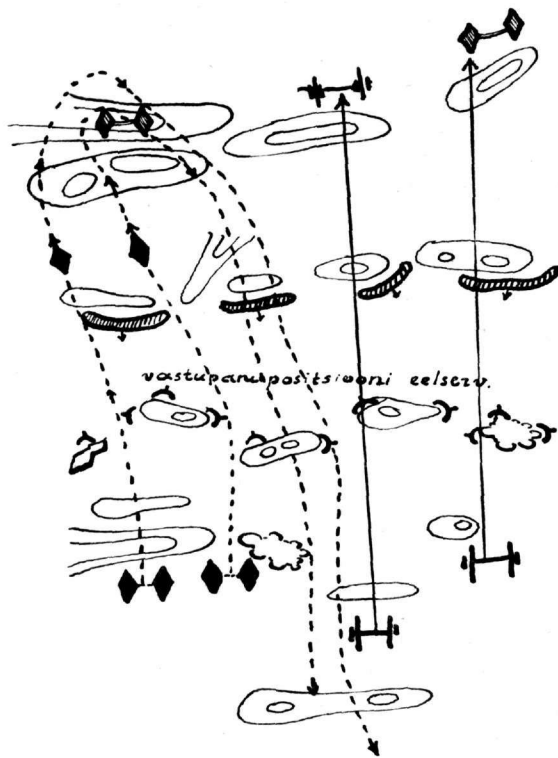
Kaitsja vastulöögi osad atakeerivad vastast laial rindel, kuid mitte rohkem kui ca 1,5 km pataljoni le, kaitsja kogu tankide otsesel toetusel.

Kui diviisile on antud juurde kaks tankipataljoni, siis üht neist võib kasutada ära vastase suurtükiväe või jälle tema lähimate varuosade vastu.

Kaitsja suurtükivägi sel juhul koondab kõik oma tule vastase suurtükiväe ja tankide pihta, seega takistades neid abistamast oma jalaväge.

Tankirünnaku läbimurde sügavus sel juhtumil ei tohi ületada 4—5 km. Sellise vastulöögi põhieesmärk oleks — hävitada vastase kavatsused vastupanupositsiooni läbimurdmiseks. Sissemurre 4—5 km sügavusse on küllaldane, et ajada nurja pealetungiva vastase kogu lahingukord tervel tema taktikalisel sügavusel.

4. Kaitsja tankide kasutamine pealetungiva vastase tankide vastu, kui viimased asuvad rünnaku lähtealusel. (Skeem nr. 7.)

Skeem nr. 7.

Sellise rünnaku organiseerimine ja selle edukas teostamine võib leida aset juhtumil, kui evitakse kindlad ja konkreetsed andmed vastase tankiosade asetusest, jõust ja nende relvastusest.

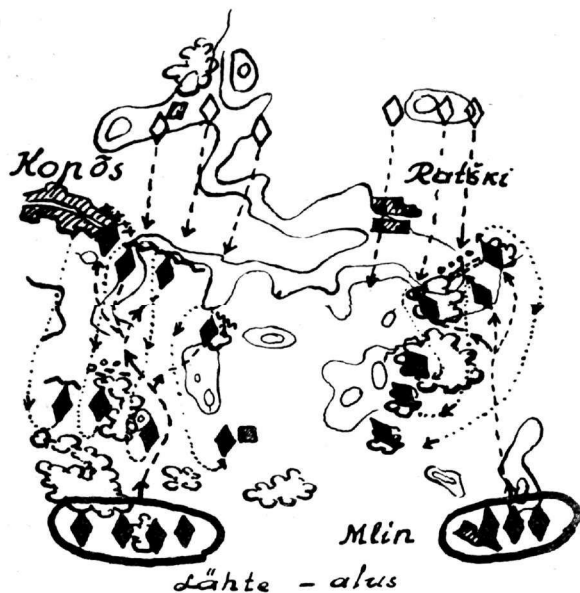
Need andmed on vajalikud selleks, et anda oma tankidele jõukohased ülesanded ja olla kindel ettevõetavas vasturünnaku edus. Selline rünnak võetakse ette eeldusega, et vastasel on võrdselt või veidi rohkem tanke rünnakuks määratud rajoonis. Kaitsja suurtükivägi siin koondab oma tule neile vastase suurtüki- ja tankiosadele, millised võivad osutada ohtlikuks kaitsja tankirünnaku teostamisel.

Järelikult, kaitsja tankirünnak vastase tankide vastu, kui need on koondunud rünnaku lähtealusele, võib leida kasutamist erijuhtumel ja kaitsjale eriti soodsais tingimuses.

5. Tankide kasutamine kaitsele liikuvate patareidena vastase tankide vastu, nende sissemurdmisele vastupanupositsiooni, kasutades selleks aegsasti ettevalmistatud kindlustatud ja tankidele läbipääsmatuid rajoonid. (Skeem nr. 8.)

Toodud juhused osutub kaitsja tankide kasutamises otstarbekohasemaks ja sellelt tuleb oodata häid tulemusi. Võttes arvesse, et kaitsja tankid asuvad aegsasti väljavalitud, ettevalmistatud ja läbiluuratud rajoonidesse, millised tavaliselt vastaspoole tankidele läbipääsmatutes suundades, võib täielikult arvestada, et pealetungija tankidele neis tingimustes antakse otsustav löök, mis sunnib neid edaspidisest rünnakust loobuma.

On täiesti selge, et kaitsja tankid, manööverdades läbitöötatud kava järgi ühelt positsioonilt teisele, osutuvad tervelt kaitse-sügavusel tugevateks tankitõrje relvadeks. Kokkukõlastatud ja plaanikindlalt ettevalmistatud üldise tankivastase kaitsetegevuse juures kaitsja tankid peavad vastase tankirünnaku ajama nurja ja parimal juhtumil likvideerima selle.

Skeem nr. 8.

Peale selle kaitsja tankid liikuvate patareidenä võivad leida alati kasutamist vastase tankide vastu neis suundades, kus vastase tankivastane kaitse osutub nõrgaks või kust lahinguolukorra järgi temal ei olnud oodata tanke.

6. Kokkukõlastatud ja üheaegne tankide kasutamine vastulöögiks ühes rügemendi või väekoondise varuga (löögigr.). (Skeem nr. 9.)

Kaasaja lahingutingimustes säärane tankide kasutamine osutub otstarbekohasemaks.

Skeem nr. 9.

Kaitsja üksus või väekoondise juhatus peab meeles pidama alati seda, et pealetungiva vastase ründamine tankide toetusel võib olla edukas ainult siis, kui kaitsja omakorda hästi võib juhtida oma tankiosi ja hoida neid lahinguvõimelistena kuni viimase otsustava hetkeni, s. t. oma varuosa (resp. löögigrupi) vastulöögi teostamiseni. Sealjuures on tarvis tankiüksused jaotada gruppideks, et täita mitmesuguseid taktikalisi ülesandeid. Ühe grupi ülesandeks oleks tõkestada ja siduda pealetungija tanke sellel tiival, kust ei teostata vastulööki, et mitte võimaldada teotsemist vastase tankidele vastulööki teostava osa vastu. Teise tankigrupi ülesandeks oleks tagada vastulööki teostava osa tegevust, eriti tema tiibu ja tagalat vastase tankide eest. Kolmas tankigrupp antaks juurde löögiosale ja tema ülesanne oleks jalaväe otseses toetuses teosteda sellega koos.

Tankide kasutamisel kaitsel oleks otstarbekohane kasutada ära mitmesuguseid võimalikke kombinatsioone ja variatsioone.

7. Tankide kasutamine pärast edukat vastulööki purustatud ja taanduma sunnitud vastase jälitamisel.

Otstarbekohasem säärastel juhtudel on suunata tankid vastase tagalasse tema taandumisteede äralõikamise eesmärgil.

Eespooltoodud terve rea tankide kasutamise viiside kohta kaitselahingus kriipsutatakse veel alla, et neid variante ei võetaks šabloonidena. Igas konkreetsetes lahinguolukorras tankide kasutamisel peab olema eriarvestus ja nende mitmekesine kasutamine.

Peale selle tuleb pidada silmas, et tankide kasutamine vastupanupositsiooni eelserva ees igal juhul peab olema tõsiselt, asjalikult ja kõigekülgselt läbi kaalutud. Vastasel korral võib asjata kaotada tanke, missu-

gune asjaolu suurimal määral nõrgestab kaitsja jõudu ja võitlusvõimet.

Igal juhul, kui kaitsja kasutab tanke, suurtükivägi teda suuremas enamikus peab toetama ja tagama tankirünnakut.

Mis puutub iseseisva tankivastulöögi organiseerimisse, toetamise või koostöösse oma jalaväega, siis peab see läbi viidama absoluutses saladuses; edukaid tagajärgi võib oodata vaid siis, kui säärane vastulööki viiakse läbi vastasele täiesti ootamatult.

Üksuse ja väekoondise staap peab aegsasti töötama välja terve rea abinõusid, et tagada tankiosadele väljapääsemist vastase asetusest ebaedu korral või pärast kindla ülesande täitmist.

Vastulöögi osad, saabudes tagasi oma kaitselõikudesse, võtavad sisse uued, ennem ettevalmistatud, varjatud ja moonutatud rajoonid, kus neil avaneb võimalus end ja materjalosa korraldada eelseisvaks kaitselahinguks.

J. V.

LEEDU.

„MUSU ZINYNAS“ Nr. 119.
Veebruar 1935.

Kindralstaabi kol.-lt. Karvelis — Takтика ajaloolistes näidetes (järg). Artiklis käsitletakse pataljoni tegevust öösi. Näitena on toodud prantsuse 246. jalaväe rügemendi ühe pataljoni lahing läänerindel 22./23. aug. 1918. a. Vastase jälitamine öösi on väga raske ja komplitseeritud. Kõneall olevas näites prantslastele aitas tunduvalt kaasa soodus olukord, ja nimelt: maastik, üldolukord, hea nähtavusega valge öö ning hästi väljatöötatud ja teostatud liikumiskava. Vastane — sakslased — oli juba moraalse laastamise seisukorras — ta juba taandus. Ka see kergendas ettevõtte teostamist.

* Kolonel H. Roque. Kaasaja sõjavägede motoriseerimine. Käsitletakse hobuveo ja mootoriveo hüvesid ja pahesid. Nimetatud kahe veoliigi võrdlemisel selgub, et soodsatel tingimustel üks täiendab teist. Paljudel juhtudel hobune ja mootor ei saa üksteist asendada. Mõnikord aga üks neist kahest osutub teisest niivõrd paremaks, et valik selgub iseenesest. Juhtudel, kui ühe või teise paremus ei ole selgunud, tuleb kasutada Maailmasõja või rahu ajal peetud manöövrite õpiseid.

Artiklis puudutatakse veel jalaväe motoriseerimist, tema toetamist tankidega, viimaste kaitset kuulide, mürsukildude ja gaasi

vastu, ning vaatlust tankidelt (artiklil on järg).

Dr. jur. G. Rutenbergas. Balti riikide aktuaalsetest probleemidest.

1. Balti riikide — Soome, Eesti, Läti, Leedu — neutraliteedi teostamine oleks kõige paremaks ja õigemaks lahenduseks Balti riikide iseseisvuse kindlustamisel ja rahu säilitamisel Ida Euroopas. Arvestades aga üldist poliitilist olukorda ja seda, et Vilno küsimus on lahendamata, ei saa neutraliteeti veel teostada.

2. Idapakti projekt satub puht-poliitilistele takistustele ja siin tuleb ületada mõne agressiivse riigi vastuseis.

Vajadus pakti järele on suur ja juba küps.

3. Jäeb üle vajadus luua territoriaalne Balti pakt. Esimene samm selles suunas on tehtud Balti Liidu kokkuleppe allakirjutamisega. Kokkuleppe laiendamine pealetungi puhul vastastikuse abiandmise klausli juurdelisamisega on Balti riikide lähemaks ülesandeks.

Pealkirja all: Majandus ja sõjavägi on toodud ära neli erialalist artiklit.

Majandusala dipl. kol.-lt. Pažemecas — Sõja finantseerimine. Prantsusmaa ja Saksamaa sõjakulude, samuti nende sõjaaegsete ressursside võrdlemine näitab, et mõlemad riigid liialt pidasid kinni laenupoliitikast ja ei hoidnud, või õigemini öeldult, et suutnud ära hoida inflatsiooni. Harilikud sissetulekute Prantsusmaa 1914—1919. a. eelarves saadi 16,5% kogu ressurssidest, Saksamaal 1914.—1918. a. — ainult 14,6%. Samal ajal Inglismaal maksude % kogu sissetulekutest tõuseb 20 protsendini.

Nii kui selgus pärastsõja aastatel, liiga suurtesse võlgadesse sattunud riikidel oli pärast sõda raskusi enese jaluleajamisel. Inflatsiooni kahjulikkusest ei tarvitse palju kõnelda. Kõik asjaolud on selle poolt, et suurem osa sõjakuludest on vaja katta maksudega, tõstes neid kuni võimaluse piirideni. Kus lõpeb aga see piir — on raske ette näha, kuid on ka selge, et Prantsusmaa ja Saksamaa sõja ajal ei jõudnud selleni. Autor lubab edaspidi kirjutada maksude ja riigilae-nude tähtsusest riigi- ja eramajandusele ja teiseks — Leedu ressursside üle.

J. Baltrušis. Sõduri toidunorm 1919.—1934. a. 26. mail 1934. a. möödus 15 aastat esimesest ametliku liidu sõduri toidunormi kinnitamisest.

Toiduannuste võrdlev tabel (grammidest):

	1919. a.	1934. a.
1) Rukkileib	820	850
2) Loomaliha	205	250
3) Rasv	43	45
4) Või	—	15
5) Tangud	136	30
6) Nisujahu	17	50
7) Herned	—	55
8) Lokšenos	—	16*
9) Piim	—	69
10) Kartulid	308	400
11) Juurvili (kuivatat.)	17	140
12) Sool	43	25
13) Kohvi	2	3
14) Suhkur	21	45
15) Maitseained	—	4,5
16) Sibul	9	—
17) Pipar	1	—
Kalorit	3.476,0	4.057,5

Viieteistkümne aasta kestel sõduri toidunorme on muudetud mitu korda. Esimene 1919. a. toiduannus kalorite mõttes on vähemväärtuslik — üldiselt Vabadussõjas sõduri toiduannuses ülejääke ei tekkinud. Põhjus on selge: maa oli kurnatud Maailema sõja ja Saksa okupatsiooni tagajärjel. Toiduannused suurenevad järjest kuni 1929. aastani, mil ta sisaldab 4.436,3 kalorit. Siit peale algas järjekindel annuse vähendamine, mis on suunatud selle peamiste ainete parandamisele. 1933. a. toiduannus, välja arvatud valgud, läheneb kolonel Bruère'i tema „Substances alimentaires“ toodud proportsioonidele.

Intendant major A. Šimkus. Mõningaid märkmeid toidustamise ja varustamise valdkonnast. Autor, ratsarügemendi majandusülem, pöörab tähelepanu puudustele, mis esinevad ohvitseride ja sõdurite korteritega varustamisel, ja ebanormaalsustele kasarmute valgustamisel ning vee muretsemisel.

Major Vaičius. Kaitseväe küttevastus. Aastatel 1918—1923 kaitseväe korteriosakond valmistas kaitseväe küttepuud omal algatusel palgatud töölistega ja sõjavangidega. Hiljem, aastatel 1924—1929 sõjatehnilise varustuse muretsemise osakond kasutas hankijate kaasabi. Praegu, alates 1929. aastast, kaitseväe küttepuud valmistab põllutöoministeeriumi metsadepartement, kivisöe muretseb raudteede valitsus ja kohalikud ärid. Turvas muretsetakse sunnitoõ vanglate ja ühes garnisonis — eraisiku poolt.

Alates 1930. aastast küttematerjali muretsemine on uuesti kaitseväe korteriosakonna käes. Kütteainet antakse väeosale perioodil

dil 15. oktoober — 15. aprill. Aasta jooksul umbes 82% kogu küttematerjalist kulub kasarmute ja teiste ruumide kütmiseks, toidu-keetmiseks, saunakütmiseks, pesupesemiseks, riiete desinfitseerimiseks — ülejäänud 18% kulutatakse staapide ja asutiste kütmiseks. Viimaste aastate kestel ehitatud kolmes uues kasarmus (mahutus 13.320 m³, 23.465 m³, 19.921 m³), kus seati sisse keskküte, on viimane end täiesti õigustanud.

Siiski on 3—4-kordsed majad keskküttele kohasemad kui kahekordsed.

Pealkirja all: Välistmaa sõjaväed on toodud märkmeid side loomisest kaitsele asunud poola rügemendis, pealetungile kaasaantud kuulipildujatest, prantsuse voori motoriseerimisest, sõjavägede motomehhaniseerimisest ja lennುವäe dessantide organiseerimisest.

Bibliograafia osas on refereeritud leedu, inglise, vene, poola ja prantsuse raamatuid ja on antud ülevaade ajakirjadest „Militairais Apskats“, „Kadets“, „Sõdur“, „Przeglad Piechoty“ ja „Vojennõi Vestnik“.

SOOME.

„SOTILASAIKAKAUSLEHTI“.

Nr. 12 — 1934.

Kk. — „Püssigranaadipildujate kasutamisest.“ Autor toob algul võrdlusi p.gr.pild. orgaanilisest liitumisest jalaväes. Nii näiteks on Prantsusmaal p.gr.pild. liidetud laskuri jagudesse, N.-Venes nad moodustavad laskurirühmades erijaod, Itaalias on igal laskuril p.gr.pild. tarvilikud abinõud, Taanis katsetatakse kk. ja 20 mm suurekaliibrilise rk-ga p.gr. laskmist, Inglismaal on tehtud ettepanekuid — võtta kk laskurirühmadelt ja anda neile sinna asemele neli p.gr.pildujat. Kõigi nende püüete eesmärgiks on lisada jalaväe lähedamaa võitluse tulejõudu. Soomes JE I ja II näeb ette p.gr.pild. kasutamist kas laskurijagude koosseisus või ka eraldi. Orgaaniliselt nad kuuluvad laskurirühmadesse. Ei peeta otstarbekaks iga laskurit varustada p.gr.pildumise abinõudega, sest nende laskevalmis seadmine nõuab aega ja vähendab püssitule võimsust. Ka mitmekesise laskemoonaga varustamine on väga raske. P.gr.pildujate piiratud arv laskurijagudes ja tuleomadused sunnivad neid kasutama tähtsamates olukordades lähedamaa võitlusvahendina — seal, kus vastase rasked automaatrelvad on jäänud pealetungija tulest puutumata. Selle järele autor toob laskurijao ülema ja gr.pilduri ülesanded p.gr.pildujate kasutamises mitmesugustes olukordades.

Kol.-ltn. T. Raatikainen. — „Suurtükivägi kaasajal“ (Kerge ja raske väljasuurtükivägi). Autor esitab üldjoontes need srt. omadused ja nende omaduste järkjärgulise arenemise, mis mõjutavad srt. kasutamist. Ta muuseas mainib, et 75 mm suurtüki edasiarendamiseks ei ole enam suuri võimalusi. 75 mm srt. rahuldab kaasaja nõuded nii laskeulatuse kui ka materjalosa raskuselt. Autor toob artikli lõpus tabeli kaasaja suurtükide omadustest alates 75 mm ja lõpetades 150 mm kaliibriga. Tabelist leiame, et väikseim laskeulatus — 75 mm (Prantsuse Schneider Cic) on 9500 m (V₀ — 440) ja suurim 75 mm (ka Schneider) — 14500 (V₀ — 670). Siinjuures mürsu kaal viimasel on 0,7 kg raskem. Lõpus ta mainib, et mootor sunnib praegusaja suurtükiasjandust üle minema uude ajajärku — ajajärku, kus suurtüki laskeulatus on saanud uue mõiste.

Kol.-ltn. M. Tiiainen. — „Ratsutamine, ratsahobune ja maakaitse.“ Autor käsitleb ratsutamisoskuse ja ratsahobuste tähtsust kaasajal maakaitse ülesannetes. Väide, et ratsavägi on oma aja ära elanud, ei vasta tõele. Ratsahobust ja ratsutamisoskust vajatakse igas väeliigis. Ratsasõdur on sageli ainuke ühendusepidaja tegutsevate osade vahel. Sobiva hobusmaterjali soetamine, samuti selle väljaõpetamine rahuajal väljaspool kaitseväge on seepärast väga soovitatav.

Ltn. V. Makkonen. — „Tehnilisi vaatekohti telefoniühenduste ehitamisel.“ Autor mainib artikli algul Soome maastiku iseäraldusi ja jõuab tulemusele, et telefon, vaatamata selle puudustele, on neil otstarbekohasem ühendusvahend. Selle järele ta asub selgitama telefoni ühenduste ehitamise üksikasju.

Mereväe ltn. K. E. Ainamo. — „Allveelaev ja selle tegevus.“

Kapt. T. Lampola. — „Kaasaja 5-võistlus ja res. kapt. L. Pihkala.“ Vastuväiteid res. kapt. Pihkala kirjutusele „Sotilasaikakauslehti“ nr. 11. Siin autor pooldab 5-võistlust kaitseväes ja toob esile selle põhjendusi.

Välismaa sõjaajakirjandust (Rootsi, Venne, Norra ja Eesti).

POOLA.

„Przegląd Piechoty“, veebruar 1935. a.

1. Ltn. M. Czupryna. Täpsuskütide ettevalmistamisest. Peale oskuse tabavalt tulistada 600, 800, isegi 1000 m peale täpsuskütt peab veel omama

hea kehalise ja vaimse kasvatuse. Nende ettevalmistamise kursus seepärast peab vähemalt 4 kuud. Sobivaim aeg — aprillist juulini, mis ühtlasi võimaldab õpilastel pärast kursuse lõpetamist veel osa võtta laagriõppusest oma allüksuse, kompani koosseisus. Kursustele läkitada ainult niisuguseid laskureid, kes: a) on huvitatud laskeasjandusest ja tegelikkudel laskmistel on saavutanud väga häid tagajärgi; b) omavad algkooli 4 kl. ja sellest kõrgema hariduse, olles sealjuures vaimliselt ning intellektuaalselt hästi arenenud, c) on kehaliselt terved, arenenud ja tugeva füüsilise jõuga. Õppetöö vältus: 6—7 tundi päevas, kokku 585 töötundi, millised jagunevad õppeainete kaupa järgmiselt: 1) lahinguline ettevalmistus — 68 t. (11,6%); 2) laskeasjandus — 345 t. (59%); 3) maastiku tundmaõppimine — 34 t. (5,85%); 4) kasvatus — 17 t. (2,9%); 5) kehaline kasvatus — 51 t. (8,75%); 6) relvade materjalosa ja optilised sihtimisvahendid — 15 t. (2,5%); 7) täägivõitlus — 17 t. (2,9%); 8) käsigranaadid — 17 t. (2,9%); 9) ettevalmistus sõjagaasi alal — 13 t. (2,2%); 10) rivi — 8 t. 1,4%. Seega siis lõviosa õppeajast pühendatakse laskeasjandusele ja lahingulisele ettevalmistusele ühes maastiku tundmaõppimisega, mis on ka täiesti loomulik, kui võtta arvesse kursuse eesmärki. Eespool toodud andmed olevat läbi proovitud tegelikul õppetööl ning seega küllalt suure positiivse väärtusega.

2. Kol. dipl. M. Boltuč. Jalaväe kallaleitungi teostamine. Küsimust käsitletakse poola olude kohaselt, mida iseloomustavad pikad rinded ja võrdlemisi tagasihoidlikud materjalsed võimalused. Seega on küsimus ka meile huvitav. Prantslaste arvates ühe jalaväediviisi kallaleitungi toetamiseks tulega olevat tarvis 10—14 suurtükiväegruppi. Selliste rakeditega olevat muidugi hõlpsasti teostatav põhimõte, mille kohaselt: „suurtükivägi hävitab vastase ja jalavägi okupeerib tema kaevikud.“ Poola eeskirjad näevad ette kallaleitungil iga erijärgus teotseva jalaväepataljoni peale patareist kuni grupini, mis on tubliski vähem prantsuse normidest. „Hektaaride“ katmisest mürskudega ja vastase hävitamisest ainuüksi suurtükitulega ei saavat seepärast juttugi olla, vaid suurtükiväe kasutamise alal kallaleitungil tulevat panna maksma hoopis teised, suurte naaberriikide vaadetest erinevad põhimõtted (refer. sõrendus). Need oleksid järgmised: a) enne kallaleitungi algust suurtükivägi tulistab täht-

suse järjekorras — kõikide märkide tulistamiseks üheaegselt ei jätkuvat materjalosa — avastatud vastase tulevahendeid; b) kallaletungi ajal — pidev lahinguvälja vaatluse ja uuesti kindlaks tehtud või — tarviduse korral — juba varem avastatud vastase relvade tule alla võtmine; c) enne rünnakut — selle ettevalmistamine vastase vastupanupositsiooni eelserva tulistamisega. Kuid selline suurtükiväe teguviis nõudvat: 1) põhjalikumalt vastase positsiooni luuret; 2) hästi läbikaalutud tuleplaan; 3) üksikasjalikumalt läbimõeldud jalaväe toetamise viisi suurtükiväelt; 4) jalaväetaktika lähemat tundmist suurtükiväelastest; 5) hea vaatluspunktide võrgu organiseerimist; 6) kindlalt töötavat sidet suurtükiväe vaatluspunktide ja jalaväe vahel; 7) suurtükiväelaste head lasketehnilist ettevalmistust, mis võimaldaks tulesid kiiresti üle viia ühelt märgilt teisele. Neid nõudmisi, arvab autor, oleks võimalik täita ilma eriliste raskusteta. Mis puutub rk kasutamisse laskuriosade toetamiseks kallaletungil, siis olevat ühed arvamusel, et see peab sündima samaselt suurtükiväele, kuna teised jälle leiavad, et rk ülesandeks on võitlus vastase rk-dega. Neist esimene nõudmine ei olevat oluline juba seepärast, et ta eeldab väga suuri laskemoona tagavarasid. Ka teine ei väärivat erilist tähelepanu, kuna tuletehniliselt olevat seda raske läbi viia ning tagajärjed võivat osutada kaunis problemaatilisteks, olgu siis ainult juhtudel, kui vastane pole saanud aega positsiooni organiseerimiseks ning oma automaatrelvade peitmiseks varjatud laskekohadele. Samuti polevat ühist arvamust rk tulistamisviiside suhtes. Leiduvat küllaltki neid, kes vaatavad rk-le kui suurtüki surrogaadile, nõudes temalt tulistamist eeskätt varjatud positsioonidelt, kaudse sihtimisega. Autor ei poolda niisugust tulistamisviisi, sest et see: a) on seotud suure laskemoona kuluga, millega peab käima ümber kokkuhoidlikult, eriti sõja esimestel kuudel; b) raskendab materjalosa igasuguste õrnade ning hõlpsasti purunevate sihtimis- ja vaatlusabinõude arvel; c) ei ole teostatav küllaldase telefoniside puudusel, ilma milleta kaudne laskmine pole mõeldav; d) ei võimalda vaadelda kuulide langemist, kuna rk laskemoon ei lõhke nagu suurtükiväe oma; e) raskendab tule ülekandmist ühelt märgidelt teistele; g) nõuab väga hästi ettevalmistatud meeskonda, millega ei saa arvastada sõja algul, kus väeosad täiendatakse reservistidega, kel pole töötamistreeningut rk juures. Tihti väidetakse, et laskmisel kaudse sihtimisega rk on paremini

varjatud vastase vaatluse ning tule eest. Kuid — autori arvates — seda on võimalik saavutada ka tulistamisel otsesihitimisega: a) asetades rk tulistamiseks flankeerivalt, varjates neid vastase vaatluse eest rindelt; b) rk hajutamise maastikul; c) nende hea moondamisega, d) küllaldase arvu tagavara tulepositsioonide organiseerimisega. Rk ei saavat ei konstruktsioonilt ega ka organisatsioonilt kunagi asendada suurtükiväge, mispärast polevat mõtet ka eriliselt harrastada temast kaudset laskmist; sellel alal jätkuks täiesti mõnest elementaarsemast ning kergemast harjutusest n. o. igaks juhtumiseks. Lühidalt: rk peab jääma puhtal kujul jalaväe relvaks, olles selle väeliigi lahutamatuks osaks ning koostöötades kõigepealt temaga kõikides lahingufaasides, kasutades sealjuures eeskätt otsesihitavat tuld ja ainult erakordselt soodsates oludes töötades kaudse sihtimisega. Seda aluseks võttes oleksid rk kasutamiseviisid kallaletungil järgmised: 1) vastase vastupanupesade mahasurumine, eventuaalselt ka võitlus tema rk-ga ja kõikide elavmärkidega; 2) märkide tulistamine peab sündima koondatud tulega, sest et ainult see võimaldab tule ülekaalu; 3) rk tulejuhatust tuleb tsentraliseerida, andes tarbekorral rk ka l-korp. ülemate käsutusse, eriti kus maastiku olud seda nõuavad; 4) rk side kallaletungivate jalaväeosadega teostub lahinguvälja vaatlusega, võttes abiks mitmesugusid leppemärke; 5) rk tulepositsioonid sealjuures peaksid rahuldama järgmisi tingimusi: a) võimaldama hajutada rk tule otsarbekohase juhtimise piirides; b) võimaldama moondamist looduslike abinõudega, hoidudes siiski eemale esemetest, mis võiksid kõita vastase tähelepanu; c) soodustama rk varustamist laskemoona ja elutarvetega. Võttes omaks ülalpooltoodud rk kasutamiseviisid jääks kallaletungi teostamisel vastase rk vastu võitlemine ja nende hävitamine normaalselt jalaväe saaterelvade hooleks.

3. Kpt. B. S. Kencbok. Kas idee teenimine või elukutse? Autor ei poolda nimetusi: „elukutseline“ kaader, „elukutseline“ ohvitser jne. See ei sobivat kuidagi „au ja isamaa“ teenimisega („služba Honorovi i Ojczyźnie“), mis peab olema ohvitseri töö ja elu esmärgiks, nagu seda näevad ette ka vastavate määrustikkude ja eeskirjade paragrahvid. Olevat kaks tüüpi ohvitseri, millistest üks teenib ideed ja teine esineb tavalise ametnikuna. Esimese juures on sündmatu kõnelda „elukutsest“, kuna teisele see sobib nagu hästi ömmeldud frakkülkond. Loomulikult on viimane tüüp ei-

tav ning üldse ei tohiks esineda sõjaväes. Sõna „ohvitser“ peaks olema niisuguse sõduri-kodaniku sünonüümiks, kes omab kõrge moraali, kindla iseloomu, on terve vaimselt ja kehaliselt, töötab ennastsalgavalt ja ei vaata tööpäeva pikkusele. Niisugust mõistet aluseks võttes peaks sõna „elukutseline“ juba iseendast tarvitusest välja kukkuma või kui ta mingil kantseleitehnilistel tingimustel peaks siiski tarvilik olema, siis tuleks asendada mõne teise mõisteliselt õigema sõnaga.

4. R. U. Üks sõjavägi — üks munder. Möödunud aastal „Polska Zbrojna“ veergudel tekkis väga elav mõttevahetus väeliikide värvide asjus. Autor leiab, et vaidlus selle küsimuse üle on n. ö. tühi töö ja vaimunärimine, — vähemalt jalaväe suhtes (artikli autor näib ise olevat jalaväelane): Mitte kirju munder ei määra jalaväe väärtust, vaid teadmine, et ta on relvastatud jõudude selgrooks, kellest ripub lahingute saatuse ja rahva vabadus. Jalaväes on teenistus raskem kui teistes väeliikides ja lahingus surmasaamise võimalus suurem, — seda ei suuda muuta ei mundri ilu ega välispidine hiilgus. Kogu sõjaväe tervist peab olema üks munder. See mõte ei olevat küll rahuajal kunagi olnud populaarne, kuid sõjaajal on see möödapääsmatu. Juba Maailmasõjas suur protsent rivist väljalöödud vene ohvitseridest langes saksa paromateelt laskuritelt nimeliselt sihitud kuulide läbi. Praegu pööratakse kõikjal suurt tähelepanu täpsusküttide ettevalmistamisele ja tulevikusõjas tõenäoliselt on nende märkideks eeskätt kõik need, kes kannavad ükskõik missuguseid eristumärke. Seepärast juhid ei tohi välimuselt erineda käsualustest. Kõikidel peab olema ühtemoodi munder, samuti kui tuleks mobilisatsiooni korral ka rahuaegsed väeosade numbrid ja nimetused muuta, raskendades nii viisi vastasele luure toimetamist.

5. Ltn. I. Rauhut. Laskmine wz 18 ja 28 saaterelvadest. Praktilisi näpunäiteid.

6. Ltn. A. Krolikovski. Veel kompani karistusraamatutest. Mõningaid ettepanekuid ning näpunäiteid selle raamatu otstarbekohasemaks pidamiseks poola sõjaväes maksvate korralduste kohaselt.

7. Kapt. Ohiro Hideji. Öine pealetung Shinsho juures. Huvitav näide öisest tegevusest 1932. a. jaapani-hiina sõjas Mandshuurias.

8. Major dipl. W. Bien. Nõukogude vaateid tankide kasutamisele pealetungil. Oma artikli koostamisel

autor on kasutanud meil üldiselt tuntud vene allikaid, mispärast kirjutises ei leidu palju uudist.

G. H. Püstol-kuulipilduja. Andmeil: Hauptmann Schmitt „Maschinenpistole. Leucht-Pistole“. (Eisenschmidt, Berlin 1934.). Selle relva materjalosa, käsitsemine, ja laskmine.

N.-VENE.

„ARTILLERIISKI ZURNAL.“

Jaanuar 1935. a.

„AJR lahinguline kasutamine.“ N. Mirov. AIR (artilleriiskaja instrumentaalnaja razvedka) sisaldab endas kõik suurtükiväe instrumentaalluure abinõud, mida võib jaotada 2 ossa: 1) topograafiline ja meteoroloogiline teenistus, millede eesmärgiks on määrata suurtükiväe lahingukorra elementide täpne asetus ja meteoroloogilised tegurid, mida on vaja arvestada lähtelaskeandmete valmistamisel; 2) luureabinõud, mis topograafilisel alusel määravad vastase relvade asukohti. Luureabinõude hulka peaks kuuluma ka õhuluure, kuigi see ei kuulu AIR koosseisu.

Oma olemasolu esimestel aastatel AIR oli kõrgema suurtükiväejuhi käsutuses olevaks eriuksuseks. Edaspidisel arenemisel nad allutati kordkorralt suurtükiväeosadele. Seda põhjusel, et luure peab esmajärjekorras andma andmeid üksustele, kes võivad neid kasutada vastase hävitamiseks või neutraliseerimiseks. Seega AIR töö on tihedalt seotud DD suurtükiväega, kellega koos ja kelle kasuks ta peab töötama.

Lahingus AIR üksikute osade allutamine on neile pandavaist ülesandest ja tööulatuses. Topograafiline töö, mille eesmärgiks on muretseda kõigile suurtükiväeüksustele toetuspunktide võrku, peaks jääma vastase suurtükiväejuhi, s. o. korpuse suurtükiväe ülemale korraldusse. Korsurüli käsutusse peaksid jääma ka fotogrammeetria üksused, mille töö on suurel määral luurelennuväest. Optilise ja kõlaluure üksused peavad töötama tihedas sides DD suurtükiväega, muretsedes sellele täpseid andmeid vastase asetuse kohta ja olles abiks tuleülesannete täitmisel. Seepärast optilise ja kõlaluure üksus on vaja allutada DD rühmitustele, kuid sellele vaatamata korsurül peab kokkukõlastama nende töö tervikus ja andma neile ülesandeid.

Optilise ja kõlaluure patareid, olles antud DD rühmituse käsutusse, töötavad selle staas

bilt saadud korralduste järgi. Oma luureandmed nad esitavad DD rühmituse staabile, kes töötab nad ümber ühes teistelt luureteenistuse-organitelt saadud andmetega ja esitab vanemale juhile. Kõik vanema juhi luurealalised ülesanded nad seavad DD rühmituse staabi kaudu. Luureteenistuse-divisjoni (DPS — divizion razvedovatelnoi sluzbõ) staap võib nende tegevusse segada ainult tehnilisel ja vanema juhi korralduste kontrollimise alal.

Kui optilis- ja kõlaluurepatareid allutakse DD rühmitusele, luureteenistuse-divisjoni staap jääb vanema suurtükiväejuhi (korsurüli või divsurüli) luureteenistuse organiseerimise ja alluvatelt staapidelt saadud luureandmete ümbertöötamise organiks.

„Kõlamõõdu koidikul.“ N. A. Benua. 1909. a. Vene insener Benua esitas tsaarivalitsusele temalt leiutatud kõlamõõteabinõud ja ajavahemikkude meetodi vastase patarei asukoha leidmiseks suurtükilaskmisel tekkiva kõla (paugu) järgi. Seega tänava pühitsetakse kõlamõõdu 25 a. juubelit. Enne Maailmasõda kõlamõõdule ei pööratud küllaldast tähelepanu ja alles sõja puhkedes algas kiire evolutsioon. Artiklis kirjeldatakse, kuidas teotses 1914. a. vene rindel esimene 5-meheline kõlamõõte luuresalk.

„Lühike ülevaade kõlamõõteaparatuuri arenemisest.“ A. Aparin. N. Benua'lt 25 a. eest leiutatud kõlamõõtmise meetod ei ole sisuliselt muutunud, kõlamõõteabinõude alal on teostunud aga suur evolutsioon. Artiklis autor toob kõlamõõteaparatuuri mõiste, kõlamõõtejaamade liigitelu ja kirjeldab kõlavastuvõtjate ja registreerimisaparaatide järkjärgulist arengut vene sõjaväes alates Benua'lt kasutatud abinõudest kuni RKKA moodsa DE 1930. a. kõlamõõtejaamani. Viimase konstrueerisid Danilevski ja Evtjuhov ning ta nimetatakse konstruktorite nimede esitähete järgi. Punaarmee kõlamõõtepatareid varustati nende kõlamõõtejaamadega 1931. a. DE kõlamõõtejaama registreerimisaparaadiks on tindiga kirjutav ossilograaf ja kõlavastuvõtjaks — Bull'i tüüpi kuumendatud infradetektor. Ülesvõtete ja skeemidega varustatud artiklis tuuakse ka DE 1930. a. kõlamõõtejaama töötamise põhimõtteid, mida vt. „Sõdur“ 1934. a. nr. 16/17, lhk. 451—452.

„Pidev sondeerimine — suurtükiväe laskmise tagamise tegur.“ A. Naumov. Suurtükiväe laskmisel on vaja võtta arvesse keskmisi ilmastiku tegureid, s. o. ballistilist temperatuuri ja ballistilist tuult. Autor arvutas 76 mm kahurist

8740 m kaugusele laskmiseks maapealse ja ballistilise temperatuuri parandused 35 mitmesuguse ilmastiku tingimuste jaoks. Seejuures selgub, et ainult maapealse temperatuuri arvestamisel maksimaalne kauguseviga on 318 m, kuna keskmine — 81 m. Analoogiline nähe ilmneb ka tuuleparanduste suhtes. Sellest järgneb, et laskmisel on vaja teha ilmastiku parandusi ballistiliste keskmiste andmete põhjal. Ballistiliste andmete saamiseks on vaja sondeerida atmosfääri iga 3—4 tunni järgi kuni 4—5 km kõrgusele. Järgnevalt autor iseloomustab ja hindab atmosfääri sondeerimise meetodeid ühest või kahest punktist vaadeldava pilootpalliga, tuulemao või õhupalli abil ülestõstetava meteorograafiga, lennukiga ja raadiosondiga. Ta jõuab otsusele, et ükski meetod ei ole täiuslik ega suuda tagada vajalikkude andmete saamist, sest nende kasutamine oleneb ilmastikust ja sondeerimiseks kulub palju aega.

„Topograafilised tegurid ja kõlamõõtmise töö täpsus.“ B. A. Tšudnov. Kõlamõõteluurel töötäpsus omab peamise tähtsuse. Olles üksikasjaliselt selgitanud mitmesuguste topograafiliste tegurite (mõõtepunktide ja akustilise baasi keskkoha koordinaatide määramise vigade, otselõike vigade jne.) mõju kõlamõõtmisele, autor järeldeb: 1) et kõlaluurel on vaja reeglina kasutada topograafilise teenistuse analüütilisi meetodeid; 2) et suurema täpsuse saavutamiseks on vaja kasutada 8—10 km pikkusi geomeetrilisi baase, mitte aga 3—5 km, nagu sageli arvatakse.

„Õppeülesannete andmisest laskealalisel väljaõppel.“ N. G. Kaasaja lahingus, sageli väga keerukas olukorras, suurtükiväel tuleb täita mitmesuguseid tuleülesandeid ning suurtükiväejuhid peavad oskama õigeaegselt reageerida oma tulega antud momendi taktikalisele olukorrale. Seepärast laskealalise väljaõppe eesmärgiks on õpetada juhtivat koosseisu ja üksusi juhtima tuld igasuguses taktikalises olukorras. Laskealaline väljaõpe peab teostuma tihedas sides taktikalise väljaõppega. Laskejuhatajad peavad kasvatama tahtelisi juhte, kes oskavad kiiresti ja õieti hinnata olukorda ja võtta olukorrale vastav otsus. Laskejuhataja, tundes õpetatava juhi individuaalseid omadusi, ta tugevaid ja nõrku külgi, peab looma olukorra, milles arenevad õpilase positiivsed omadused. Tulejuhile ülesande andmine peab teostuma selliselt, et olukord, märkide iseloom ja tulejuhi käsutuses olevad abinõud ja aeg tõukavad teda valima antud olukorras kõige tähtsamat märki ja et-

tevalmistus ning laskeviisi, mis tagab ülesande kiire täitmise võimalikult minimaalse laskemoonakuluga. Artiklis antakse juhiseid ja tuuakse taktikalise olukorra loomise näiteid. Märkide kättejuhatamine ja õige vastuvõtmine on õige keerukas ja raske siis, kui märgi andja ja vastuvõtja asuvad üksteisest eemal. Lahinguolukorras patarül saab märksid jalaväejuhilt või grupülit, kes sageli asub patarülist eemal. Seepärast laskeharjutuste teostamisel on vaja võimalikult sagedasti tulejuhile märksid kätte juhatada mitte näpuga maastikul näitamisega, vaid mõnest teisest punktist mõõdetud kallangutega. Laskmise teostamise ajal iga juhi ülesandeks on kordkorralt keerukamaks muudetava konkreetse taktikalise olukorra foonil õpetada oma alluvaid teadlikult kasutama eeskirjade reegleid ja nõudeid.

Väliskirjanduse ülevaates tuuakse uusi andmeid sakslastelt 1918. a. kasutatud ülikaugelaskja kahuri kohta, kirjeldatakse prantsuse toapolügooni jne. —m.

PRANTSUSMAA.

LA REVUE D'INFANTERIE.

Nr. 507 — 1. dets. 1934.

Meie kuulsuse päevad (Leitn. E. R. — Paul Tuffrau). Meeleolurikaste sõjajutukeste autor meenutab novembrit 1918. a. Lothringis ja Saarimaal. Enne rahvahääletamist Saarimaal (13. jaan. 1935) on ajakirja „La Revue d'Infanterie“ toimetusel põhjust juhtida lugeja tähelepanu sellele kontrastsele meeleolude erinevusele, mis valitses Prantsusemaad, rahvast ja sõjaväge 1918. a. novembri võidu ja kuulsuse päevadel ja milliste meeleoludega ja ükskõiksusega minnakse vastu Saarimaa rahvahääletusele.

1918. a. november oli täis ühtmeelt, täis lootusi inimessoo paremale tulevikule, mille pidi andma võit sakslaste üle. Paul Tuffrau märkmete järgi aastast 1918 prantslased ka võitjatena jäid Lothringis ja Saarimaal ühtlasi vaba Prantsusmaa vabadeks kodanikeks, kelle südamesse liig tugevasti juurdunud Suure Revolutsiooni ideaalid ühtlusest, vendlusest ja vabadusest. Sakslased nimetatud provintsid juba rahu esimestest päevadest — nov. 1918, otsisid õigust, oma Saksa õigust, mille kõrval ei tohi olla teist. La Revue d'Inf. toimetus näeb ette Saarimaa rahvahääletuse Prantsusmaale ebasoodsaid tulemusi, kuid jagab Paul Tuffrau idealis-

mi, et peale vägivallale põhjeneva Saksa õiguse on maailmas veel üldinimlik õigus, ja et see kord võidab.

Kuulipilduja kasutamisest. Kaugetuli. (Reservkapten Flouquet.) Kuulipilduja kaugetule kasutamise võimaluste vaatlemine konkreetsel näitel.

Flankeerimine ja lai rinne. Seda teemat on käsitletud samas ajakirjas ka varem. Rõhutatakse doktriini sisendamise tähtsust sellel alal. Maastiku hindamise ja õige hinde leidmise oskus on mõõduandev, sest rahuaja õppustel olevat sagedaseks nähteks, et maastikku kasutatakse rohkem oma ülesande eduka täitmise vastu, kui poolt.

Märkmeid flankeerimise küsimustele. (Inseneriväepataljoni ülem.) Selles artiklis antakse lühike ülevaade enim ilmunud artiklite autorite töekspidamistest flankeerimise küsimuses. On avaldatud mõtteid flankeerimise vastu ja näidatud, et frontaalne tuli on efektiivsem (commandant Trébous), sest lameda trajektooria juures vaenlasel tuleb frontaaltule juures kauem viibida tule mõju all. Insener näitab graafiliselt, et see mõte on õige, kui on suures külluses automaatrelvi, nii et pingutuseta võib hoida rinnet mõjuva tule all. Frontaaltule pooldajad seletavad, et see tulistamise viis on lahingus loomulik, sest inimesel on surma palge ees äärmine egoist ja frontaalne tuli on „egoismi tuli, kuna flankeeriv on altruismi tuli“.

Insenerist autor ei lükka ümber frontaaltule kohta ja selle kasuks toodud kalkulatsioon, jääb aga siiski flankeeriva tule pooldajaks:

- kõigil juhtumel, kui rinde ees on pealetungijat peatuv tõke,
- ka neil juhtudel, kui tõket rinde ees ei ole, kuid vaenlane veel püüab kasutada maastikku lähenemiseks;
- ja alati neil juhtudel, kui automaatrelvi ei ole liig suures külluses ja kui tuleb olla jõu kulutamises kokkuhoidlik.

(Meie oludes ei või tõusta esile vaidlus frontaal- või flankeeriva tule eelistamise alal, sest meile on selge, et peame kõikjal sisendama flankeerimise tarvidust. Ke.—)

Uurimus lahingu arengust kesk vaenlase asukohti. Otsuse võtmine lahinguväljal. Teotsejad on asetatud vaenlase asukohtade keskele, s. o. lahingu arengu kaootilisse faasi. Sellest auga väljatulek on raske. See nõuab kii-

ret otsustamist, tabavaid ja lühikesi käskke.

Kui juhtidel on rahuaaja tööga arendatud oskus näha lahinguvälja, otsustamisvõime, algatusvõime, iseloom, — kui neil on juhi loovat vaimu sellel määral, kui nõuab tema ametkoht, — siis juht vaenlase asetuse keskel kõikjalt ähvardatud ohuga annab enese ja alluvate pingutusest maksimum kasu likku tööd.

Põhimõtete selgitamiseks tuakse konkreetse näitena diviisi pealetung juuli 1918. a. olukorras Aisne'i jõe piirkonnas. Uuritakse pataljoniülema, rügemendiülema ja diviisi jalaväeülema otsusi, korraldusi, teatiseid ja abistamisvõimalusi antud taktikaliselt keerulises olukorras. Mõlemal pool on külluses suurtükiväge ja teotavad tankiosad. Lahendused kõigilt nimetatud ülemailt on musterlahendused. Märkida tuleb, et patül annab ülesandeid rühmadele, rügul kompanitele ja diviisi jalaväeülem opereerib pataljonidega. See on juhtimise mõttes suur erinevus meie taktikalise juhtimise doktriinist ja seletatav prantslaste juures ribade kitsusega pealetungil.

Automobiilide näitus 1934. a. Arvestades, et elame motoriseerimise ajastul, autonäitus sõjalisest seisundist pakub suurt huvi. Et tsiviilautod sõja puhul võivad kuuluda mobiliseerimisele, on tähtis auto tüübi valik, mille arendades saaks riik sõja puhul nii võimetelt kui välimuselt riigikaitseks vajaliku masina. Autod üldse tuleb jaotada kahte suurde gruppi, turismi autod, millistelt sõjaväe seisukohast tuleb nõuda kiirust, lihtsust ja vastupanu, ja tööstuse autod (veoautod), millistelt sõjavägi nõuab „kõlblikkust kõigi ülesannete täitmiseks“. 1934. a. autonäitusel olevat rikkalikult esindatud õliga köetavad (Diesel) ja gazoogeniga köetavad raskeveoautod. Dieselautosid olevat sõjaväes vähe katsetatud, gazoogenautod senistel katsetamistel sõjaväes olevat andnud tulemusi alla rahuldava (nettement médiocre), sest meeskond ei olevat küllalt osav puu ja puusõe tarvitamises auto küttesainena.

Välismaa sõjaajakirjanduse ülevaates Ameerika Ühendriikide sõjaajakirjad käsitlevad tulevikusõja ilme küsimusi möödunud 20 aasta sõjalise mõtte ja sõjatehnika arengu kokkuvõttena. Ka tulevikusõjas enam-vähem konstantse suurusega on inimene, kuigi mõnel pool (N. Vene, Saksamaa) tahetakse temast teha faanatikut, masina osa juhi käes. Igatahes inimese fanatiseerimine tuleviku-

sõjaks on nähe, mida tuleb arvestada rohkem kui möödunud sõjas. Masina areng sõja tarveteks on tulevikusõjale tähtis faktor. Lennuväele antavat mõnel pool otsustav tähtsus. See ei ole õige. Suur ja tugev lennukivägi võib saada ohtlikuks ja otsustavaks valutamisel väikese riigi suhtes, kelle jõud pindala mõttes kontsentreeritud, suurte maadega riigid ei tarvitse lennukiväe suhtes olla eriti häiritud. Üldse tulevikusõjas arveid otsivad sõja kiiret lõppu, panes selleks kohe sõja algul mängu suured inimeste ja masinate koondised. Vastase territooriumi vallutamine kiiresti liikuvate motomehhaniseeritud osadega, eriti aga tähtsamate punktide oma alla võtmine, on pealetungija esimene mure. Üldse tulevikusõda olevat rohkem strateegiline võitlus, kui taktikaline võitlus lahinguväljal. —Ke.

RUMEENIA.

„ROMANIA MILITARA.“ Oktoober 1934. a.

Kaitse tankide ja soomusautode vastu (kindral Jakobici). Käsitades tankide ja soomusautode vastase kaitse korraldamise küsimust konkreetse näite alusel, kus ühe rumeenia diviisi vastu teotseb N. V. korpus, autor konstateerib kahetsusega, et rumeenia diviis tankitõrje relvastuse mõttes seisab kaunis madalal järjel. Autori arvates kahe tankitõrje relva olemasolu jalaväepataljoni koosseisus ei rahuldavat sellel alal ilmevaid vajadusi sõjakorral. Seda arvu tulevat paratamatult tõsta vähemalt kahe võrra. Teisest küljest aga muutuvad sarnase suure hulga (4 t. r. pataljoni peale) raskete relvade administreerimine, varustamine ja üldse ka hooldamine rügemendi raamides raskeks. Seepärast soovitab autor luua diviisi juures 16 tankitõrje relvast koosneva kompani, milline koos diviisi raskekuulipildujate kompaniga (iga diviisi juures on juba praegu olemas r. k. kompani kaader — R. Tck.) moodustaks nn. diviisi spetsiaalrelvastuse pataljoni.

Tankitõrje passiivsete abinõude kasutamise juures autor peatub kaunis pealiskaudselt; alla kriipsutades vaid maastiku kasutamise vajadust. Nähtavasti suhtub autor passiivsesse tankitõrje korraldamisse teatud pessimismiga.

Pealetungis ja kaitsetegevusesed laiadel rinnetel (kolonel Potopeanu). Autor, Rumeenia suure kindralstaabi operatiivosakonna ülem, on täiesti võime-

line sellist küsimust käsitama rumeenia olude seisukohalt ja seepärast pole huvituseta tema väidete juures veidi peatuda. Oma väidetele aluse leidmiseks uurib ta lähemalt prantsuse katteosade tegevust 1914. a., mille tulemusena esinevad talle kolm tegevusmoodust laiadel rinnetel, s. o.:

1. vastupanu, s. o. kaitse, mingisuguselt ette kindlaksmääratud positsioonil;
2. liikuvkaitse ette kindlaksmääratud maasjalajal;
3. taandumise manööver.

Nagu autor väidab, on neid tegevuse moodusi katsetatud Rumeenia 1929. ja 1930. a.a. manöövritel. Nii on näiteks 1929. a. manöövril kompanile kaitseks antud rinde pikkus võrduvad 2,5 km. Tulemus: kompani juhtimine ja tuletõkke loomine muutusid võimatuks. Küll aga selgus, et pataljon kahekilomeetrilisel rindel veel suudab edukalt kaitsta. Rügemenidile peeti võimalikuks määrata kaitseks 5—6 ja diviisile 10—12 km pikust rinnet, kuid tingimusel, et:

- jagudes tõstetaks kk arvu ühe võrra, seega siis igas jaos oleks kaks kk ja rühmas 6 kk;
- varustada jalavägi küllaldasel (?) määral tankitõrje relvadega;
- ette näha relvade päevaseks laskemoona kuluks:
 - a) igale rk 6000 padrunit,
 - b) igale kk 4000 padrunit,
 - c) igale 37 mm kahurile 200 mürsku ja
 - d) igale Stockes'ile 500 mürsku.

1930. a. manöövril katsetati mitmesuguseid taktikalisi võtteid liikuva kaitse korraldamisel. Nimelt püüti uurida diviisi tegevust juhtumil, kui diviisile kaitseks määratud rinde pikkus ületab 12 km. Muuseas katsetati ka järgmise tegevusmoodusega: ragoonist, mida diviis pidi kaitsma liikuva kaitse põhimõttel, saadeti ette — päevase rännaku kaugusele — diviisi luurelennusalk, mida dubleeriti samale kaugusele ettesaadetud julgestusosadega, koosseisus, mis võimaldaks vastase luureosade tagasitõrjumise ja sunniks viimase peajõude hargnema. Nimeetatud julgestusosad järgustati teatud suunas sügavusse, koosnedes jalaväe, suurtükiväe, ratsaväeosadest, soomusjõududest ja transportabinõudest. Mis puutub jalaväe ja suurtükiväe koosseisu, siis olevat selgunud, et kui diviisil on kaitsta kolm suuna, siis igas suunas peaks olema vähemalt pataljon + 2 patareid. Seega julgestusosadena kuluks terve

rügement + kaks suurtükiväe gruppi. Diviisi peajõud, koondatult, asetati selliselt, et oleks võimalik nende suunamine löögiandmiseks ühes julgestatavas suunas.

See moodus olevat andnud täiesti rahuldavaid tulemusi.

Psühholoogia kui teaduse kasutamise sõjaväes (prof. Goanga). Psühholoogiliste elementide ja nende nähtude uurimine olevat jõudnud sellisele tasemele, mis võimaldavat nende praktilist tööerakendamist kaitseväge komplekteerimise süstematiseerimiseks, pidades kinni põhimõttest, et „õige mees olgu õigel kohal!“ Autor esineb ettepanekuga, asutada „Sõjaväe psühholoogiline teenistus“, mille eesmärgiks oleks:

- isikliku koosseisu selektsioon vastavalt intelligentsuse tasemele,
- isikliku koosseisu selektsioon vastavalt iga indiviidi erilistele kalduvustele ja iseloomuomadustele,
- õpilaste selektsioon mitmesugustesse sõjakoolidesse, silmas pidades iga väe liigi erinõudeid ja
- isikliku koosseisu kasvatusel ratsionaalne organiseerimine.

Õhukaitse korraldamise probleem (kapten Cernatescu). Autor püüab lahendada õhukaitse korraldamise probleemi, väljudes seisukohalt, et selle raske küsimuse lahendajaks on ainuüksi riigi kaitsejõud. Sellest on tingitud ka autori tagasihoidlik suhtumine õhukaitse, kui sellisesse, riiklikult seisukohalt. Riigi kaitsejõud, väidab autor, peavad olema varustatud õhukaitse vahenditega selliselt, et neid jätkuks ka armee seljataguses asuvate riiklikult tähtsate elukeskuste, tööstuskeskuste jne. kaitseks. Väljudes ülaltoodud seisukohtadest, autor teeb terve rea ettepanekuid õhukaitsevahendite tugevdamiseks sõjaväes. Nagu teada, koosneb rumeenia praegune õhukaitse suurtükivägi kahest rügemenidist, kogusummas umbes 72 õ. suurtükki. Autor soovib muretseda uut materjalosa ja seda koondada järgmisteks organisatsioonilisteks üksusteks: luua iga armeekorpusse juures 2 õhukaitse suurtükiväe gruppi (hüpomobiilsed) à 3 patareid à 4 — 75 mm suurtükki; luua sealsamas õhukaitse kuulipildujategrupp, koosseisus 3 kompanid à 4 rühma à 4 õ.k. — ka liibriga kas 13,2 või 25 mm; luua ülemjuhataja käsutusse õhukaitse relvade varu, milline, koondatult rügemenididesse, oleks liikuv kas autodel või rongidel; luua iga armeekorpusse juures helgiheitjate kompani, koosseisus 4 rühma à 6 helgiheitjat ühes kõlapüüdeapar

raatidega. Seejuures seab autor muretsetavale materjalosale järgmised tehnilised nõuded:

- õhukaitsesuurtükk peab omama algkiiruse 700—800 m/sek., horisontaalse laskepinna — 360°, vertikaalse tõstenurga kuni 90°, laskekiiruse kuni 24 lasku min., raskuse mitte üle 2000 kg;
- õ.k. kuulipilduja peab omama algkiiruse 800—1000 m/sek., laskekiiruse kuni 10 lasku sekundis, vertikaalse laskekauguse kuni 5000 meetrit;
- helgiheitjad peavad omama 120—150 sm läbimõõduga peeglid ja valgustusvõime 10—15 km kauguseni.

Lõpuks peab autor vajalikuks tõkkeballoonide muretsemise säärasel arvul, et oleks

võimalik neid kasutada korpuste ringkondades asuvate riigikaitse seisukohalt tähtsamate punktide kaitsmisel.

Kuigi ülaltoodud ettepanekud ei sisalda endas midagi erilist uut, ei ole siiski huvitav seta märkida siin üht asjaolu ja nimelt seda, et kui autori ettepanekud leiaksid realiseerimist, siis k a k s k o l m a n d i k k u rumeenia korpuse suurtükiväest oleks õhukaitsesuurtükivägi, see on säärane suur proportsioon, milliseni veel kuskil mujal pole jõutud. Teisest küljest aga, arvesse võttes Rumeenia praegust majanduslikku olukorda, sünnitaks selle kava teostamine suuri raskusi vajalikkude summade leidmisel, mispärast vähemalt esialgu tuleb autori sooviavaldusi võtta kui vaidlusekorras avaldatud mõtteid.

R. Tck.

Kaitseväe elu.

Aastapäev 9. üks. jal. pataljonis.

Vabadussõjaaegse 9. jalaväepolgu järeltulija — 9. üksik jalaväepataljon — pühitses 19. ja 20. jaanuaril s. a. XVI aastapäeva. Aastapäeva pühitsemine algas laupäeva õhtul kell 1830, mis ajaks veteraanide kompani vabadussõjaaegse polguülema abi kolonel V. Trossi juhatusel ja 9. üksik jalaväepataljon ühes lipuga garnisoni orkestri saatel samasid Eliisabeti kirikusse pataljonile traditsiooniks saanud pidulikule jumalateenistusele. Peale juubilari, külaliste ja naaberväeosa võttis jumalateenistusest osa murruna rahvast; suure rahvatungi tõttu paljud kuulasid jumalateenistust väljas. Sütitava ja südamisse tungiva jutluse pidas Pärnu-Jaagupi õp. H. Nuth. Jumalateenistust kaunistasid Helikunsti seltsi meeskoori laulud.

Jumalateenistuse lõppedes tõrvikute valgustusel sammuti pidulikule loendusele Vabadusväljale, kus rivistuti „9. Jalaväe Polgu tammiku“ ümber. Garnisoni ja 9. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant A. Lõhmus'e vaimustava kõne järele algas pidulik loendus, milles tuletati meelde Vabadussõjas 9. jalaväepolgu ridades langenud vapraid kangelasi. Iga langenu nime nimetamisele vastas kompani veltveebel: „Langesid Vabadussõjas“. Iga kümne nime nimetamise järele kustutati üks tõrvik. Nii väeosa koosseisu kuuluvate kui ka langenute, 250, nimed ette loetud, kustutati ka tammikut valgustanud helgiheitjad. Loitma jäid

kaarena ümber lipu asetatud 9 tõrvikut tõenduseks, et elab edasi vabadussõjaaegse 9. jalaväepolgu kangelaslik vaim ja polgu järeltulija — 9. üksik jalaväepataljon. Nüüd paljaspäi mälestati langenuid, orkester mängis koraali. Peale selle tammik valgustati uuesti ja loendus lõppes ühise vägeva hümniga juubilarilt ja rahvalt, kes sügavtõsiselt tundis jälgis loendust.

Õhtul olid ühised koosviibimised nii õhvitseride kui ka üleajateenijate kasiinodes.

Pühapäeval algas tähtpäeva pühitsemine kell 1100, mil seltsi „9. Jalaväe Polgu“ poolt asetati pärg kaitseväe kalmistule. Kalmistule oli üles rivistatud aukompani ja mälestussamba juures seisid autunnimehed. Vaiksel mälestati kangelasi, kellede elu lunastas kalli kodumaa ja tõi meile kauaigatsetud vabaduse.

Keskpäevaks kogunes pataljoni pere koos veteranide ja kutsutud külalistega ühisele lõunasöögile. Siin maitsti hästivalmistatud toite, tuletati meelde Vabadussõja päevi, jutustati noortele kangelastegudest jne. Hüüti mehine ja mürisev neljakordne „elagu“ lugupeetud hr. Riigivanemale ja kolmekordne „elagu“ meie lugupeetud Kaitsevägede ülemjuhatajale. Tervitusi ütlesid: veteranidelt — kolonel V. Trossi, kapten J. Mühlbach ja veltveebel J. Kask, 6. üksiku jalaväepataljoni poolt — kolonelleitnant A. Kivi, Pärnu rahvalt — linnapea O. Kask, Pärnumaa rah-

valt — aj. maavalitsuse esimees J. Markson jne. Traaditeel soovisid juubilarile õnne: Kaitsevägede ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner, kaitseminister kindralmajor P. Lill, Kaitsevägede staabiülem kindralmajor N. Reek, Varustusvalitsuse ülem kindralmajor T. Rotberg, III diviisi ülem kolonel H. Brede, Pärnu-Viljandi kaitseringkonna ülem kolonel A. Pulk, Kaitsevägede staabiülem abi kolonel A. Kasekamp ja palju teisi. Koosviibimisel öeldud tervitustele vastas kolonelleitnant A. Lõhmus, töötades pataljoni tööd ja tegevust juhtida vabadussõja aegses 9. jalaväepolgu kangelaslikus vaimus.

Peale koosviibimist algas seltsi „9. Jalaväe Polk“ korraline üldkoosolek, millest osa võttis rohkearvuline veteranide ja nende järglaste pere. Koosolek, millist juhatas kolonel V. Trossi, oli asjalik ja temal valitses täielik üksmeel. Oldi rahul juhatuse senise

tegevusega, kiideti heaks juhatusele ja aja-lookomisjonilt esitatud aruanded ja anti näpunäiteid edaspidiseks tööks ja tegevuseks. Liikmemaksuks määrati 1 kroon. Peale valimisi kujunesid juhatuse ja revisjonikomisjoni koosseisud järgmisteks: a) juhatuse esimees — kolonel V. Trossi, abiesimehed — kolonelleitnant A. Lõhmus ja kolonelleitnant M. Tuisk, sekretär — reservkolonelleitnant P. Kolts, abisekretär — kapten O. Taalder, laekur — kapten M. Elendit, arhivar — kapten M. Meibaum; revisjonikomisjon: esimees — major V. Mihelson, liikmed — reservkv. ametnik C. Lüdigi ja reservveltveebel J. Kask. Koosolek lõppes kell 1600 hünni laulmisega.

Ehkki aastapäeva pühitsemine oli ette nähtud tagasihoidlikuna, kujunesid aga 19. ja 20. jaanuar siiski kogu Pärnu suuropäevadeks. **E—dt.**

KSLOÜ sõjaajaloo-sektsiooni tegevusest.

Möödunud aasta sektsioonil oli 14 liiget; 1935. a. algul astusid liikmeks kaks KS VI lennu lõpetajat, seega sektsioonis on praegu 16 liiget.

Sektsiooni üldkoosolek peeti 13. 02. 35. Ohvitseride keskkogu kasiinos. Osa võtsid 7 liiget. Koosoleku avas senine abiesimees kolonelleitnant M. Kattai.

Koosoleku juhatajaks valiti ühel häälel kolonel R. Tomberg, sekretäriks — leitnant F. Kivimägi. Päevakorra kohaselt järgnes sektsiooni juhatuse valimine. Juhatusse valiti: kolonel R. Tomberg, kolonel A. Jaakson ja kolonelleitnant M. Kattai, ja tagavara liikmeteks major K. Krikman ja kapten E. Püss.

Järgmine päevakorra punkt — sõjaajaloolise ekskursiononi korraldamine — tekitas elavat mõttevahetust. Senine juhatuse esitas ettepaneku: korraldada 2-päevane ekskursion Vabadussõja Virurinde murdelahingute väljadele. 1. päeval oleks tutvumine Salmiste—Valkla, Priske, kehra ja Vetla lahingutega. Ööbimine oleks Tapal. 2. päeval vaadeldaks 1. ratsapolgu ja Järva-Jaani kaitseliidu lahingutegevust Paide—Järva-Jaani—Tamsalu suunas ja Järvamaa kaitsepataljoni lahingutegevust Paide kaitsmisel. Kui aega leidub, võiks tutvuda ka Paide lossiga ja tema ajalooaga. Põhjarinde murdelahingute uurimine oleks loomulikuks jätkuks

1934. a. sügisel korraldatud huvitavale ekskursionile Lõunarinde murdelahingute väljadele.

Ka Landesvääri operatsioonist võib väga palju õpiseid ammutada, kuid praegu on sinna ekskursiononi raske teostada.

Koosolejate poolt tõstetakse üles mõte, korraldada ekskursiononi Saaremaale, ühendades seda huvireisiga. Saaremaa suhtes leitakse, et sakslaste dessant ja venelaste vastu tegevus pakub vähe õpiseid vene vägede tolleage õige madala võitlusvõime tõttu. Saaremaa mässu kurbi sündmusi pole erilist mõtet uuesti üles soendada. Kõige rohkem huvi ja õpiseid pakuvad Vana-Eesti aegsed võitlused, kuid küsimus on, kas nende kohta leidub küllaldaselt materjali ja kas need on küllaldaselt läbi uuritud. Lõpuks võeti vastu ettepanek: esitada KSLOÜ juhatusele ekskursioniks kolm rajooni: Virurinde murdelahingute väljad, Saaremaa ja Landesvääri lahinguväljad.

Sobivamaks ajaks ekskursioniks peetakse augusti eelviimase nädala reede ja laupäev, s. o. 23. ja 24. aug.

Juhatus paneb liikmeile südamele aegsalt valida uued loengute ja uurimistööde teemad ning asuda küsimuste uurimisele. 1935. a. on seni peetud üks loeng sektsiooniliikme kolonelleitnant M. Kattai poolt 08. 02. teemal: „6. jalapolgu võitlused rauddiviisi peajõudus

dega Roopa—Stolbeni rajoonis 20.—22. 06. 1919“. Sektsiooni liikmete poolt peetakse 1935. a. I poolal veel kolm loengut: 1) kol. A. Traksmaa 08. 03. — „Vabadussõja kulu-dest“, 2) kol. H. Brede 22. 03. — „Põhja-Ameerika kodusõja silmapaistvamaid juhte kindral Jackson, hüüdnimega „Kivimüüri Jackson“ ja 3) kapt. E. Püss 17. 04. — „Lõuna-Eesti kaitse organiseerimine Vabadussõja algul“.

Läbirääkimistel „Sõduri“ toimetaja major J. Kõrge esines sektsiooni liikmetele soovide avaldusega sõjaajaloolise kaastöö asjus. Järgneval mõttevahetusel pooldati kaastöö jätkamise vajadust, kuigi praegu suure töökoormatuse tõttu jääb selleks üle vähe aega.

K—gi.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRI KAITSEVÄGEDELE

Nr. 3.

16. veebruaril 1935. a.

Määrán Riigikaitse nõukogu sekretäriks kaitsevägede staabi ülema I abi kolonel August Kasekampi, arvates 16. veebruarist s. a.

Alus: Riigikaitse nõukogu asjaajamise kord § 1.

K. Päts,

Peaminister

Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. Lill,

kindralmajor,

Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHTATAJA KÄSUKIRJAD

Nr. 46.

Tallinnas, 6. veebruaril 1935. a.

(Kaitsevägede staap.)

Viin üle teenistuse huvides leitnant Vladimir Munner'i merekindlustest — kaitsevägede staapi, arvates 10. veebruarist s. a.

Alus: O.T.S. § 101, 133 p. 1.

J. Laidoner,

kindralleitnant.

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Nr. 52.

Tallinnas, 11. veebruaril 1935. a.

(Kaitsevägede staap.)

§ 1.

Vabastan seniselt ametikohalt ametikoha ärakaotamise tõttu ja määrán teenistuse huvides major Johannes Martinson'i distsiplinaarkompanist — Tallinna garnisoni komandantuuri ja vahipataljoni kaitseväge vangimaja ülemaks, arvates 1. veebr. s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 4 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 2222.

§ 2.

Viin üle teenistuse huvides leitnant Osvald Russmann'i 10. üksikust jalaväepataljonist — autotanki-rügementi, arvates 1. märtsist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 2184.

§ 3.

Major Michail-Johann Müllerstein 1. jalaväerügemendist lõpetas Läti kõrgemate sõjaväeliste kursuste akadeemilise haru 15. jaan. s. a. ja ilmus tagasi läkitamiselt Lätimaalt 1. veebr. s. a.

Õiendus: Kam. ksk. 8. 08. 1932. a. nr. 175 § 4 ja lj. nr. 2147.

J. Laidoner,

kindralleitnant.

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Tagavaraväe-ohvitseride elust.

Auto-Tanki rügemendi ohvitseride kogu

tagavaraväe ohvitseride sektsioon pidas oma korralise üldkoosoleku pühapäeval, 17. veebruaril kell 1130 V. ohvitseride keskkogu ruumes.

Peale päevakorra punktide, tegevuse, kassa ja eelarve läbivaatamist ja vastuvõtmist asuti juhatuseliikmete valimisele.

Esimeheks: r. major E. Tingas, abiesimeheks: r. kapt. E. Kartus. Sekretäriks: r. leitn. A. Paju, laekahoidjaks r. kapt. E. Neggo; juhatuse liikmete kandidaatideks r. n.-leitn. H. Tikkandt ja r. lipn. E. Loode.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÕDURIT“

Kui moskulane tulega kiusas Tallinnat.

Andmeil Liivimaa kroonikast Anno 1577.

Veste.

Olgugi et vahitornides taoti ühtepuhku hädakellasid, ei leidunud ühtki tallinlast, kelle meel oleks olnud kurb elik kartlik, vaid kõik nad olid heas tujus ning erksad. Suur häda ning õnnetus, mis tige moskulane oli toonud tallinlaste kaela, oli kinnitanud nende südamed kõvaks ning kangeks, ja nad olid täis jumalaäratundmist ning kindlat usku tema sisse, minemas vastu raskele katsumis- tunnile. Jubedad tapatööd, mis moskulase apritšina elik penikoonud Liivimaal ringi möllates ja põletades olid teinud, olid täit- nud tallinlaste südamed ärarääkimata ahas- tuse, aga ka suure viha ning vihkamisega nende metslaste vastu.

Ja sel ajal kõik need ööd olid Tallinna tänavad täis pimedust ja nukrust, ei siis peetud enam ühtki lusti ega joomapidu, ka pulmi ega peiesid mitte. Ei enam siis tulnud gildimajadesse pillerkaaritamiseks kokku, enam ei kostnud Pühavaimu tagusest veinis- keldrist tinapeekrite kolinat ega hõiskamist ning tralli. Ainult siin-seal vilkus laterna- tuli üksiku teekäija või vahetusele ruttavate vahimeeste näppus, kui nad tulid mööda Lühikest-Jalga, või rühkisid mööda Müüri- vahet vahitornide poole.

Kui tornikell löi kümme, või tagus ta ko- guni üksteistkümmend lööki vastu keskööd, siis virgusid üleval linnamüüride rinnatiste taga suikuma jäänud vahimehed ja raputa- nud silmalaugudelt une, astusid raskete sam- mudega mööda müüriserva edasi, nii et vast- sadanud lumi krudises ja ägas nende jala- taldade all. Aegajalt andsid vahimehed hui- getega ennast üksteisele tunda ja pöörasid oma pilgud moskulase laagritulede poole. Tornidesse ja rondeelidesse oli Tallinna raat lasknud linnamagasinidest tuua juurde veel kuninglikke suurtükke, mida nüüd oli nii to- hutult palju, et ükski tallinlane ei võinud seda uneski arvata, et Tallinn on nii väge- vasti kaitstud ning kindel. Kõik suurtükid, nii suured kui ka väikesed, olid topitud täis rohtu ja rauda, ning nende otsad pööra- tud tormilaskmiseks moskulase leeride poole. Süüteorgid olid siinsamas — vahimeeste käeulatuse kaugusel, ja neil polnud tarvis näha rohkem vaeva, kui lüüa räni küljest tuli ja pista suurtüki süüteaugust sisse. Aga

moskulane oli kaval ja õel, ta aina varitses ning piilus, ja pelgas oma kantsidest lage- dale tulla. — — — — —

Tallinna vastu oli moskulane üles sead- nud viis sõjaleeri, nii et mitte ükski ei pida- nud mahtuma Tallinnast välja ega sisse. Ühe leeri oli ta üles löönud Ülemiste mäele veski juurde, teise seadnud Kivimäe murdudesse ja jaotanud mööda mäerinnakut laiali, kol- manda viinud Veemaja juurde liivamäge- dele, kus ta oma roojaga rikkus vett ja ar- vas, et nüüd kuivatab suur janu tallinlaste keeled nende suulagede külge, mis siiski ei olnud tepe nõnda. Järveküla järve kaldale asutasid tatarlased oma leeri, mis oli tuge- vasti veerand penikoomat pikk, kuid ei olnud tehtud blokkhauside ega kantsidega kindlaks, sest tatarlane armastab möllata mööda lagedat välja. Nüüd nad lüpsasid oma märasid ja hapendasid nahklähkrites seda jälki piima, nimega kumõss, mida juues jäid nad purju ja tukkusid sealsamas ho- buste kapjade kõrval. Viienda leeri tõi moskulane Tõnismäele, Harju värava alla ja ehitas sinna kaks kantsi, ühe neist üles mäe otsa, teise allapoole mäe. Sellesse kantsi, mis oli üleval mäel, ehitas ta 23 blokk- hausi ning kasematti ja see oli 500 kantsi- korviga tehtud kindlaks; alumisesse kantsi oli ta ehitanud 12 blokkhausi ja kannud sinna ainult 123 kantsikorvi. Et Tõnismäe kantsi oli toodud palju suurtükke ja tulemüütreid, siis oli seal valvamas mõnituhat ratsameest ja streltsi elik harkpüssimeest, et tallinlased torma välja joostes ei tuleks neid ära riis- suma.

Blokkhauside ja kasemattide ehitamiseks oli moskulane kiskunud eeslinna majad maha ja vedanud oma leeridesse. Ka püha Brigita ordu toreda Mariendali kloostri oli ta hoopis ära rikkunud, tallanud altarid maha, suurtest sambakividest tahunud kuu- lisid, visanud nägusa katuse ning sarikad alla ja viinud ära oma leeri. Ka linna pu- nane võllas ei leidnud tema silmis halastust ega armu, vaid ta varastas selle kohtumäelt ära ning viis postid ja ristpuud samuti oma leeri.

Ehkki moskulane oli igale suurtükile

kaasa toonud ligemale 700 raud- ja kivikuuli, ja peale selle veel 2500 väävli ja salpeetriga täidetud tulekera, mille valusa tulega võis maha kõrvetada kas või mitu linna, arvas ta omas õeluses seda Tallinnale väheseks. Pihk- vast ja isegi Moskust oli ta kaasa vedanud kiviraidureid ja seppi — vabu mehi ja orje, kes tagusid ja tahusid ikka uusi ja uusi kuule. Suurt puudust tundis ta 225-naelas- test kivikuulidst, mis olid jäänud teele, sest Moskust välja tulles olid vankriteljed mur- dunud nende raskuse all. Nüüd tahuti neid suure rutuga Ülemiste laagris ja paemurru- aukudes, kust isegi õõseti lõkketulede juu- rest kostis kilks ja kõlks, kui raud täksis kivi. Ülemiste leeris oli ka sepiseid, kus mi- tukümmend nõgistunud sepaselli vihtusid vasardada raudkuule. Ääsituli aina lõõmas ja mühises, vasarad mürtsahtusid ja kopsisid, kuna vuhisev leek põletas ning keetis rauda, mida esmalt taoti konarliselt ümarikuks ja alles siis peksti ning kiiluti raudõnarate ja valtside vahele; kui vallandati valtsid ning vormid, siis pääsesid hästi ümmargused kuul- kerad veerema. Üle laagri aga kostis sep- pade lustilaul, mis tegi käsivarred sitkeks ja virgutas virutama vasaraid, nii et meistril polnud vajadustki sageli keerutada oma piitsa.

Liiva ja külmunud mullakamakatega täi- detud kantsikorvid olid laotud Tõnismäe ülemisele otsale ülestikku riita ja nende va- hele jäetud ainult kitsad läved, kust suur- tükkide tahmunud kõrid piilusid Tallinna tornide poole.

Kaheksa künnihärga vinnasid Tõnismäe libedakstallatud külge mööda üles nelja suurtükki — kahte müüsrüt ja kahte müüri- murdjat, mis lasksid kivikuulisid elik tüm- lereid, mis kaalusid 225 naela. Neid raskeid suurtükke taheti asetada Tõnismäe harjale, sest alumisest kantsist polnud nendega lin- namüüri laskmine teps mitte võimalik, sest müür oli altpoolt paksu muldvalliga varja- tud; kuid ka ülemisest kantsist võis seda ainult viiliti tabada.

Kantsis oli rohuga juba laetud kaks pronkssuurtükki, mida Mosku suurvürst oli hollandlastelt sooblinahkade vastu vaheta- nud ja mis lasksid 52 või isegi 55 naela rauda; siis oli kantsis veel kolm suurtükki, mis lasksid 30, 25 ja 20 naelaseid kivikuule. Samuti oli seal mõningaid kartaune, mis sü- litasid vähemaid kuule; ja nüüd toodi Tõ- nismäe kantsi veel kaks müüsrüt, mis pais- kasid tulekerasid ning põletasid linna.

Kuid müürimurdjad olid rasked ja härjad komistasid tihtigi teel; ühel paaril katkesid rakendid ja suurtükk veeres suure mürina

ning kolinaga mööda Tõnismäe kallakut alla ja kukkudes mäejalal upakile, põrusid ta rummud lõhki. Seda ilmatu kisendamist ning vihast hammaste kiristamist, mis siis tõusis. Suurtükimeister, pilusilmne kaval sepp Mitja Gorškohv, haaras puusalt nahkse nuudi ja kukkus vemmaldama suurtükimehi — orje, kes Tallinna langemise järele pidid bojaaride elik aadlike meelevalla alt kuulu- tatama vabaks, nii kui Moskau suurvürsti käsk oli läinud välja. Kui nad aga Tallin- nat võtmatult peaksid häbiga pöörduma ta- gasi, siis lubanud suurvürst Kremli väravais riputada neid võlla, hirmuks ja hoiatuseks teistele, et suurvürstil on Liivimaaga tõi ta taga.

Suurtükimehed asusid kodarate juurde ja veeretasi rasked kahurid, millede suurvürsti märgiga ilustatud torud olid härmatud, töölaulu upitusel üles mäkke. Kui lõp- peks olid suurtükid vinnatud kantsikorvide taha, laskis Mitja tõsta nende rattaid, ase- tada paetahvleid neile alla, kaevata lafettide alust maad, nihutada toruotsi kord paremale või vasemale ning suunis neist ühe lähema rondeeli poole, kuna teise tuletoru seadis ta püha Olavi pika torni pihta jooksmas. Veel kaua askeldas Mikita tulemüüsrüt ja kar- taunide vahel, kuna suurtükimehed veereta- sid või andsid käestkätte härmatud raud- kuule, mis katmata ihuga kokku puutudes rebis sealt naha. Kuulid laoti suurtüke kõr- vale hunnikusse, mida piirasid palkkrakked; samasse oli kaevatud ka sügavad lohud, kuhu püssirohutünderid veeretati sisse.

Kuid suurtükimeeste töö kippus igati minema viltu, sest nad olid pikast rännakust ja karedast külmast nii ära vaevunud, et nad rohkem asjatult kisasid ja tammusid, kui oleksid midagi teinud. Peatselt pudenes nende käes mõni rohutünder ja must rohu- tolm segunes lumega, teisal varises kantsi- korvide riit kokku ja üks suurtükimeestest mattus mulla alla; juhtus ka teisi äpardusi. Mikita haaras uuesti oma nuudi ja virutas ühele kui teisele vastu turja või kõigiti üle näo, nii et lendas kitkutud habemekarvu; kuid see ei parandanud venelaste meelt ega toonud neile tarkust.

Kõiki neid askeldusi jälgisid tallinlased ülevalt müüridelt ja vahitornidest, ja nad tundsid omas südames, et moskulane on nõuks võtnud veel kord, ja nüüd juba õige kurjasti, katsuda Tallinna kallal oma õnne.

See oli noore lõuna ajal, kui suurtükime- hed äkki jätsid kantside kindlustamise ja suurtükkide kinnitamise soiku, ja neid ei suutnud ei vandumine ei sõim ega Mitja plaksatuv nuut enam sundida tööle. Nad

lasksid suurtükide lafetid ripakile ja tule-
torud kukkusid suure kolinaga ümber. Kuu-
livoorid ja rohutünnid jäeti poolele teele
ja mehed tormasid libastudes ning kukku-
des Tõnismäelt alla streltside juurde.

„Naised, naisi tuleb!“ mõirati.

Streltsid olid eneste juurde vedamas
vangistatud naisi ja neitseid, keda raudpide-
meis talutati ühest leerist teise. Ka püha
Brigita ordu kloostri vagad neitsid olid ahel-
datud, mida vaenlane enne iialgi pole tei-
nud. Kui neid Liivimaa naisi ja neitseid pa-
rajasti talutati Ülemiste leerist tatarlaste
leeri, olid streltsid pooltel teel langenud peale
ja kiskunud neid tatarlaste ammuküttidelt
enestele; sarnane tegu käis küll korra ja sea-
dusemõistmise vastu, aga venelased olid
ometi ristiinimesed ega võinud seega nende
ristimatute tatarlase paganate järele olla vii-
mased. Ja nüüd nende õnnetute naiste ja
neitsite, kes olid aadlike ja mitteaadlike
seast, Tõnismäele toomine tekitas suure rü-
sina ja vihase ulgumise ning lõi kogu Tõ-
nismäe laagri segamini. Ei suurtükimehed
ega streltsid tahtnud teineteisele vanduda
alla ja nad piirasid nagu tigestunud sõnnid
neid naisi ja neitseid, kes ei olnud jõudnud
pageda Tallinna müüride varju ning olid
langenud neile saagiks. Igaüks rebis neid
nüüd enesele ja ei tahtnud mitte teistega
jagada. Isegi bojaarid muutusid tige-
daks ja tapelsid nende pärast oma orjadega vereni.
Tülitsedes oli juba mitmeid löödud maha ja
kisa ning röökimine oli nii suur, et päris
jalk oli seda kuulda.

Nüüd ärkas omas telgis knees Mikita
Priemka, keda Mosku suurvürst Ivan Vasi-
lievits oli seadnud oma suurtükiväe üle.
Kähku tõmbas ta selga oma sooblinahkse
kasuka, mis oli kaetud sinise kaleviga ja läbi
tikitud hõbedase karraga, ja kargas telgi-
sele, kus kaks pikka nogardlast pidasid te-
ma ihukaitsjatena ööd kui päevad vahti.
Esmalt ei saanud Mikita midagi aru, sest ta
silmad olid purjutusunest alles segased ja ta
võis ainult näha, et kogu Tõnismägi oli mö-
lamist täis. Parajasti kui ta oma telgi ees
vahtis nõutuses ringi, lähenes joostes talle
suurtükimeister Mitja Gorškohv, et knees
ise tuleks looma rahu, sest isegi bojaarid on
lõõnud möllamisele sekka. Enne aga kui
Mitja suutis oma suu seletuseks poetada
lahti, virutas knees talle rusikaga vastu pead
ja Mitja vajus truu penina alandlikult küü-
ru. Alles siis võttis knees Priemka teda ar-
muliselt kuulda, et mis tal selle metsiku möl-
lamise kohta on öelda?

Äkki kostis kära ka tatarlaste laagri
poolt ja neid kihutus nagu vihma oma väle-

datel hobustel Järvekülalt Tõnismäele tule-
ma. Kuuldes, et nende ammuküttidele on
harkpüssimehed langenud kaela ja mõõga-
teraga võtnud neilt Liivimaa naisi ja neit-
seid, kellede järele käis nende himu juba
ammu, olid tatarlased hüpanud hobustele, et
kas või verega tagasi lunastada riisutud vara.
Nende eestvedajana tormas üks tatarlase bo-
jaar, nimega Bulaat Murssoi, ja keerutas
metsikus vihas oma kõverat saablit, kuna ta
karvadeta nägu oli täis õelust ja tapahimu.
Streltsid olid astumas neile vaprasti vastu,
kuid seni kui nad asusid rindritta ja seadsid
harkidele oma püsse, tuiskasid tatarlased
torma nende sekka ja puistasid neid laiali,
ise ikka hüüdes:

„Hik-hikk!“

Ka suurtükimeeste kants pilluti segamini.
Kuid tatarlaste metsik möllamine ei kestnud
kaua, nad noppisid lõaotsas veetavad naised
ja neitsid eneste keskele ja vajudes Tõnis-
mäelt alla tõttasid tagasi oma leeri. Tõnis-
mäe leeri jäi aga neli kolmatkümmend sõja-
meest ja bojaari oma vere sisse rögisema ja
nad ei näinud enam kunagi Moskut, ehkki
neid ei olnud rabanud liivimaalaste mõök.

„Lita kutsikad!“ kisendas knees Priemka
ja ähvarduseks tatarlastele väristas oma kar-
vast rusikat neile järele. „Siis nõnda teeni-

Iridinoid metall on väga vastupidav, see-
pärast võib ühe

„IRIDINOID“

sulega

kirjutada mitu
kuud.

Iridinoid
suled

valmistatakse
32 vormis

Käidavamad meil:

777 E. F. - kõvad

888 E. F. - keskmised

444 F. - pehmed

Pange tähele:

märk „IRIDINOID“ igal sulel peal!

Pliiatsi kopeerpaber

märgiga

„NONSTICK - ABERTO“

Ainuüksi annab 200 ära kirja
ei kleepu ega määri.

Inglisvabr. „Columbia“ esind.: A. Bertelov.

tegi suurvürst Ivan Vasilivitsi, et lööte maha tema omasid?!“

Ja knees Priemka laskis anda omale rakendatud hobuseid, et minna Ülemiste laagrisse ülemale vojevoodale elik väepealikule knees Feder Ivanovitš Mstislavskile viima tatarlaste peale kaebust ja nende üleannetuste eest nõudma Bulaat Murssoi uljast pead.

Uuesti hakati korraldama segilöödud laagrit ja matma sarnases rumalas tapluses langenud omasid. Samal ajal aga kandis õhtueelne tuul tatarlaste leerist hõiskamist ja raudpidemetes sipleivate Liivi ja Rohtsi maa aadlike ja mitteaadlike naiste ja neitsite hädakisa ja nuttu, kui neid seal koledasti vaevati ja nad pidid endid nende metslastega andma ühte.

Seitsmendal pühapäeval enne ülestõusmise pühi katsus moskulane Tallinna müüride kallal veel kord oma õnne. Hommikul kaheksanda löögi ajal laskis Mitja Gorškohv toppida suurtükid täis rohtu ja rauda, ja ta ise pööras ühe müürimurdja vastu Harju rondeeli, mida viiliti sai päris mõnustasti tabada. Kui ta aga pani süüteorgi suurtüki päraaugule, siis kuuldus vali susin, aga pauku ei tulnud teps mitte. Mitja kümardus süüteaugu kohale, et leida viga, kuid samas pursas sealt tulejuga lurinal välja ja kõrvetas ta punase habeme kuni tüügasteni maha ega jätnud silmalaugudelegi karvu, ja kuul sopsahtas Tõnismäe jalale nii et lumi aina tuiskas. Sarnaselt vigurdasid ka teised suurtükid. Rohi oli märg, see oli Mitjale selge; tatarlastega möllamisel oli palju rohvaate purunenud ja rohi sõtkutud lumega segi. Veel laskmatutest suurtükkidest kisti topised eest, kallutati toruotsad alla, veeretati kuulid välja ja pühiti toruõõned kõlbmatust rohust luudadega puhtaks. Kui siis suurtükid olid rikkumatu rohuga uuesti laetud, hakkas moskulane laskma enam suurtükkidest kui kunagi varem; kõik see oli muidugi tallinlastele ainult hirmuks ja ähvarduseks.

Suurtükikantsid olid täis sinist tossu ja kõrbenud rohu ning väävli vänget haisu, kuna Tõnismäe linnapoolne lumine kallak kattus püssirohu musta tahma ja tuleturdest välja lennanud hõõgivate takutopistega. Mitja Gorškohv ja tema sulased olid püssirohu põletamisest nõgised ning mustad ja neil ei olnud enam ristiinimese nägu otsas.

„Põmm-põmm“, paukusid ja mürasid suurtükid nii et maa aina põrus ja Tallinna tornid värisid. Iga paugahtuse järele hüppasid suurtükid nagu perustunud hobused ja

sajad käed pidid ikka uuesti asetama neid oma kohtadele. Plärtsahtades löid tümlerid vastu linnamüüri või Harju rondeeli, kust pudenes paekilde ja kuhu vastu mõni rabadam kivikuul läks lõhki nagu puuotsast sadanud õun. Mõni kõrgeltlennutatud kuul hüppas ka üle linnamüüri ja vahel pörkas kolksahtades vastu püha Nigula kiriku katuse vaske, mille löi lömmi, või tabas koguni kellatorni. Linnas hakkasid tormi ja häda kellad taguma ja kutsusid kodanikke vallidele.

Moskulane laskis terve päeva ja ka õö veel tagant otsa. Ja kui ta tigidasti oli laskunud ja ära kõrvetanud ligemale 2000 tündrit rohtu, jättis ta müüride ja vallide torma laskmise pikkamööda soiku ja põletas nüüd suurtükkidega sinna-tänna, küll Toomele, küll lossitornidele ja ka vallidele, kust temale oli tehtud kahju. Ja ta ei säästnud ei kivi ega raudkuule, ei tulekerasid ega rohtu, ei õöl ega päeval vahetpidamata. Tulekerad kargasid nagu tulihännad ja sävisid pika põleva joana nagu välk üle piimeda taeva ja jäid katustele või kukkusid pööningutele, kust neid kaubasellid käisid veeretamas alla.

Mis kivikuulidest ütelda, siis need ei võinud linnale teha iseäralist kahju, sest kõigil Tallinna majadel oli tänu Jumalale punnitud palkidest laed, millest kivikuul läbi ei murra. Sellepärast arvas ka raat, et ega moskulasel sarnase huupi laskmisega ei ole midagi tõsist, vaid et need on puha vigurid ja et tal on hoopis kavalamad plaanid peas.

Kui nüüd moskulane nägi, et ta oma raudkuulide, tümlerite ja tulekerade torma laskmisega ei jõua linnale teha häda, jäi talle pinnuks silma Kyk in de Köken nimega linna torn, missugust tervel Läänemeremaal ei ole leida, ja kust on vaenlasele tehtud suurt häbi ja kahju. Nüüd siis hakkas ta oma sõgedat viha selle torni kallal lahutama. Ja ehk ta küll kaua aega, päevad ja ka õöd tagant otsa, tervete ja poolte kartaunidega selle torni pihta laskis, ei teinud ta kõige oma laskmisega ometi muud midagi ära, kui et ühel pool torni löi läbi ühe väikese augu, kust paar künnihärga võisid ühe korraga minna sisse ja välja, ja ka torni valitseja, ühe auväärse elatanud kingseppmeistri Hans Schulte laskis maha. Samuti löi ta Munga saunas ühe talupoja koos naise ja kahe lapsega korraga surnuks. See oli ka kõige suurem kahju, mis vaenlane seekord tegi oma 2000 tünni rohuga.

Kui moskulane viimaks jättis oma tormamise ja metsiku möllamise ja hakkas tõmbama hinge, siis tungisid tallinlased — rit-

terid ja maasulased, paras jagu kodanikke ning kaubaselle, ja ka talupoegi üks lippkond, lossist ja linnast, ühtekokku 400 jalas ja 100 ratsameest Harjuväravast välja ja langesid neile kaela. Jõudnud lagedale, hakkasid tallinlased kohe Tõnismäe alumisele kantsile tormama. Venelasi oli seal küll tihedasti ja paksult koos, aga nende harkpüssimehed ei saanud omade tagant lasta ja suurtükid olid üles seatud linnamajade pihta sihti. Samal ajal olid aga linna tornides, vallidel ja rondeelides püssikütid suurte suurtükkidega hakkamas ja põletasid sekka, nii et lust oli näha, kuid venelasi vaarus ja langes. Et Tallinna omad hakkasid suure südikusega suisa peale, siis moskulased näitasid õige peatselt kanda ja pagesid, kes ülemisse kantsi, kes paku kuhu aga jalad kandsid. Aga niikaua kui see taplus kestis, lasti kõiki suurtükke kõigist linna tornidest ja vallidelt nii tihti ning sagedasti üksteise järelrele paukuda ülemises kantsis olevate venelaste pihta, et nad oma suurtükkide, kivikuulide ja tulekeradega ei julgenud peadki tõsta, vähem siis veel pauku teha; ja sellepärast võisid tallinlased alamas kantsis seda paremini viia oma tahtmist läbi.

Kuid palja südikuse ja suisa pealehakkamisega polnud veel midagi teha, sest toibusid hakkasid venelased omakorda kimbutama tallinlasi ja nad ruttasid tihedates parvedes sulgema väljatunginute taganemisteed. Ja tallinlased, olles taplustuhinas tunginud liialt kaugemale ja kaotanud omaltpoolt linna peamehe, Klaus Holste, kes oli aus ja jumalakartlik oma tegudes, maasulased ja kaubasellid pöördusid rutuga tagasi linna müüride varju. Ka kolm bojaari veeti surnult linna ja neilt võeti seljast nende toredad kärbinahksed kasukad.

Kui nüüd moskulane nägi, et tal palja tulega möllamisega ei õnnestu Tallinnat võtta, ja ta salajane maaalune uuristamise-

töö sai ülejooksnud tatari bojaari Bulaat Murssoi suu läbi Tallinna omadele teatavaks, siis tuli tal tühine õnnekatsumine Tallinnaga jätta. Tormijooksudele oli moskulane arg sõjamees ja kõik tema sõjakunst ei seisnud mitte suures mehisuses, vapruses, võimuses ning tugevuses, vaid juhuses, äraandmises, kavaluses, hirmutamises ja ähvarduses, mis ka ta palju kindlusi ja maid oli ära võtnud. Ja nii pidi ta häbiga lahuma Tallinna alt.

13. märtsil, ühel kesknädalal, pistis moskulane oma leeridele tule otsa ja põletas nad maha. Ja nõnda kui ühel kesknädala hommikupooltel nähti esimest venelast tulevat, nõnda nähti ka ühel kesknädala hommikupooltel viimast jälle ära minevat. Seekord oli tema kuri nõu Tallinnaga läinud nurja, ehk ta küll oli katsunud kõike oma jõudu, kunsti, kavalusi, vigureid ja septsusi. Oma suurte suurtükkidega ei suutnud ta seekord teha Tallinnale muud kahju, kui et ta Kyk in de Kökeni torni lõi augu sisse ja laskis linna müüridel, tornides ja vallidel maha umbes nelikümmend inimest sulaseid, poisse, püssikütte ja hantlangreid, kellede hulgas oli ainult kaks kodanikku — üks rätsep ja teine kingsepp.

Kivikuulidega tappis ta kakskümmend talupoega koos naiste lastega nende onnides ja saunades, mis nad linnas olid hädasunnil löönud üles; aga mitte ainustki rahulist kodanikku ega kodaniku last, naist ega neitsit, ega ühtki nimekat inimest, ehk nad küll igal päeval läksid kirikusse ja kirikust koju, ja igalpool uulitsatel liikusid üsna kartmatult.

Ja mis kahjude kohta öelda, ehk ta küll mõne kiriku ja maja katuseid oma kivi- ja raudkuulidega rikkus, siis sai Tallinn ometi niipalju raudkuulisid, suuri ja väikesi, et kahju on hästi tasutud.

*Erineda võib ju maitse
kuid iga riide kindel kaitse
on ja jääb vaid riidevärv „Star“!*

Hinnatud Itaalias, Florentsis
SUURE KULDAURAHAGA
ja Pariisis
KULDAURAHAGA – kui ka GRAND PRIX'ga.

Soomusdresiina ehk „seitsmes soomusrong“.

J. Pert.

Alljärgnevas toome loo Vabadussõjast, mis väärib tähelepanu kahel põhjusel. Esiteks on siin juttu eritüüpi soomusvankrist, mis tunnustatud eduga võttis osa lahinguist, kuigi väga lühikest aega enne vaherahu sõlmimist. Teiseks, selle esimene tuleristimine kujunes üheks uhkemaks kangelaslooks meie Vabadussõjas.

Järgnev tõik saab alguse 1919. a. jõulupühadel. L. R. Soomusrong nr. 2 seisab Narva taga eesliinil. Pühadeks on kohale jõudnud rikkalikult pakke. Mehed on heas tujus, ja siis ka sõjakad, nagu tavalisesti. Jaama ees meie soomusrongi kõrval seisab ka vene valgete soomusrong „Koltšak“. Selle ühel platvormil ilutseb dresiina... Viimane hakkab silma meie sõdureile. Ja otsekohe eestlaste leidlikkudes peades tekib mõtteid: vahest saaks seda kuidagi kasutada sõjalisiks ülesandeiks.

Mõeldud, tehtud: lpn. Rotberg ühes sõduritega läheb ja toob vene soomusrongilt dresiina...

„Seda saaks ju soomustada... ja siis kasutada Pljussa silla ees seisva meie valveposti abistamiseks ning kaitseks; viimane seisab korduvalt vastase tule all, meie oma rong aga teda päevavalgel kergesti abistama ei pääse. Raudtee siin kohal on nimelt sirge ja ümbrus lage. Niipea kui meie srong langevale ilmub, annab vaenlase srong tuld. Või vastupidi. Kõik raudtee punktid on siin täpselt mõõdetud ja välja arvestatud, nii meie kui ka venelaste poolel. Kui srongid siin vastamisi välja ilmusid, jäi olukorra peremeheks see, kes varem jõudis paugu välja lasta...“

Algab otsekohe dresiina soomustamine. Mehed ise kohapeal asuvad tööle. Dresiinale ehitatakse peale puust kaadervärk ning sellele kinnitatakse saksa kilpe. Ainult üks külg soomustatakse, et see siis hädakorral pöörata vaenlase vastu.

Päev kulub „soomusdresiina“ ehk „seitsmenda soomusrongi“, nagu seda ise nimetati, ehitamiseks. Selle peale asetatakse kaks rasket kuulipildujat ja tagavaraks ka „Levis“.

28. det. lõuna paiku on uus soomusmasin valmis ja otsekohe lipn. Rotberg võtab kaasa veel kolm sõdurit (Ellison, Priima ja

veel üks, kelle nimi praegu teadmata, ning sõidab ette, et proovida soomusdresiinat. Sellel liigutakse Pljussa sillaeelse meie valvetõkke sihis. Viimasest tuleb raudteed mööda vastu valvetõkke ülem lpn. Riis, nähes lähenevat abi ja näitab punaste ahelikule, kes umbes pool kilomeetrit ees veidi aja eest metsast välja ilmunud ja liigub meile peale. Peetakse nõu. Lpn. Rotberg otsustab viia tulde oma soomusmasina. Oma meeskonnaga ta istub dresiinale. Tõustakse kõrgele Pljussa sillale. Siin antakse dresiinale hoog sisse — ja see sõidab ise edasi, vaenlase ahelikule vastu.

Ahelik aga ei osuta esialgu mingit tähelepanu dresiinale, ka siis veel mitte, kui viimane peatub ta kohal. Kuid nüüd juba on metsast välja jõudnud kolm vene ahelikku.

Lpn. Rotberg istub „Maksimi“ taha — ja võtab küljelt 105—200 sammu peal asuva esimese punaste aheliku tule alla. Esimesed venelased langevad, teised otsivad varju maha heites. Kuid kuulipilduja külvab need tulega üle. See ahelik lüüakse peatselt puruks. Veel järgmisel päeval lamas maas siin 80 surnukeha...

Selle aja sees teine ahelik aga, märganud, et dresiina tulistab, muudab oma suuna ja tormab dresiinale peale. Nende esimesed mehed on juba raudtee ääres väljas ning hurraa-karjades asuvad tormijooksule. Samal ajal üksteise järele saavad haavata lpn. Rotberg, Elisson ja Priima. Rotbergil tungeb kuul õlast läbi, Elissonil jalast ja Priimal käest. Ka „Maksim“ läheb rikki — selle toru lastakse puruks. Hädaohust päästab dresiina nüüd tagavara „Levis“, mille haarab haavatud lpn. Rotberg. Esimesed pealejooksjad langevad ja ka see ahelik on peagi segi; kes ellu jääb, põgeneb metsa, samuti ka kolmas ahelik. Soomusdresiina jäi olukorra peremeheks. Asja meie vastu toodud uue ühe Kaukaasia polgu kolm ahelikku hävitati või löödi segi.

Haavatud tõstetakse peale ja algab omal jõul sõit tagasi valvetõkke juurde, kust viimase mehed haavatute koorma ajavad rongi ette.

Peale seda — tõuseb igaühes eriline usaldus soomusdresiina vastu, millel kõhklemas

tult ollakse valmis ette võtma uusi retki. Samal päeval, umbes kell 5 õhtupoole, kd. Lepp saadab uuesti juba kuulsaks saanud dresiina liinile ette — luurele. Jalasõdureist koosnev luuremeeskond oli juba läinud teele mööda raudteed, soomusdresiina pidi sõitma neile järele umbes 2 km kaugusel ning tungima vaenlase liini sisse. Dresiinale jälle asub lpn. Rotberg, kuna kuul oli läbistanud ta õla vaid lihaosast ja ta sellele ei osutanud siis eriti tähelepanu. Kaasas on tal kaks uut meest, kuulipilduja parandatud jne.

Jõudnud Pljussa sillale, saabub dresiinale vastu luureteade: on käidud mitu kilomeetrit vaenlase poolel, kuid nähtud pole ühtki punast.

Soomusdresiina sõidab Pljussa sillalt alla edasi ükski. Jõudnud liikuda umbes 500 sammu, äkki dresiinal märgatakse, et vaevalt 20—30 sammu ees seisab venelaste soomusrong. On umbes kella 6 paiku õhtul — väljas on pimedus. Võimatu on mõnekümnegi sammu peale näha. Paistab vaid, kuid soomusrongi esimesel kahuriplatvormil asuvad inimesed, rinnal elektrilampide tule üle ajalehepaberid, et valgus üles ei paistaks.

Algul venelased dresiinat ei märka. Meie soomusrongi löögiosa — dresiina mehed teavad — on väheke sealpool Pljussa silda, sinnani umbes 700—800 sammu, seega kah päris ligidal. Lpn. Rotberg saadab ühe mehe oma srongile teatega, kus seisab vaenlase oma.

Viimase mehe lpn. Rotberg käsib kõrvale maale pikali heita ja vaadata, kas ehk vene ahelik dresiinat ümber ei haara — pikali olles vaadeldes võib pimedas liikumist kaugemale märgata. Rotberg ise seab oma „Maksimi“ sihikut ees oleva soomusrongi kahuriplatvormi tulistamiseks.

Seal kajab kahuripauk. Venelaste soomusrong otsesihitamisega avab soomusdresiinale tule...

Ka lpn. Rotberg vastab otsekohe, külvates üle kuulidega kahuriplatvormi. Käib teine kahuripauk. Ja nüüd Rotberg märkab, et kartš või šrapnell lõhkeb tema seljataga umbes 10 sammu peal, ja et nii lähedale oma suu ette alla kahurist on võimatu tulistadagi. See teadmine annab loomulikult julgust ja lpn. Rotbergi kuulipildujatuli on niivõrd äge, et venelaste kahur enam tulistada ei saa. Viienda lindi läbijooksmise ajal „Maksimil“ tuleb takistus. Samal hetkel ta aga kuuleb

punaste srongi puhvrite kolinat, tähendab — see sõidab tagasi. Rotberg haarab nüüd „Levisi“ ja tulistab sellest järele. Venelaste soomusrong kaob õhhe.

Nüüd on lpn. Rotberg ükski ja sõidab oma dresiinal tagasi. Jõudnud Pljussa silla ette, kõrvalt vene valged kaitsekraavest avavad ta peale püssikuulipildujatule, samuti teiselt tiivalt meie valvetõke. Omade tuli kahelt tiivalt on tabav ja äge. Rotberg laskub kõhuli soomuskülje varju. On 27° külma. Puhub vinge tuul. Ja siin, tundub talle, jäänud küll ellu vaenlase kuulide all, tuleb külmuda või langeda omade kuulidest tabatuna. Ta hakkab lõpuks karjuma, et on oma ja vaid hulga aja järele omade tuli vaibus, kes pidasid tema dresiina vene soomusrongiks, kuna tagasitulnud sõdurid olid teate toonud, et Rotberg langenud kogu oma „soomusrongiga“ vangi.

Ka meie kahuriõhvitserile („Ukule“) tuuakse see sõnum teatega, kus seisab vaenlase srong. Kuid „Uku“ ei tulista. Talle näinud kahtlasena närviline kuulipildujast tulistamine, ta kartnud tabada lpn. Rotbergi.

Soendanud srongil, lpn. Rotberg meestega läheb ära tooma Pljussa silla otsast soomusdresiinat. Jõudnud siia, aetakse juttu ja tehakse suitsu. Äkki üks juhib teiste tähelepanu: kõrval punaste ahelik! Tõepoolest, kuuldubki venekeelseid komandosõnu ja on märgata pimedas pahemal pool raudteed liikumist. Jälle istub lpn. Rotberg oma dresiina „Maksimi“ taha, et veel kord proovida punaste aheliku pihta, ja lööb ka selle tagasi. Kõmab eest lähedalt kahuripauk. Šrapnell lõhkeb silla ja dresiina kohal. Lpn. Rotberg on viiest kuulist raskelt haavatud ning kantakse ära.

Nii teostus soomusdresiina tuleristimine 28. detsembril 1919.

Eeltoodud tõigast piltlikult selgus, milline tegelik vajadus oli olemas teatud tingimustes ja olukorras soomusrongil soomusdresiina järele ja kuidas omal käel liinil katset tehti seda lünka täita, ise meisterdades uutüüpi soomusvankri.

Ka selgub eeltoodust, milline soomusdresiina varustus oli vajaline ja kuidas ning kuidas seda eduga sõjapidamises saab kasutada.

J. Pert.

P. S. Praegusel ajal dresiinat sõidavad väljaspool roopaid ja koguni väljaspool maanteed. Neid tunneme meie tankettide nime all.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

4. ük.s. ja l. pat. erateenija II järgu kingsepa Vassili Lindemann'i abikaasal Amalie-Elisabeth'il — pojad Leo ja Harry.

Kv. Üh. Õppeasutiste kapral Aleksander Sepp'a abikaasal Mariel — tütar Lehti.

N.a.o. Oskar Makke abikaasal Ljubovil — tütar Helle.

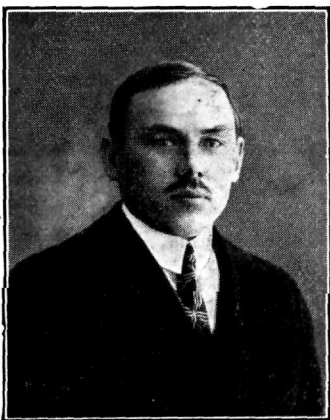
Abiellumisi:

Kv. Ühend. Õppeas. v.a.o. Martin Nael, 31 a. vana, abiellus Nadežda Pelni'ga, 29 a. vana.

Surmajuhtumeid:

Kapral Hans Krüppelmann †

16. jaanuaril 1935. a. Kaitseväe Keskaiglas raske südamehaiguse tagajärjel suri kapral Hans Krüppelmann.

Kapral H. Krüppelmann †

Kapral Hans Krüppelmann sündis 12. mail 1891. a. Harjumaal. Teenis end. vene väes sundaega ning võttis hiljem osa lahingutest sakslaste vastu Saaremaal, langes 15. okt. 1917. a. sakslaste kätte sõjavangi.

20. nov. 1918. a. sõjavangist vabanenud, võeti eesti kaitsevärke. Vabadussõjas võttis osa sõjategevusest Ratsarügemendiga ja 2. ratsarügemendiga. 28. okt. 1919. a. viidi üle Sõjakooli. 1. juulil 1920. a. jäi edasi teenima üleajateenijana ja määrati Sõjakooli eskadroni varahoidjaks. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutistes teenis laekahoidja-varahoidja ametikohal. 7. jaan. 1924. a. ülendati hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest kapraliks. K.Ü.Õ. üleajateenijatekogu elust võttis osa revisjonikomisjoni esimehena.

Kapral Hans Krüppelmann'i mälestavad kaasteenijad kui alati vastutulelikku, õiglast ja otsekohest seltsimeest. Lahkunut jäi leinama abikaasa kahe alaealise lapsega.

Puhka rahus kodumaa mullas!

Õiendus.

„Sõduris“ nr. 4 lhk. 101 „Perekondlikke teateid piirivalvest“ peab olema:

Alatskivi rajooni valvur n.a.o. Ernst Zipp, 25 a. vana, abiellus Linda Lätt'iga, 20 a. vana, pärit Tartumaalt.

Mustvee rajooni valvur n.a.o. Edgar Leonhard Hantson, 25 a. vana, abiellus Selma Kütilega, 24 a. vana, pärit Tartust.

Sport kaitseväes.

Suusasport piirivalves.

16. ja 17. veebruaril s. a. peeti Elvas piirivalve jaoskondadevahelisi suusatamisvõistlusi. Võistlustest võtsid osa 25 üleajateenijat. Lumeolud suusatamiseks esimesel päeval ei olnud head, kuna teisel päeval olid vähe paremad. Ka maastik oli raskem kui eelmistel aastatel peetud piirivalve jaoskondadevahelistel suusatamisvõistlustel. Vapramäe ümbruse maastik, kus pikad tõusud, tundus suusatajatele harjumatuks ja nõudis neilt suurt vastupidavust ja head oskust. Need asjaolud ei võimaldanud ka siis paremate tagajärgede saavutamist võrreldes eelmiste aastatega. 10-kilomeetrilise maa sõitsid kõik võistlejad läbi, kuna 30-kilomeetrilise sõidu katkestas 5 võistlejat, nendest 2 suuskade murdumise tõttu.

Esimestele kohtadele tulid 10-km suusata-mises:

1. Kapral Sams, Robert — Lääne jaosk., aeg 55.15.

2. Reamees Pomm, Karl — Narva jaosk., aeg 55.15.

3. Kapral Kuusik, Nikolai — Narva jaosk., aeg 57.29.

30-km suusata-mises:

1. Reamees Pomm, Karl — Narva jaosk., aeg 2.57.20.

2. Kapral Männov, Villem — Lääne jaosk., aeg 2.57.55.

3. Reamees Zetser, Hans — Lääne jaosk., aeg 2.58.22.

Parim jaoskond suusatamisvõistlustel 1935. a. oli Narva jaoskond 43 punktiga ja omas Piirivalve Valitsuse ülema poolt väljapandud rändauhinna teist korda järjest.

Kõigile esimestele kohtadele tulijatele anneti väärtuslikke auhindu. R. U.

Suusavõistlused 7. jal. rügemendi Üleajateenijate Kogus.

9. II 1935. a. korraldas 7. rüg. üleajat. kogu, Võrus, omavahelised suusavõistlused. Sõidutee pikkus A kl. — 18 km, B ja C kl. — 10 km ja vanade kl. (üle 35 a.) — 5 km. Võitjalle oli välja pandud allohv. kogult 20 väärtuslikku auhinda. Võistlusil saavutati järgmisi tagajärgi:

A kl.: 1. v.a.o. E. Terka — 1:12:41. 2. v.a.o. A. Massa — 1:13:43. 3. v.a.o. V. Vellak — 1:15:44. 4. veltv. F. Luiv — 1:16:15. 5. veltv. E. Zilmer — 1:17:51.

B kl.: 1. n.a.o. A. Tauts — 0:42:08. 2. v.a.o. A. Oper — 0:42:27. 3. n.a.o. V. Hütt — 0:43:11. 4. v.a.o. A. Soovik — 0:44:09. 5. v.a.o. E. Pähn — 0:44:09.

C kl.: 1. n.a.o. R. Kivi — 0:46:36. 2. v.a.o. A. Tamm — 0:46:59. 3. v.a.o. F. Terna — 0:48:29. 4. v.a.o. O. Kõva — 0:50:39. 5. veltv. K. Tomson — 0:51:08.

Vanade kl.: 1. veltv. H. Kallion — 0:26:08. 2. v.a.o. S. Peitel — 0:28:00. 3. veltv. E. Eisler — 0:32:19. A. S.

BRIDŽ.

Bridžiülesanne nr. 3.

Toome täna eriti huvitava slami-ülesande järgmise kaardijaotusega:

	♠ 2		
	♥ 8, 4		
	♦ Ä, K, 7, 6, 5, 4, 3		
	♣ Ä, K, 2		
K, 10, 8	♠	<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> B </div> <div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center; margin-top: 10px;"> Y Z </div> <div style="display: flex; justify-content: center; align-items: center; margin-top: 10px;"> A </div>	♠ 7, 6, 5, 4, 3
9	♥		♥ E, 7, 6, 5
E, S, 10, 9, 8	♦		♦ 2
E, S, 10, 9	♣		♣ 8, 7, 6
	♠		♠ Ä, E, S, 9
	♥		♥ Ä, K, S, 10, 3, 2
	♦		♦ —
	♣		♣ 5, 4, 3

Ärtu on trump. Y käib välja ruutu-**emanda**. A—B peavad tegema suure-slami igasuguse kaitse vastu. Kuidas?

Lahendus ülesandele nr. 2.

1. A risti-6, 5, pada-äss, risti-K.
2. B ruutu-Ä, 10, 4, 6.
3. B ruutu-K, S, ärtu-S, ruutu-8.
4. B ärtu-3, Ä, pada-10, ärtu-8.
5. A pada-7, 9.

Y on nüüd sunnitud ärtut käima, mida B just ootabki.

Male.

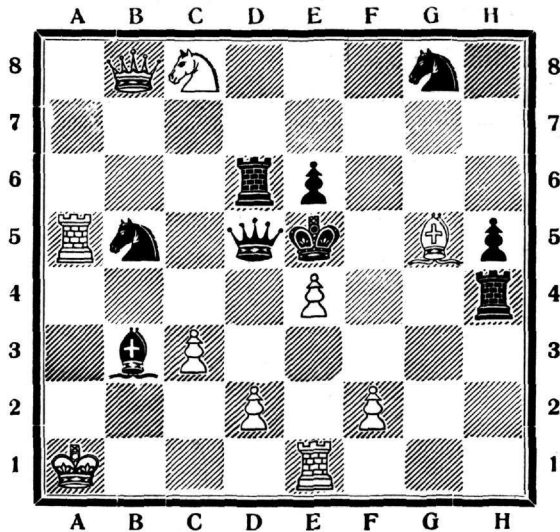
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud R. Veinheimer.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka1, Lb8, Va5 ja e1, Rc8, Vg5, Ec3 d2, e4 ja f2.

Mustad: Ke5, Ld5, Vd6 ja h4, Ob3, Rg8, Ee6 ja h5.

Valged algavad ja annavad matt kahe käiguga.

*

J. Mölleri ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 39/40) lahendus.

1. Lb4—h1, Oc1—b2, 2. Lh1—d5, Ob2—f6, 3. Re6 : d7 annab matt.

A. Chicco ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 41/42) lahendus.

1. Ve5—g5, Rd6 : e4, 2. Lb1—b8 annab matt.
1. (Ve5—g5), Rd2 : e4, 2. Lb1—c1 annab matt.
1. (Ve5—g5), Rd2—c4 või Re6—c4, 2. Re4 : d6 resp. Re4 : d2 annab matt.

Raamatuid iga teaduse alalt, eriti välismaa kirjandust.

Venekeelseid teaduslikke raamatuid

järgmiselt alalt: sõjateadus, tehnika, loodusteadus j. t.

Nõudke vastavaid hinnakirju hinnata!

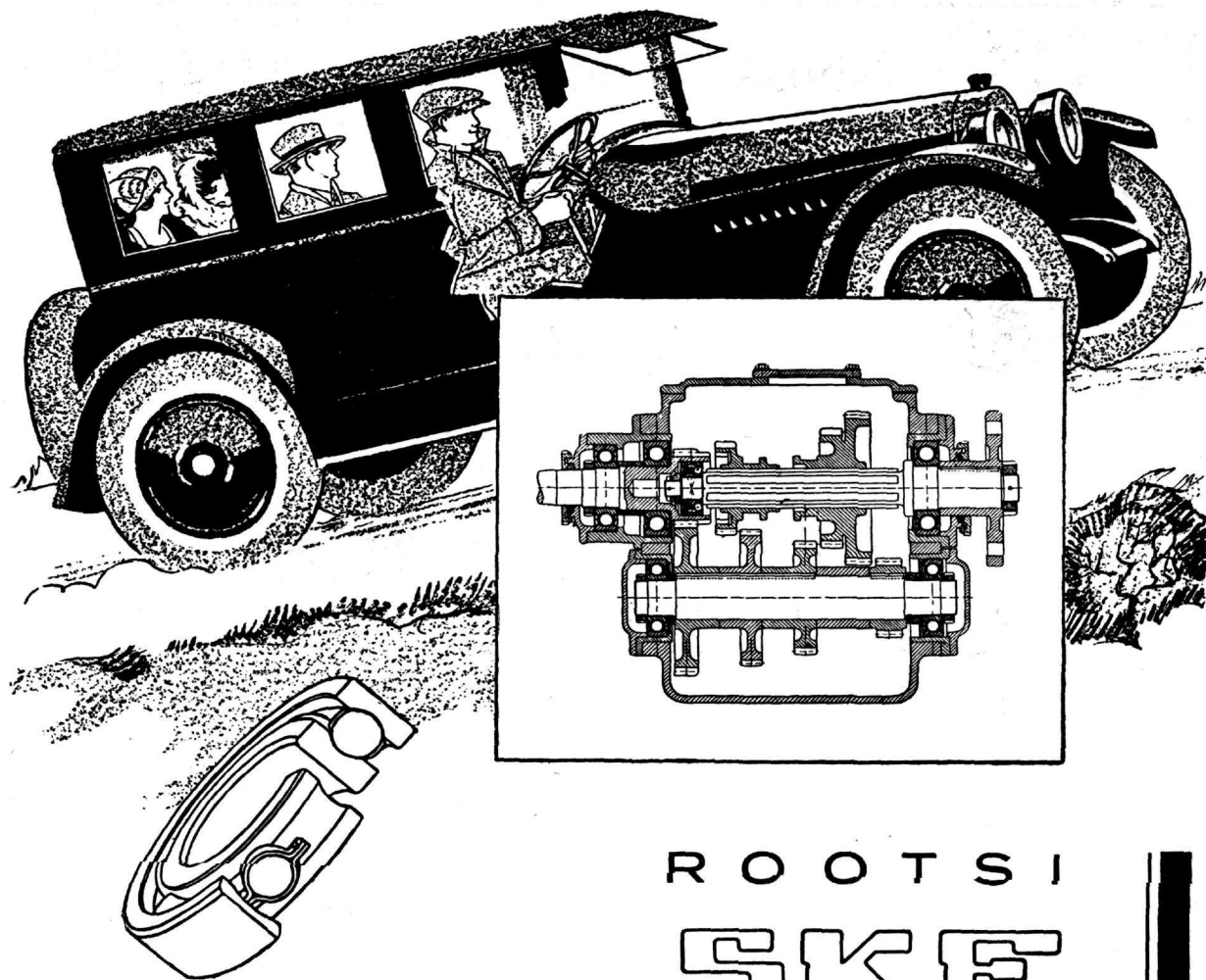
Raamatuid, millised meil laos puuduvad, tellime kohustamata.

Võõrkeelne laenuraamatukogu.

KLUGE & STRÖHM, raamatukauplus.

Tallinn, Pikk 9, Postkast 101.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rømmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

ROOTS I
SKF

kuul- ja rullaagrid

tööstusele – autole –
mootorrattale

igas suuruses – igaks otstar-
beks – saadaval igal pool

Peaesindus ja ladu:

Linke & Martinson

Tallinn, Vene t. 11, tel. 432-86, 432-58

Napsi- ja liköörivabrik „EMLO“

Tallinn, Pikk 17, telefon 431-08.

Soovitab võistlemata headuses:

KONJAKID — Vieux, Très vieux jne.

LIKÖÖRE — Creme d'Orange, Curacao, nalivka.

NAPSE — Vodka, kümmel.

WHISKYT — White Horse & Black & White.

A.-S.

Eesti

Kunstsarvevabrik

O. Kerson & Ko.

Tallinn, Tulika tän. nr. 7.

M. Andreesen

TALLINN,

Rataskaevu t. 14.

Telefon nr. 430-54.

Meesterahva rätsepaäri.

**Inglise
riideladu.**

A.-S. tsemendivabrik

„PORT-KUNDA“

Telegraafi aadress „Kundazement“.

Vabrik: K u n d a s.

Juhatus: Tallinn, Valli tän 4—6.

Telefon nr. 429-44.

Müügikontor:

Tallinn, Valli 4—6.

Telegaafi aadress
„ESTOCEMENT“

Telefon 450-44, 450-17.

Postkast 146.

A.-S. tsemendivabrik

„ASSERIN“

Telegraafi aadress „Aserzement“.

Vabrik: A s e r i s.

Juhatus: Tallinn, Valli tän. nr. 4.

Telefon nr. 450-17.

Ostame

peekon- ja pekisigu, pulle ja lehmi, vasikaid ja eksportlambaid, värsket ja kergesti soolatud pekki.

Müüme

värsket, soolatud ja uitsetatud liha, vorste, sinke ja lihakonserve, saunaseepi, kirjut pesu- ja kollast tuumseepi, liha- ja kondijahu segu ning verejahu.

Ühisus „Estonia Eksporttööstused“

Tallinn.

Narva Kalevi Manufaktuur

End. parun A. L. Stieglitzi kalevivabrik Narvas.

Iga tõsine isamaalane ostab ainult kodumaal valmistatud kaupa, vähendab seega tööpuudust ja hoiab ära valuuta kohutavat väljavoolu välismaale!

Suures valikus kaitseväelaste mantli- ja ülikonnariided teenistuse- ja esitusvormidele, kaitseleitlastele diagonaal ja kalev, uuemad moodsad kevad- ja suvepalituriided, meeste ülikonnariided, koolilaste ülikonna- ja mantliriided, veekindlad vihmakuuriided, värvi- kindlad sinised sheviotid, naisterahva moodsad mantliriided. **Iga kangas kannab kaubamärki.**

LADU EN GROS: Tallinn, Jaani tänav nr. 11.

Telefonid: 446-36 ja 446-38.

ASUTATUD 1847

KAUPLUS: Narvas, Kalevivabriku juures. Tel. 26.

Avatud igal äripäeval k. 9—12 ja 14—17.

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

TALLINNAS, S. KARJA 19
TELEFON 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone nii liikmetega kui ka võõrastega

Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid

kindlaprotsendilisi väärtpabereid

JUHATUS

A-S.

„Franz Krull“

Masinaehitusevabrik

Asut 1865. a.

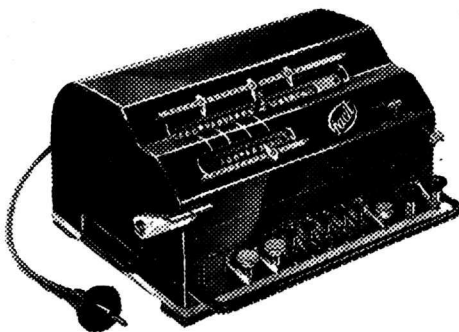
•

Tallinnas, Kopli tän. 68
KODUNE KESKJAAM 425-35 kuni 38
Tartus – Müügi osakond
LAOD – Raekoja tän. 13. Telefon 17

•

Masinaid, katlad, põllutööriistad ja sisseseaded igat seltsi. Parandustööd, elektri- ja autogeeniline shveisimine. Kõrgeväärtuslik malmi- ja vasevalu.

Hinnad mõõdukad • Nõudke eelarveid

Arvutusemasinad

Facit

käsitsi või elektriga töötamiseks

V^d LOUN & SCHITIKOV

Tallinn, Niguliste 18, tel. 434-37

Odav ja siiski kaunis on

KALLO
S. KARJA 18 **MÖÖBEL**

Käsmu
laeva-omanikud

Korrespondent-reeder
kapt. OSKAR TIEDEMANN

Kaubavedu oma aurikutel, purje- ja mootor-laevadel Soome, Taani, Inglise, Prantsuse ja teistesse sadamaisse

Uus 3-2

Telefonid 450-82, 450-26

MOODSAMÄID TEKSTIILKAUPU

nagu: siid- ja villast
kleidi- ja voodririid,
trükkriid, parimaid
Eesti Cotton-sukki,
muustrilisi sokke.

Igasugu pitse, paelu,
Interlokk-trikoo pesu
sporditrikoosid j.n.e.

MÜÜK ÜLE MAA!

AKTSIASELTS

OSKAR KILGAS

PÖLLUMEESTE KESKPANK.

AKTIVA.

Äriseis 1. jaanuaril 1935. a.

PASSIVA.

Kassa	Kr. 18.637.92	
Arved teistes raha- asutustes	„ 569.740.45	Kr. 588.378.37
Väärtpaberid	„ 219.811.74	
Laenud	„ 1.040.012.81	
Korrespondendid:		
„Loro“	Kr. 28.587.67	
„Nostro“	„ 101.790.39	„ 130 377.98
Garantii debitorid	„ 23.142.70	
Mitmesugused deebitorid	„ 28.300.—	
Vallasvara	„ 1.—	
Muud aktivad	„ 632.75	

Kokku Kr. 2.030.657.35

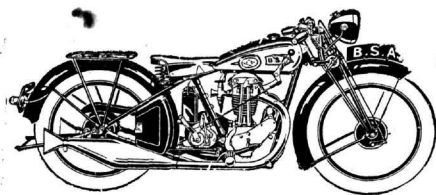
Osakapital	Kr. 104.879.97	
Tagavarakapital	„ 70.000.—	Kr. 174.879.97
Hoiusummad:		
Tähtajal. arvel	Kr. 395.878.05	
Jooksva arvel	„ 1.283.949.86	
Kto. krt. arvete kred. saldod	„ 3.912.66	„ 1.683.740.57
Riiklikud laenud	„ 3.324.75	
Korrespondendid:		
„Loro“	Kr. 27.944.10	
„Nostro“	„ 19.681.63	„ 47.625.73
Väljaantud garantiid	„ 23.142.70	
Mitmesugused kreditorid	„ 28.300.—	
Tulud	„ 16.890.39	
Muud passivad	„ 38.821.21	
1934. aasta ülejääk	„ 13.932.03	

Kokku Kr. 2.030.657.35

1934. aasta läbikäik Kr. 56.970.570.54.

Pank võtab raha hoiule, makstes kuni 5⁰/₀ aastas, annab laene 6—7⁰/₀, müüb riigi-
kassa pantkirjasid, milledega võib soodsalt tasuda asunikukoha võlgu, ja toimetab kõiki
pangatalitusi sise- ja välismaal.

JUHATUS.

Esitaja:

R.-m. LIER & ROSSBAUM

Tallinn, Viru tänav nr. 7.

Varustage end aegsasti mootorrattaga!

- B. S. A. suurima toodanguga inglise mootorratta vabrik pakub Teile 150 ccm kuni 1000 ccm mootorrattaid.
- B. S. A. on tarvitusel kogu maailmas.
- B. S. A. Briti sõjaväe mootorrattas.

Villast vatti,

must, pruun ja hall, kõige kõrgemat sorti pehmest merino villast ja ka odavamaid seltsse.

Puuvillast vatti

suures valikus, voodri ja teki jaoks, tahvlites, otsekohe masinatelt.

Akna- ja apteegivatti,

vatijäänuseid toppimiseks.

Kodumaa villast lõnga

iga seltsi ja igaks otstarbeks.

Villaseid sokke

oma vabriku lõngast.

Lambavillu

kraasitud ja kraasimata, müüb igal arvul vabrikuhinnaga.

VILLA- JA VATITÖÖSTUS

H. Teslon

Merepuiestee 17, end. „Silva” hoovis, kino „Marine” vastas. Tel. 303-82.

Osakond: Järva-Jaanis. Telefon 19.

JALANÕUD

Flamingo

kõrgem kvaliteet
alandatud hinnad

OMA ÄRID:

Viru tän. 6. Vanaturukael 3.
PRAAGIKAUPLUS: Õllepruuli 2.

Põllumajanduse Pank.

Asukoht: Tartus, Suurturg 9, telef. juhatuse 10-65, üld 50.

AKTIVA

Arvete seis 31. detsembril 1934. a.

PASSIVA

Kassa ja j/arved teistes pankades	Kr.	271.605.86	Osa- ja muud kapitalid	Kr.	106.994.41
Väärtpaberid ja osam. teist. asut.	„	77.231.26	Hoisummad:		
Väärtused	„	2.280.04	Tähtajalised	Kr.	447.701.06
Laenud	„	1.064.041.81	Jooksvad	„	790.267.23
Riiklikud laenud	„	4.071.18	Riiklik. võlad Pikalaenu Pangale	„	5.615.50
Korrespondendid: „Loro”	„	18.747.20	Korrespondendid: „Loro”	„	9.247.—
„Nostro”	„	2.286.96	„Nostro”	„	21.019.96
Vallasvara	„	15.263.25	Vekslite rediskont E. P.	„	20.520.—
Ärikulud ja makstud 0/0 0/0	„	46.231.51	Saadud 0/0 0/0 ja komisjon	„	101.573.06
Garantii deebitorid	„	2.530.—	Väljaantud garantiid	„	2.530.—
Muud aktivad	„	6.826.01	Muud passivad	„	5.646.86
		<u>Kr. 1.511.115.08</u>			<u>Kr. 1.511.115.08</u>

Pank võtab raha hoiule ajakohase %, annab heade kindlustuste vastu takistuseeta laenusid 6–7%, ostab ja müüb E. V. Riigikassa pantkirju, milledega võib soodsalt tasuda asunikkude talude võlgu, ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohades. — Pangal tulekindel varakamber. Põllumajanduse Pangaga opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühisused ja omavalitsusasutused. Panga juures E. O. ja Ü. A. Kindlustusselts „OMA” agentuur.

JUHATUS.

Ostame

tapamajas ja sigade vastuvõtu päeval raudteejaamades kõrgema päevahinnaga

loomi, vasikaid, lambaid ja peekonsigu.

Müüme

oma kauplustes

Tartus, Ülikooli tän.	7,	telefon	12-59
„ Tähe	72,	„	12-18
„ Narva	9,	„	12-22
„ Narva	123,	„	14-08
„ Riia	125,	„	14-50
Valgas, Vabaduse	32,	„	32

omatööstuse saadusi: **vorste, suitsetatud peekoni, ribi ja sinki, seapäid ja -jalgu, sea-, looma-, vasikaniing lambaliha j. n. e.**

Kaup värsket ja kõrgevärtuslik. Hinnad võistlem. odavad.

Ühisus „Lõuna-Eesti Eksporttapamajad“

Tartus.

Telefonid: Juhataja 11-64, kodune keskjaam 11-24 ja 11-28.

M. JÄNES'E suuräri

valmisriiete eriosakond

Soovitab suure valikus oma rätsepatöökojas
viimase moe järgi valmistatud laitmatult istuvaid

NAISTE talve-, kevade- ja suve- MANTLEID,
MEESTE talve-, kevade- ja suve- PALITUID
ning ÜLIKONDI.

Õellimiste vastuvõtmine ja kiire täitmine.

HINNAD VÄGA MÕÕDUKADI!

TARTUS, Kaubahoov 9-10-11-12. Telefon 5-91.

ASUTATUD 1899.

Rätsepatöökoja tel. 14-69.

KAUBA PANK

Tartus, oma majas, Suurturg 12. Üldtel. 1-83 ja 9. Juhatuse tel. 2-09.

*Kauba Pank (end. Tartu Vastastikused
Krediit-Ühisused) on asutatud 1905. a.
ja on vanemaid rahaasutusi Eestis.*

Oma kapitalid üle Kr. 475.000.—

Avatud äripäevadel kella 9-2.

ANNAB LAENE heade kindlustuste vastu. Laenajailt liikme-
maksu ega lisavastutust ei võeta.

VÕTAB RAHA HOIULE makstes ajakohast protsenti.

SAADAB RAHA igasse kodumaa linna ja alevisse.

GARANTIID riigihangete, töölepete ja avansside kindlustuseks.

TOIMETAB SISSENÕUDMISI vekslite ja muude dokumentide järgi.

OSTAB JA MÜÜB välisvaluutat.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

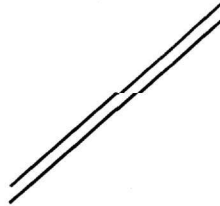
Kindlustuse Aktsia Selts EESTI LLOYD Tartu peaesindus.

Eesti Paberi A.-s.

Tallinnas, Lai tän. nr. 11.

Telefonid:

juhatus	438-96
raamatupidam. osak.	438-97
müügiosakond	438-98
ladu	438-99

Toimetab järgmiste paberivabrikute müüki Eestis:

Põhja Paberi ja Puupapi vabrikute A.-Ü., Tallinnas.
A.-S. Tallinna Paberivabrik E. J. Johanson, Tallinnas.
A.-S. Türi Paberi- ja Puupapivabrik, Türil.
A.-S. Paberivabrik „Koil“, Kohilas.

A-S. „TEKLA“

PEAKONTOR:

Tallinn, Suur Karja 15
Telef. 448-18

Riideärid:

TALLINN, Suur Karja 15	Tel. 445-23
TALLINN, Valli 10	468-02
HAAPSALU, Ehte 2	1-57
KURESAARE, Kauba 2	72
MUSTVEE, Tartu 15	62
NARVA, Peetri pl. 2	2-38
PETSERI, Riia 1	1-17
PÄRNU, Jäneselja 5-a	1-10
RAKVERE, Turuplats	2-85
VALGA, Kesk 11	26
VILJANDI, Tartu 6-a	2-40
VÖRU, Jüri 5-a	1-26

Müügil kindlate hindadega järgmiste kodumaa vabrikute kaubad:

- Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabrik A/S-i
- Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O/Ü-se
- Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse
- Eesti Niidivabrikute Ühisuse

Välismaa kauba tarvitamisel voolab meie raha üle piiri, suureneb järjest töötute arv, jääb vaeseks maa ja rahvas!

Ostes kodumaa kaupa, vähendame tööpuudust!

PARIM
RAHVASUITS

PABEROSSID

AHTO	25 tk. — 20 snt.
UKU	25 tk. — 20 snt.
ROYAL	25 tk. — 35 snt.
ROYAL-Ekstra	25 tk. — 35 snt.
SEVILLA-Ekstra	25 tk. — 35 snt.
STANDART	20 tk. — 40 snt.
GRAND	20 tk. — 40 snt.

*on valmistatud
parimaist lehttubakaist,
põhjalikult puhastatud
tolmust ja tervisele
kahjulikest kõrvalaineist.*